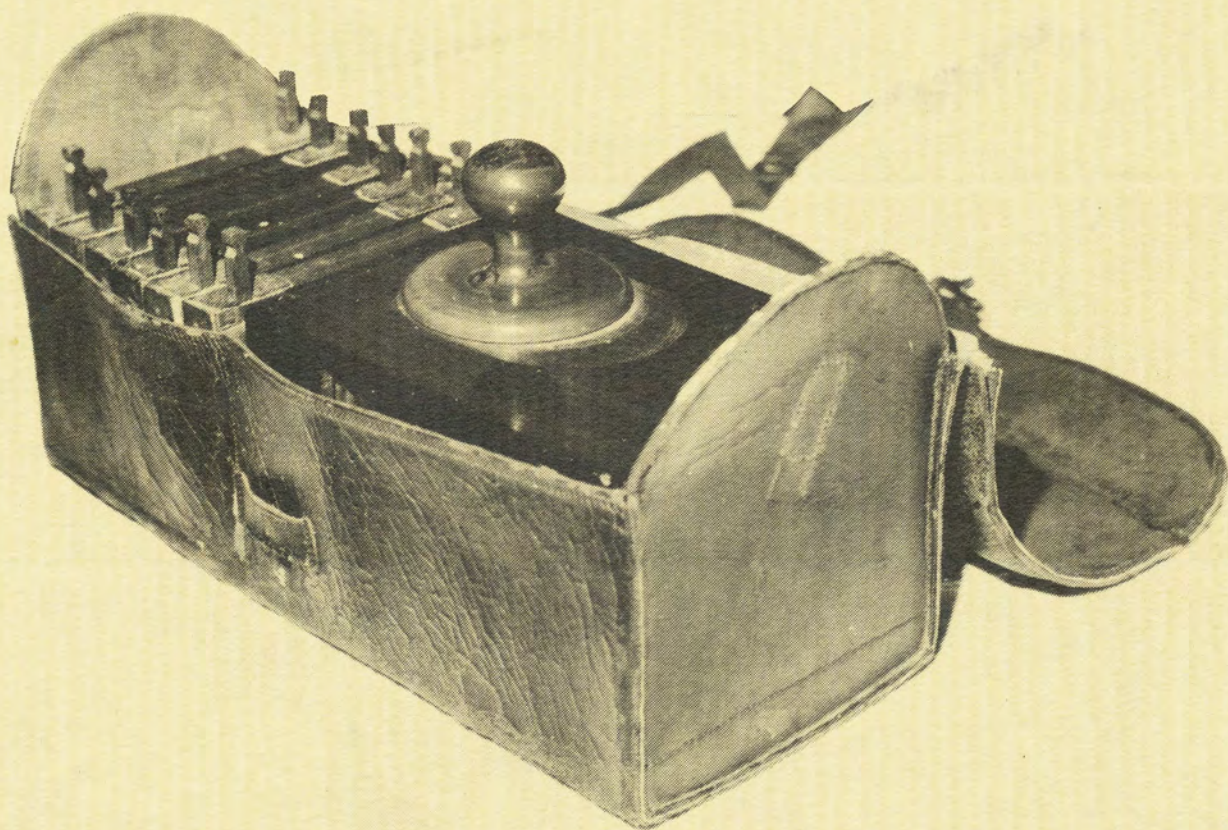
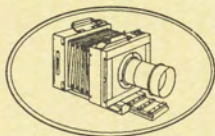

OBJEKTIV

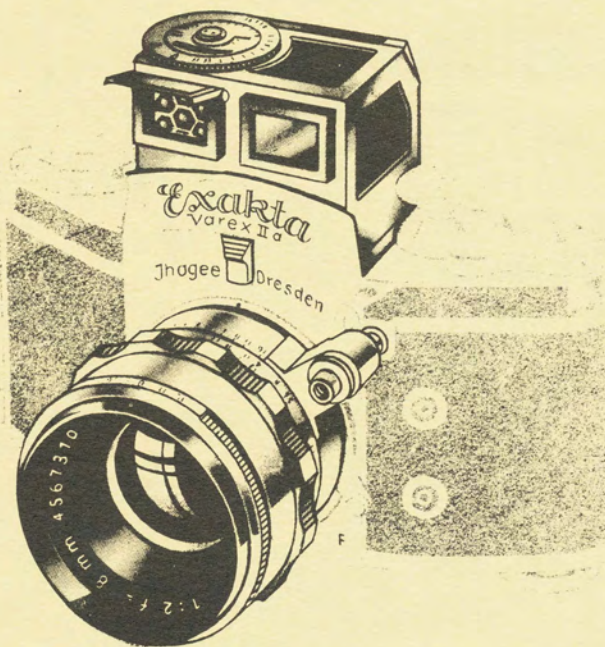
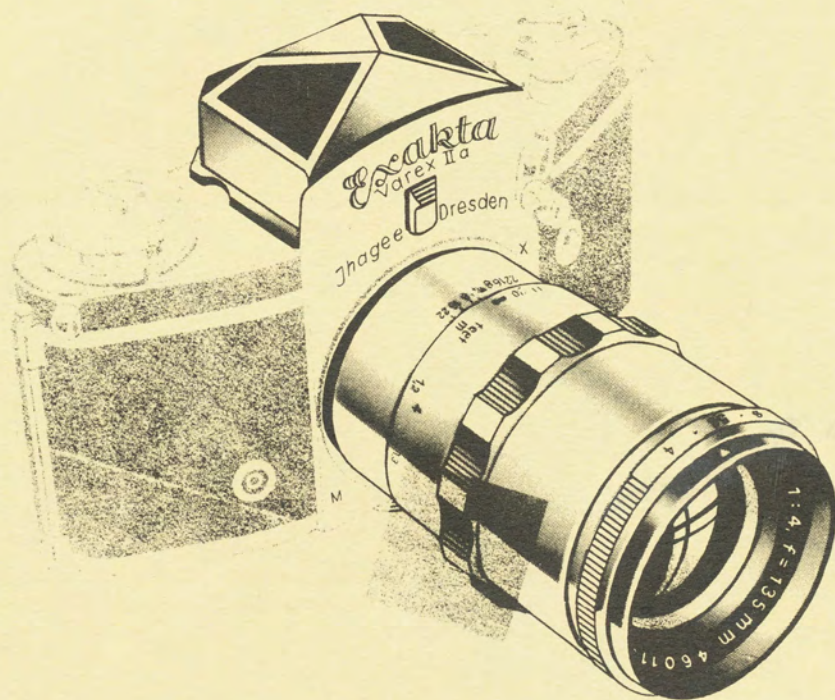
Nr. 78

September 1997

Historisk kamerafund!

Dansk Fotohistorisk Selskab

Forside:

August Strindbergs "Momentograph Magazin-kamera" også benævnt "Detektiv-kamera" i lædertaske med tilhørende 6 dobbelt kassetter købt hos firmaet Romain Talbot i Berlin 1886, samme år som det blev lanceret.

INDHOLD

- 2 Vi har fundet Strindbergs "Gersau-kamera"
Erik Henriques Bing
- 8 Kine-Exakta 60 år
2. del
Svend Erik Jeppesen
- 18 Noget om illegale foto- og filmoptagelser under
Danmarks besættelse 1940-1945
Ole Schelde
- 28 Dansk elev af Daguerre?
- Adolf Feuerstein (1823-1893)
John Philipp & Flemming Berendt
- 31 Daguerreotypiets fremkomst i Berlin
- en tidsbeskrivelse
Flemming Berendt
- 37 Den Store Danske Encyklopædi
- den fotografiske teknik
- 40 "Gud ske lov, at det blev reddet"
Kurt Petersen hædres på Nordisk Film
- 43 Bog- og udstillingsomtale
- 49 Samlerdillen
- 56 Dit & Dat
Generalforsamling & Landsmøde
Anvisningssalgslisten
- 60 Mødereferat & møderækken

Computerudskrift: *Niels-Ove Rolighed*

Redaktion: *Flemming Berendt*

Vi har fundet Strindbergs Gersau-kamera

Erik Henriques Bing

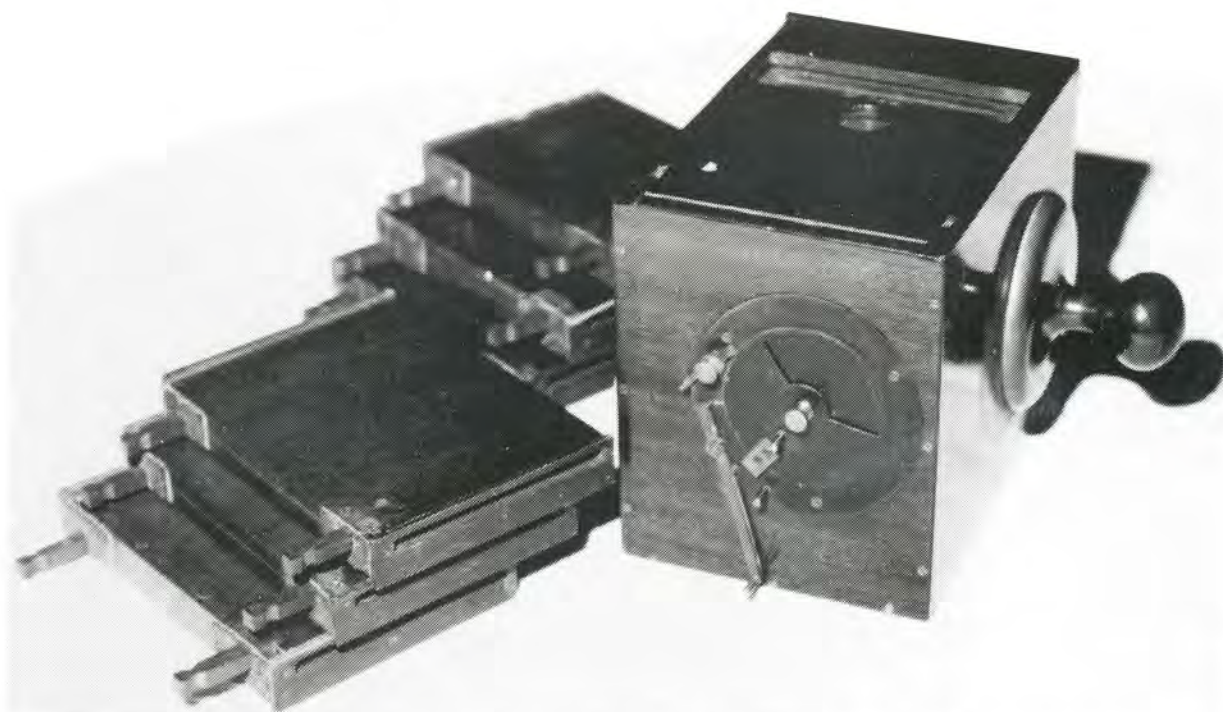

Foto: E. Berend

Magasin-kameraet er fremstillet i cedertræ og udstyret med et f:9/90 mm objektiv. På apparatets front ses den roterende eksponeringslukker.

Der er skrevet mange artikler og bøger om den svenske forfatter August Strindberg som fotograf. Foran mig har jeg et udstillingskatalog fra Gl. Holtegaard, 1996, "*Strindberg og fotokunsten*" af Agneta Lalander og Erik Höök m.fl. Det fortæller det hele i fortættet form. Strindberg var ikke alene en genial forfatter og maler, han var en ligeså genial fotograf. Han tog kameraet ud i naturen, han eksperimenterede. Han havde en mening med fotografieringen, en lidenskab. Takket være ham og et par andre store forfattere og malere, bl.a. Edvard Munch, er fotografiering mere end opstilling, indstilling og knips - det er en kunstart. Hans første serie fotografier fra 1886 viser det, de svenske Strindberg-forskere kalder Gersau-sviten. Den er et væsentligt kapitel i artiklerne og bøgerne.

I efteråret 1886 rejste Strindberg med sin familie til Gersau ved Vierwaldstättersee i det tysktalende Schweiz. Her var et fristed for socialister og anarkister i exil. Strindberg betragtede sig på det tidspunkt som "*agrarsocialist*" og ville forandre ver-

den med pen og fotografiapparat. Han foretog i september en togrejse gennem Frankrig, hvor han og hans assistent, en ung svensker Gustaf Steffen, tog øjebliksfotografier, ofte fra togets kupévindue. De fotograferede landskaber, byer og mennesker. Strindberg dirigerede, Steffen fotograferede.

Kameraet havde Strindberg muligvis købt i Berlin. Han kalder det i breve for "*et fotografisk blixapparat*" og omtaler sine billeder som "*impressionist- og opponentfotografier*". Det var til tørplader, format 9x12 cm. Da de kom tilbage fra rejsen, var der intet at se på pladerne. Enten var apparatet brugt forkert eller fremkaldelsen mislykket. Strindberg gav Steffen skylden og fyrede ham. Han udgav sin bog uden fotos, og det blev den sociologiske og topografiske interessante bog "*Bland franska bönder*".

Gersau-serien

Han opgav ikke kameraet. Han havde nogle helt specielle ideer med det. Han ville fotografere sig

Selvportræt af August Strindberg, Gersau 1886.

selv og sin familie i naturen og i hjemmet, og han ville publicere billederne i en bog. Det blev i første omgang til Gersau-serien bestående af 30 billeder, optaget i oktober-november 1886.

Her er fotografen trådt uden for sit atelier. Han er hovedpersonen og optræder i sine mange roller som digter, gentleman, fægter, guitar-spiller, backgammon-spiller med hustruen Siri von Essen (det eneste fotografi med de to sammen) og som kærlig familiefader, de sidste vidunderligt scenograferet i haven med vandkande og skovl som rekvisit og fikspunkt, fotograferet af ham selv med slange og gummibold. Nogle få selvportrætter kan have hustruen bag det indstillede kamera. Der hører også snapshotlignende optagelser af de alvorlige børn til serien, og et af Siri von Essen alene. Alt i alt fortæller den om en lykkelig familie, og fortælleren selv har sat det i scene. Det skal siges, at Strindberg i denne korte periode af sit liv levede fredeligt og ikke "strindbergsk" med Siri von Essen. "*Min hustru læser aldrig, efter mit ønske, mine bøger og derfor lever vi for tiden sammen som tur-telduer*", skriver han til en ven.

Nu skulle fotografierne udgives i en bog. Strindberg fortalte om sin idé til forlægger Albert Bonnier i Stockholm og fik et nedslående brev som svar. En sådan bog ville koste astronomiske beløb at udgive og købe, udsalgsprisen ville blive omkring 15 kr. pr. eksemplar. Det kunne han lige så godt slå ud af hovedet. Men fotografierne var taget, og de fleste af dem er nu om dage i Stockholm, mere end 100 år senere, både glasplader og originale kopier. Mange af dem kan ses i den fotohistoriske faglitteratur, og lad mig i den sammenhæng også nævne Per Hemmingsons "*Fotohistoriskt*", Stockholm 1970, og hans hovedværk "*Strindberg som fotograf. En studie*", Stockholm 1963, ny udgave 1989. Jeg er også faldet over Rolf Söderbergs "*Edvard Munch, August Strindberg. Fotografi som verktyg och experiment*", Stockholm 1989, og Görran Söderströms "*August Strindbergs fotografiska bildidéer*", Malmö konsthalls katalog nr. 135, Malmö 1989.

August Strindbergs senere køb og brug af kameraer er velbelyst af forskerne. Men de har haft det til fælles med museumsfolkene på Strindbergsmu-

Selvportræt af August Strindberg med døtrene Greta og Karin, Gersau 1886.

seet i Blå tornet på Drottninggatan i Stockholm, at de ikke kunne finde fotografiapparatet fra Gersau. Hvor var det? Hvem ejede det?

Fund og identifikation

Da læserne af *Objektiv* allerede har forstået, at det er dukket op, så lad mig i det følgende gå lige til sagen: Her er historien om - lad os kalde det - Gersau-kameraet fra Frankrig og Gersau i Schweiz, som jeg var så heldig at finde i Classensgade-kvarteret på Østerbro i København og bringe videre på dets bane gennem livet, måske til dets endestation.

I 1996 skrev jeg en del artikler til den nye udgave af Weilbachs Kunstnerleksikon, og i juli det år var jeg på Helnæs på Sydfyn for at tale med en slægtning til miniaturemaleren Johan Waldemar de Rehling-Quistgaard, som jeg var ved at skrive om. Min vært roste min Fanny Falkner-monografi fra 1994 "*Min kunst passer ikke for vor tid*" om den aldrende Strindbergs sidste kærlighed til den senere miniaturemalerinde for det danske kongehus,

Fanny Falkner. I samtalens løb fortalte han, at han kendte en dame, der havde Strindbergs fotografiapparat, hvilket jeg slog hen som en umulighed. Han forlod stuen og kom tilbage og fortalte, at en fru Lily Larsen var i telefonen og ville redegøre for sit kamera. Jeg aftalte at mødes med hende i København. I august så jeg det så.

Jeg var ikke fagmand nok til umiddelbart at afgøre, om Strindberg nu også havde ejet og anvendt netop dette kamera, men jeg kunne lege detektiv. Der skulle anvendes indicier. To dokumenter var afgørende. Det ene var skrevet af keramikeren Ebbe Skovgaard, søn af maleren Niels Skovgaard og således barnebarn af guldaldermaleren P.C. Skovgaard. Det var en seddel, der var signeret af ham:

"Dette Fotografiapparat med 6 kassetter, Treben, Taske, har min Fader, Kunstmaler Niels Skovgaard købt paa Auktion over Strindbergs Bo. Medfølgende Kort var klistret i Laaget og angiver Auktions Nr. (S No 27).

Kortet er aabenbart et af Fru Strindbergs Visitkort.

Apparatet har Far brugt i mange Aar og taget udmærkede Billeder.

De Sigtstregere der er ridsede for at angive Billed-Grænserne, ved jeg Far har lavet.

Jeg fik Apparatet i Fødselsdagsgave, vist nok 1910.

Ebbe Skovgaard (sign.)

Sengeløse

5-3 1957".

Det andet dokument var omtalte visitkort med fransk tekst:

MME. SIRI STRINDBERG
NÉE VON ESSEN

Det lå løst, men havde tydeligvis været klistret på den medfølgende lædertaske. Kameraets identitet og ejer var fældet på indicier.

Jeg fotograferede det fra alle sider og vinkler, sendte materialet til Strindbergsmuseets chef Agneta Lalander og gik så hen til Cai Sørensen, min fotohandler og rådgiver i forbindelse med mine optagelser af miniatureportrætter, og spurgte om han kendte en fotohistorisk ekspert, der kunne hjælpe mig med at typebestemme apparatet. På den måde kom Flemming Berendt ind i billedet.

Mine breve til Agneta Lalander plejer at blive besvaret i løbet af to-tre uger. Jeg bebrejder hende det ikke. Et museum som Strindbergsmuseet er altid underbemandet, savner penge og har for meget mellem hænderne. Men med netop dette brev blev der skrevet historie. Jeg havde museumschefen i telefonen samme formiddag, hun åbnede mit brev. Vi var lige lykkelige... svensk-dansk Strindberg-eufori. Hun skulle til København i et museumsanliggende og ville se kameraet sammen med mig. Det ejedes i fællesskab af familien Larsen, som tog venligt imod hende, som de havde gjort det med mig. Hun blev overbevist om, at vi var på rette spor og rejste vistnok tilfreds tilbage til Stockholm. Senere tillod familien med mig som diplomatisk mellemmand Strindbergsmuseet at købe apparatet for noget nær et symbolsk beløb.

Kameraets historie

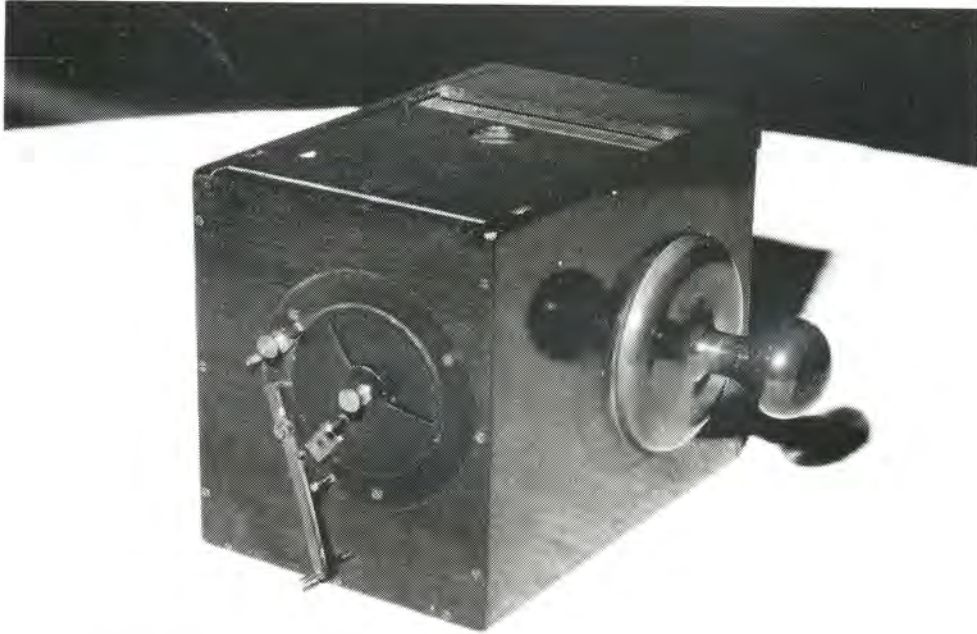
Det må have forløbet således: Efter at have anvendt kameraet i Frankrig (forgæves) og i Gersau har Strindberg foræret det til sin hustru Siri von Essen, sandsynligvis for at hans kreditorer ikke skulle forlange det udleveret. Siri von Essen har så solgt det efter de horrible oplevelser med Strindberg i Taarbæk og på Skovlyst i Holte i årene efter Gersau-opholdet. Dem kan man læse om i Strindberg-biografierne, blandt hvilke jeg anbefaler Olof Lagercrantz' "*August Strindberg*", 1979. Det er muligvis sket på en auktion, som jeg imidlertid endnu ikke har fundet anden dokumentation for end den, Niels Skovgaard giver på sin seddel. Litteraturhistorikeren Harry Jacobsen kommer i en af sine Strindberg-bøger, "*Strindberg og hans første Hustru*", 1946, ind på en form for betaling fra Skovgaard til Siri von Essen, men emnet er underbelyst.

Skovgaard har brugt kameraet, og det kunne være interessant at se nogle resultater, ligesom sønnen Ebbe Skovgaard har brugt det. Han byttede det væk til sin kollega, keramikeren Esbern Larsen for et Leica-objektiv, som han kunne bruge ved fremvisning af lysbilleder. Efter Esbern Larsens død tilfaldt det hans hustru, Lily Larsen og børnene, og blev opbevaret af sønnen Lars Johan Larsen i Classensgade-kvarteret. Da jeg mødte Lars Johan Larsen talte han om at istandsætte kameraet, og jeg kan se i et af mine første breve til ham, at jeg fraråder ham det: "Det er jo en antikvit. Så lad mig råde dig til ikke at reparere det eller erstatte nogle ting i det". Mon ikke jeg havde hele den fotohistoriske verdensbevægelse bag mig med de ord?

I december 1996 kom kameraet hjem til mig. Jeg ryddede sofabordet. Flemming Berendt dukkede op og fotograferede. Næste dag satte jeg mig i X-2000 til Stockholm. Museumschef Agneta Lalander har altid så travlt, men hun stod på perronen og tog imod mig. Vi gik til Strindbergsmuseet i Blåtornet, Drottninggatan 85, hvor Strindberg boede fra 1908 til sin død, og her fandt overrækkelsen sted. Gersau-kameraet var fundet og om ikke kommet tilbage - for det havde aldrig været i Sverige før - så kommet på sin rette plads og bliver nu udstillet sammen med så megen anden Strindbergiana.

Strindbergs "blixtkamera"

*Forfatter & fotohistoriker
Per Hemmingsson*

Kameraet set forfra. De 6 stk. (9x12) dobbelt-kassetter tilkobles en sprække på kameraets side. På venstre side er anbragt en knop som håndtag.

Att August Strindberg ibland kallade den s.k. Gersau-kameran för sin "fotografiska blixtpapparat" har av många uppfattats som om han använde blyxt när han fotograferade. Kamerablyxten i dagens mening var emellertid inte uppfunnen 1886. Vad som fanns att tillgå vid denna tid var magnesiumpulver som brändes av i närheten av kameran och utlöste såväl starkt ljus som en kraftig rökutveckling. Strindberg använde inte ens magnesiumpulver. I stället är det här frågan om en typsik strindbergsk ordleg.

Den kamera som Gustaf Steffen beställde i Berlin och som användes på resan för "Bland franska bönder" och senare i Gersau, hette SCHLICHTS BLITZ-KAMRA. Den konstruerades och patenterades av E. von Schlicht 1886 (patent nr. 38418 i Kaiserliches Patentamt i Tyskland). Kameran tillverkades och såldes av den stora fotografifirman Romain Talbot i Berlin. Namnet Talbot förekommer

i ett av Strindbergs brev till Steffen efter brytningen i Nîmes den 15. september 1886.

Att beskriva kameran är ingen lätt sak. Den är, efter allt den varit med om, i sådant skick att den anlidade konservatorn inte vågat öppna den. Kameran har röntgats men röntgenbilderna ger inte tillfredsställande svar på de frågor som inställer sig när man försöker begripa sig på hur den fungerade. Patentbeskrivningen med vidhängande ritningar av konstruktionen och beskrivningen av hur kameran ska användas är - i likhet med andra patentbeskrivningar - invecklad och präglad av tysk noggrannhet.

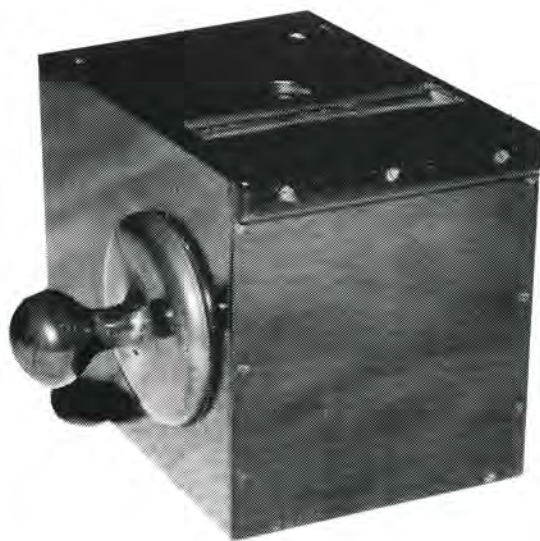
Efter ett grundligt studium av kameran och von Schlichts beskrivning står det emellertid klart att kameran var något av ett underverk jämfört med annan apparatur vid samma tid. När man väl kommit underfund med konstruktionen så förstår man

varför Strindberg kallade den sin blyxtapparat. När man lärt sig dess komplexitet är den en för tiden relativt snabbt arbetande kamera. Därav namnet. Blitz-kameran är förhållandevis liten, tillverkad av cederträ, och försedd med en plankonvex akromatisk landskapslins, med okänd ljusstyrka, som sitter inne i kameran. På fronten finns en fjäderdriven rotationsslutare ("Momentsverschluss") som kan ställas in på olika exponeringstider, möjligen ner till så kort tid som 1/25 sekund. På undersidan sitter ett handtag av trä som kan skruvas loss och som är förbundet med avståndsställningen på kamerans översida. Denna är graderad för olika avstånd från 1,5 meter til oändligt. Dessutom har kameran ett sikte: ett s.k. korn längst fram på översidan och två riktmärken på avståndsställning. Sigtar man mot motivet så hamnar detta enligt patentbeskrivningen mitt på plåten inne i kameran.

Negativmaterialet består av s.k. torrplåtar (9x12 cm) av glas som satt två och två i dubbelkassetter vilka kopplades till en springa på kamerans sida. Efter några ganska invecklade manövrar "skakades" plåten in i kameran där den hölls i plant läge av en fjäderanordning. Efter exponeringen födes plåten tillbaka i kassetten, vilken sedan vändes så att den andra plåten kunde föras in. Det är bl.a. denna plåtväxlingsmekanism som är det nya med kameran.

Kameran förvarades i en läderväska med axelrem som även rymde sex numrerade dubbelkassetter, alltså tolv plåtar. När dessa var exponerade kunde de i ett mörkrum tas ur kassetterna, förseglas ljusstätt varefter kassetterna kunde fyllas på med nya plåtar. Sannolikt medförde de båda Frankrike-resenärerna även kemikalier för framkallning så att de kunde kontrollera resultatet av tagningarna som gjordes under resans gång. Att Strindberg själv både framkallade och kopierade i Gersau är ju känt.

Exakt hur mycket kameran med väska, kassetter, plåter och andra tillbehör kostade har inte gått att få fram. En jämförelse med priser på andra kameror med samma prestanda från tiden 1885-90 ger vid handen att Blitz-kameran torde ha betingat ett pris på ca. 300 kronor vilket omräknat til dagens penningvärde blir ca. 13.500 kronor. Ser man på summan 300 kr, så var det vad en lantpiga i Sveri-

Magasin-kameraet set bagfra. Apparatet er relativt sjældent og redaktionen modtager gerne yderligere oplysninger om E. von Schlichts sindrige konstruktion.

ge tjänade på ett år (inklusive kost och logi). Rig-santikvarien hade 1885 en månadslön på 500 kronor.

När Strindberg sålde kameran i Danmark fick han 200 danska kronor, vilket var stora pengar om man betänker att apparaten vid det laget var sliten och hårt begagnad. Slutligen kan tilläggas att när Strindberg gjorde sin fotografiska reportageresa i Sverige så medförde han två kamror till dåtida värde av 400 kronor, som mecenater fick punga ut med. Det vore en grov överdrift att påstå att författaren inte hade såväl högt ställda ambitioner och ganska vidlyftiga anspråk på sig själv och sin omgivning när han skulle genomdriva sina envisa projekt. Endast det bästa var gott nog för den i många avseenden kräsne och kinkige August Strindberg.

Strindbergsmuseet viser udstillingen Art Noir om kunstnerne, Edvard Munch, Akseli Gallen-Kallela, Hugo Simberg og August Strindberg som fotografer. Der vises ca. 25 fotografier optaget af hver kunstner. Desuden vil man kunne se det i Danmark fundne Gersau-kamera.

Udstillingen er åben fra 20. august til 5. oktober 1997. Drottningatan 85, Stockholm.

Kine-Exakta 60 år

2. Del: Exakta 1936-1950

Svend Erik Jeppesen

Kine-Exakta blev første gang præsenteret for offentligheden på forårsmessen i Leipzig i 1936. Det var verdens første enøjede spejlreflekskamera til 35 mm film - en kameratype, der nok mere end nogen anden har revolutioneret moderne fotografi. Ikke blot dette kamera, men denne kameratype, kunne således fejre sit 60 års jubilæum sidste år. Eventyret startede egentlig et par år tidligere end 1936, idet navnet Exakta første gang dukkede op i 1933, da Ihagee lancerede et enøjet spejlreflekskamera med en spaltelukker med lukkertider fra 1/25 til 1/1000 sekund. Få måneder senere kom en model, der var suppleret med et langtidsværk med lukkertider fra 12 til 1/10 sekund. Dette kamera gav 8 optagelser i formatet 4×6,5 cm på en 127 rullefilm. Lukkerens funktion samt koblingen mellem spejlets bevægelse og lukkerens udløsning var baseret på Ihagees egne patenter. Konstruktøren var Karl Nüchterlein. Standard-Exakta, som dette kamera blev omdøbt til ved fremkomsten af Kine-Exakta, var fra starten en stor succes. Kameraets form og placeringen af dets funktioner faldt

særdeles heldigt ud. Til trods for Standard-Exaktas umiddelbare succes ønskede Karl Nüchterlein imidlertid straks at arbejde videre med udviklingen af en lignende model beregnet til 35 mm kinefilm. Da Standard-Exakta benyttede 127 film var det efter datidens forhold et relativt lille og handy kamera, men netop anvendelsen af 127 film var også et af kameraets svagheder. Der var kun 8 optagelser på en film, og endvidere giver den tynde metalspole som bekendt problemer med at holde filmen plan, hvilket var et reelt problem, hvis man ønskede at benytte fuld åbning på de meget lysstærke objektiver, der kunne leveres. Johan Steenbergen, Ihagees hovedaktionær, var derimod skeptisk og tilbageholdende. Standard-Exakta var en succes, og dette på et tidspunkt i begyndelsen af 1930'erne, hvor verdenskonjunkturerne mildest talt var elendige. Nüchterlein fik imidlertid overtalt Steenbergen til at starte udviklingen af Kine-Exakta, og dette kamera blev da som nævnt lanceret i foråret 1936 - i øvrigt samtidig med Contax II og III fra Zeiss Ikon.

Tilsyneladende vakte Kine-Exakta ikke lige ved fremkomsten den opmærksomhed, man måske skulle have forventet. I tidsskriftet "Photo-Woche" er der således kun en ret kort omtale af, at Ihagee Kamerawerk nu har besluttet, ved siden af Standard-Exakta, at lancere en endnu mindre Exakta til Leicaformatet 24×36. Det blev dog nævnt, at dette kamera udmærker sig ved sit elegante design og sit usædvanligt klare søgerbillede. Netop det efter datidens målestok usædvanligt klare søgerbillede for et spejlreflekskamera var utvivlsomt en af de vigtigste årsager til, at kameraet, efter den lidt tøvende start, meget hurtigt blev en stor succes.

Det blev hurtigt klart, at der med fremkomsten af Kine-Exakta forelå en banebrydende konstruktion. I løbet af få måneder fremkom der da også mange begejstrede beskrivelser i fagpressen. Her skal citeres fra en af de beskrivelser, der set i historiens lys måske spår den betydning, som det enøjede spejlreflekskamera siden har fået for moderne fotografi. Citatet stammer fra det populærvidenskabelige tidsskrift "Scientific American", april 1937. Artiklen er skrevet af Jacob Deschin, der senere gennem et langt liv har været forfatter af adskillige foto- og kamerabøger, blandt andet om Exakta, og som også har skrevet utallige artikler i de amerikanske fototidsskrifter. I 1937 skriver han under overskriften "A Scoop":

"Det kan godt være, at tiden marcherer afsted, men opfindere og videnskabsmænd, som har gjort fotografi til den moderne tids eventyrverden, går endnu hurtigere frem: de ligefrem springer fremad. Intet menneske tør forudsige, hvilket nyt vidunder de vil fremstille næste gang, eller le af selv deres kameravenners vildeste drømme. Det kan godt være, at det er en drøm i dag, men at det er en realitet i morgen. Apropos dette, så har vi denne måned fornøjelsen og æren af at præsentere, hvad der i journalistisk sprogbrug er kendt som et "scoop": Det vil sige, et journalistisk kup, et vink, et forvarsel... Og et scoop er det: et spejlreflekskamera, der bruger 35 mm film, som kan fokuseres i enten øjen- eller bæltehøjde og med mulighed for let udskiftning af objektiver med forskellig lysstyrke og brændvidde, og til en pris, som ligger inden for den seriøst arbejdendes fotografis rækkevidde".

Kine-Exakta var meget gennemtænkt. Det skal

huskes, at kameraet havde fast indbygget lysskænt søger samt manuel nedblænding - en automatisk springblænde var ukendt ved datidens objektiver. Uanset om man holder kameraet ind mod maven og kun fokuserer ved hjælp af matlinsen, eller om man også benytter søgerluppen og dermed får kameraet op i en højere position, foretages fokusering og blændeindstilling nemmest med højre hånd (for højrehåndede!), ligesom det på grund af grebet om kameraet falder lige så naturligt af foretage lukkerudløsning og filmfremtræk med venstre hånd. Medens placeringen af de væsentligste betjeningsfunktioner med datidens søger og objektiver således var særdeles hensigtsmæssig (ergonomisk), har netop den oprindelige placering af funktionerne gjort det noget akavet at betjene et Exakta, efterhånden som det blev forsynet med både prismesøger og automatisk springblænde. Så falder det tilsyneladende mest naturligt at udløse med højre hånd og fokusere med venstre. Vurder selv.

Kine-Exakta er, hvad angår lukkerkonstruktion samt spejl- og lukkerudløsning, i sit grundprincip baseret på de samme patenter som Standard-Exakta fra 1933. Ser man bort fra forskellen i filmformat, består den væsentlige forskel mellem de to kameraer i søgeren. Medens Standard-Exakta er forsynet med en almindelig matskive, er Kine-Exakta forsynet med en "matlinse". Dette er i al sin enkelthed en plankonveks linse, hvor den plane flade er matteret. En sådan matlinse, tidligere fremstillet af glas, i dag udformet som en Fresnel-linse og fremstillet af kunststof, har siden været en selvfølgelighed i 35 mm spejlreflekskameraer. Ideen med at benytte en matlinse er at ændre strålegangen fra objektivets udgangspupil, således at strålerne efter matplanet samles i søgerens udgangspupil og dermed i øjenpupillen. Ved at samle strålerne i øjenpupillen fås det klartest opnåelige søgerbillede. Der eksisterer dog en række praktiske problemer i forbindelse med udformningen af matlinsen. Den optimale matlinse bestemmes blandt andet af objektivets brændvidde samt afstanden mellem objektivets udgangspupil og matplanet. I princippet bør man derfor have en matlinse til hvert eneste objektiv. I praksis anvender man dog kun én matlinse til alle objektiver (til enkelte moderne SLR-kameraer findes dog særlige matskiver til objektiver med lang brændvidde).

Dette kompromis viser sig tydeligst i forbindelse med vidvinkelobjektiver, hvor matskivebilledet ofte er mørkt i hjørnerne. Et andet væsentligt praktisk problem var tidligere, at der i forbindelse med anvendelsen af en prismesøger simpelthen ikke er plads til en glaslinse, der har en tilstrækkelig kort brændvidde, hvorfor søgerbilledet i de tidlige prismesøgere generelt var meget lyssvagt. Dette problem er nu løst ved at anvende en Fresnellinse, der netop ikke kræver så meget plads som en linse med samme brændvidde, men fremstillet af almindelig glas.

I Kine-Exakta udnyttedes det bevidst, at lysskaksøgeren ikke giver noget "pladsproblem", til at indbygge en matlinse med en væsentlig kortere brændvidde, end det ville være muligt i forbindelse med en prismesøger. Dermed bliver matlinsen i Kine-Exakta meget tyk, men den giver derfor et meget klart søgerbillede med en god forstørrelsesgrad. Ideen med at benytte en plankonveks linse med den plane side mætteret, og hvor lensens brændpunkt ideelt set falder i matplanet, er, som det fremgår af den viste patentbeskrivelse, baseret på et af de adskillige patenter, som Ihagee Kamerawerk fik godkendt i 1930'erne. Det bør nævnes, at disse patentansmeldelser også omfattede et patent til lysmåling gennem objektivet - TTL-måling. Denne form for lysmåling blev som bekendt lanceret første gang i 1962 med Topcon RE Super, der i øvrigt var forsynet med en Exakta objektvbajonet.

I modsætning til Standard-Exakta, der var forsynet med en 40 mm gevindfatning, var Kine-Exakta fra starten forsynet med en bajonetfatning. Måske har man ladet sig inspirere af objektvfatningen i Contax, men under alle omstændigheder havde man der indført en meget væsentlig detalje, som ellers først blev almindelig for SLR-kameraer langt senere. Sammen med kameraet lanceredes en serie af objektiver, der efter datidens forhold hurtigt blev temmelig omfattende, især bestående af objektiver fra Carl Zeiss Jena, Hugo Meyer Görlitz og Jos. Schneider. Blandt objektiverne var de lysstærke normalobjektiver Zeiss Biotar 2,0/58 mm og Schneider Xenon 2,0/50 mm. Meyer lancerede i 1937 endog to objektiver, der hvad lysstyrke angik slog alle andre på stregen: normalobjektivet Primoplan 1,9/58 mm og den korte tele Primoplan

Reichspatentamt DEUTSCHES REICH
Rustlegestelle
Städtische Bücherei
Dresden

AUSGEGEBEN AM
16. MÄRZ 1936

REICHSPATENTAMT
PATENTSCHRIFT
№ 627 460
KLASSE 57a GRUPPE 10a
 I 50955 IX/157a
 Tag der Bekanntmachung über die Erteilung des Patents: 27. Februar 1936

Ihagee Kamerawerk Steenberg & Co. in Dresden
 Matscheibe für photographische Zwecke

Ihagee Kamerawerk Steenberg & Co. in Dresden
 Matscheibe für photographische Zwecke
 Patentiert im Deutschen Reich vom 13. November 1934 ab

Die vorliegende Erfindung betrifft eine Matscheibe aus optischem Glas, deren obere, nicht matt geschliffene Seite linsenförmig gewölbt ist. Derartige Matscheiben sind bereits bekannt. Gemäß der Erfindung ist nun die Dicke der Matscheibe so gewählt, daß der Brennpunkt der Konkavlinse in die Mattfläche fällt.

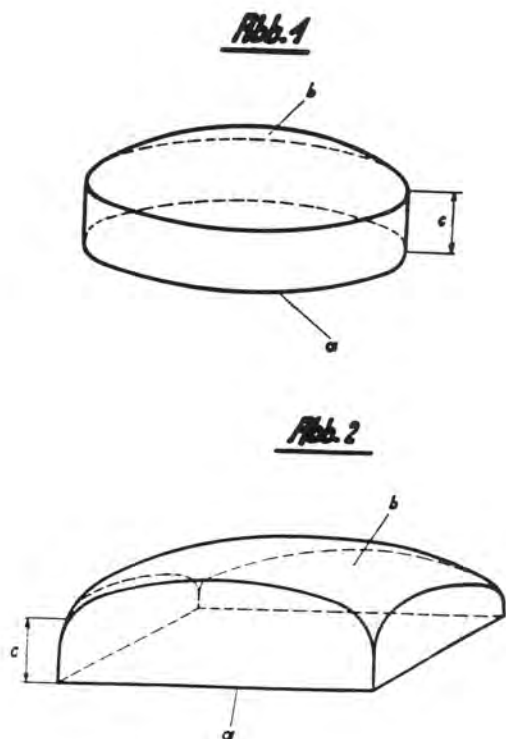
Die Erfindung ist in der Zeichnung dargestellt, und zwar zeigt
 10 Abb. 1 eine runde Matscheibe.
 Abb. 2 eine dem Bildformat entsprechend beschnittene Matscheibe.
 a ist die plane Fläche, welche mattiert ist,
 15 b die konvex geschliffene, nicht mattierte

Fläche, c bedeutet die zum Ausgleich der Brennweite dienende Höhe oder Stärke. Das durch die Optik auf der Matscheibe entworfen Bild auf der matten Fläche b wird durch die konvex geschliffene Fläche a vergrößert.

PATENTANSPRUCH:
 Matscheibe für photographische Zwecke, deren obere, nicht matt geschliffene Seite linsenförmig gewölbt ist, dadurch gekennzeichnet, daß die Dicke der Matscheibe so gewählt ist, daß der Brennpunkt der Konkavlinse in die untere Mattfläche fällt.

Ihagee Kamerawerks patent fra 1934 af "matskive til fotografiske formål".

Zu der Patentschrift **627 460**
Kl. 57a Gr. 10a

REICHSPATENTAMT
PATENTSCHRIFT

Nr 722 135
KLASSE 57a GRUPPE 9 03
1 05263 IX a/52 a

* Karl Nüchterlein in Dresden *

Ihagee Kamerawerk AG. in Dresden
Spiegelreflexkamera mit Belichtungsmesser

Patentiert im Deutschen Reich vom 28. Juli 1939 an
Patenterteilung bekanntgemacht am 14. Mai 1942

Es gibt Spiegelreflexkameras mit eingebauem elektrischem Belichtungsmesser, dessen Photozelle das Licht durch die Aufnahmeoptik erhält. Im besonderen ist eine Anordnung bekanntgeworden, bei welcher die Photozelle mit dem Spiegel verbunden ist. Dies hat aber nicht nur den Nachteil, daß man immer nur entweder das einfallende Licht messen oder nach Entfernung der Photozelle aus dem Strahlengang der Optik eine Aufnahme machen kann, sondern bringt vor allem die Schwierigkeit mit sich, daß die Bewegung des durch die Photozelle belasteten Spiegels in unerwünschter Weise erschwert wird, wobei außerdem die Verbindungen zwischen der Photozelle und dem Belichtungsmesser dauernden Beanspruchungen ausgesetzt sind. Schließlich bietet die bekannte Einrichtung keine Möglichkeit, die Photozelle bei Nichtgebrauch abzudecken, so daß diese schnell abgenutzt wird.

Die vorliegende Erfindung bezieht sich auf eine Spiegelreflexkamera der eingangs genannten Art, bei der also in der Aufnahme-kammer eine den Belichtungsmesser steuernde Photozelle angeordnet ist, die über die Aufnahmeoptik belichtet wird. Die geschilderten Nachteile sind aber beim Erfindungsgegenstand dadurch vermieden, daß die Photozelle in der Aufnahme-kammer in Gestalt eines die Mattscheibe objektivseitig umgebenden oder ihr vorgelagerten Rahmens befestigt ist, der durch den in Gebrauchsstellung befindlichen Spiegel Licht erhält. Auf diese Weise läßt sich die Photozelle in baulich befriedigender Weise, namentlich auch so, daß sie ohne Störung anderer Teile der Kammer ausgewechselt oder eingesetzt werden kann, ortsfest unterbringen, während der Spiegel, welcher ihr das durch die Aufnahmeoptik kommende Licht zuwirft, in üblicher Weise ausgeführt und leicht bewegt werden kann. Durch entsprechende Zueinanderordnung von Photozelle und Spiegel ergibt sich andererseits die Möglichkeit, daß der Spiegel im hochgeklappten Zustand die Zelle abdeckt.

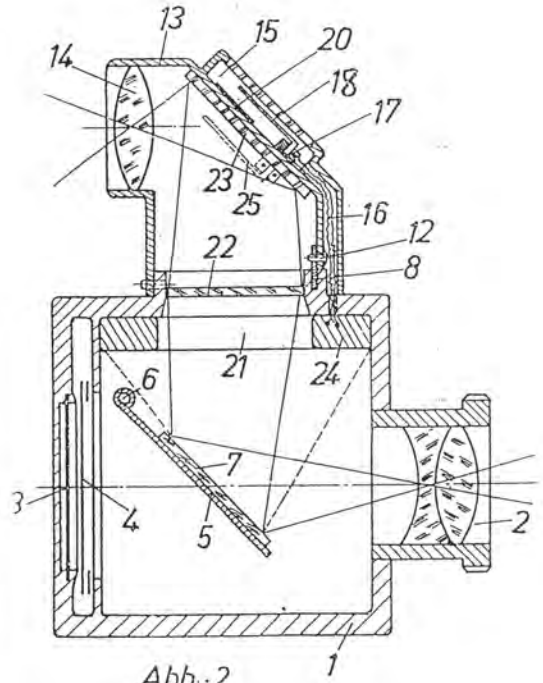

Abb.: 2

722 135

so daß diese insbesondere während der Aufnahme nicht belichtet wird. Trotzdem bleibt der Verzug erhalten, daß die Lichtverhältnisse bis zum letzten Augenblick vor der Aufnahme überprüft werden können.

In der Zeichnung ist die Erfindung beispielsweise dargestellt, und zwar zeigt die Abb. 1 eine Kamera gemäß der Erfindung in Vorderansicht, während

Abb. 2 einen Längsschnitt durch die Kamera veranschaulicht.
In dem Kameragehäuse 1 ist die Aufnahmeoptik 2 befestigt. Ihr gegenüber, an der Rückwand der Kamera, wird der Film 3 geführt, der durch einen Schlitzverschluß 4 belichtet werden kann. Der auf dem Spiegelboden 5 befestigte Spiegel 7 ist um eine Achse 6 drehbar. Der Kameraaufsatz 13 ist austauschbar und am Kameragehäuse mittels eines Schiebers 8 befestigt, welcher zwei in die Nuten 9 eingreifende Schlitz 9 besitzt. Die Nase 11 des Schiebers 8 greift in einen Stift 12 ein. Der Spiegelaufsatz 13 weist ein Okular 14 und eine Kammer 15 für den Belichtungsmesser auf.

Die den Belichtungsmesser steuernde Photozelle 24 ist im Kameragehäuse objektivseitig in Form eines Rahmens angeordnet, besitzt also einen Durchbruch 21, durch wel-

chen das Bild auf die Mattscheibe 22 fällt. Ober den Spiegel 7 kann es dann durch das Okular 14 beobachtet werden.

Die Photozelle ist über eine Verbindungsleitung 16 mit dem Meßinstrument 17 verbunden, an dessen Anker ein Zeiger 18 sowie ein Hilfszeiger 25 sitzen.

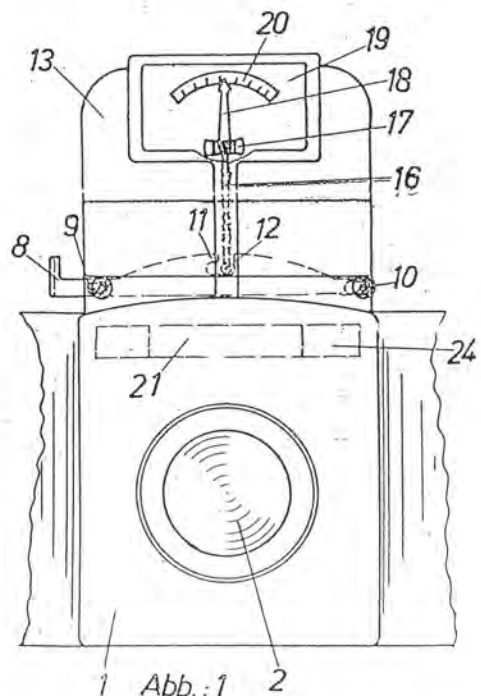
Der Zeiger kann durch einen Durchbruch 19 des Aufsatzes 13 beobachtet und sein Ausschlag kann auf der Skala 20 abgelesen werden, wie dies Abb. 1 zeigt. Der Hilfszeiger 25 andererseits läßt sich durch das Okular 14 beobachten.

PATENTANSPRÜCHE:

1. Spiegelreflexkamera mit einer den Belichtungsmesser steuernden, in der Aufnahme-kammer angeordneten, Photozelle, die über die Aufnahmeoptik belichtet wird, dadurch gekennzeichnet, daß die Zelle in der Kammer in Gestalt eines die Mattscheibe objektivseitig umgebenden oder ihr vorgelagerten Rahmens (24) befestigt ist, der durch den in Gebrauchsstellung befindlichen Spiegel (7) Licht erhält.
2. Spiegelreflexkamera nach Anspruch 1, dadurch gekennzeichnet, daß die Photozelle durch den aus der Gebrauchsstellung geschwenkten Spiegel abgedeckt wird

Hierzu 1 Blatt Zeichnungen

Ihagee Kamerawerks patent fra 1939 af SLR-kamera med TTL lysmåling.

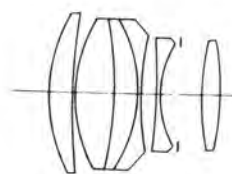

1 Abb.: 1 2

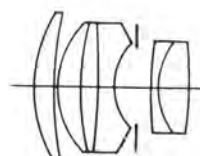
1,9/75 mm. Disse objektiver er i øvrigt et nærmere studium værd. Primoplanerne er i virkeligheden videreudviklinger af Ludwig Berteles Ernostar objektiv fra begyndelsen af 1920'erne, og som jo især kendes fra Ernemanns Ermanox. Med dannelsen af Zeiss Ikon i 1926 fortsatte Bertele som konstruktør ved Zeiss og var her ansvarlig for videreudviklingen af Ernostar-typen til hele den fremragende serie af Sonnar-objektiver.

Det skal huskes, at en af de fundamentale egenskaber ved Sonnar-objektiverne var det lave antal glas-luft overgange i objektivet. Selv om Sonnarerne 2,0/50 mm og 1,5/50 mm var opbygget af henholdsvis 6 og 7 enkeltlinser, så bestod begge disse objektiver kun af 3 linsegrupper med således kun i alt 4 indre glas-luft overgange. Dette er en af de væsentlige årsager til, at ikke-coatede Sonnar objektiver, på grund af færre indre refleksioner, har en større kontrast end dobbelt Gauss-objektiver med en tilsvarende lysstyrke, idet de symmetriske Gauss-objektiver består af 4 linsegrupper med i alt 6 indre glas-luft overgange. Med indførelsen af coating forsvinder betydningen af denne forskel og dobbelt Gauss-typens øvrige fordele gør, at Sonnar-typen forsvinder som standardobjektiv. Som nævnt er Meyer's Primoplan ligesom Sonnarerne en videreudvikling af Ernostaren, men den er i modsætning til Sonnarerne en konstruktion bestående af 5 enkeltlinser i 4 grupper! Dermed sætter man sig mellem to stole og opnår ikke Sonnarens lave antal glas-luft overgange, men får alligevel Sonnarens svagheder i forhold til Gauss-typen (se i øvrigt de viste objektivsnit). Omend det ikke er en særlig vellykket konstruktion, er Primoplan måske Meyer Görlitz' mest interessante og originale bidrag til objektivudviklingen. Det bør i øvrigt huskes, at det første objektiv af denne type var standardobjektivet Primoplan 1,9/80 mm udviklet til den såkaldte "Nacht-Exakta", der var en lysstærk version af Standard-Exaktaen. Dette objektiv fremkom ca. 1935. Samtidig skal det huskes, at Paul Rudolf, der før 1. verdenskrig havde været konstruktør ved Carl Zeiss Jena og der havde udviklet så banebrydende objektivtyper som Planar og Tessar, i perioden efter afslutningen af 1. verdenskrig og frem til 1933 var ansat ved Hugo Meyer i Görlitz. Gad vide, om den gamle mester havde et medansvar for Primoplanen?

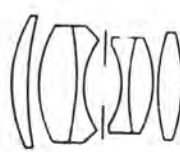
Grunden til, at der så hurtigt kunne lanceres et omfattende objektivprogram til Kine-Exakta var naturligvis, at mange af objektiverne til Standard-Exakta blot blev forsynet med en anden fatning, hvilket i øvrigt ikke altid resulterede i nogen særlig elegant løsning. Især virker flere af de første teleobjektiver fra Meyer "fremmede" på Kine-Exakta, men det må dog retfærdigvis også nævnes, at serien af prisbillige og ydedygtige Tele-Megore fra Meyer i høj grad bidrog til den succes, som Kine-Exakta hurtigt opnåede. En liste fra slutningen af 1930'erne tæller i alt 20 teleobjektiver fra Carl Zeiss Jena, Meyer Görlitz og Jos. Schneider med Zeiss Biotar 1,5/75 mm og Zeiss Fernobjektiv 8/500 mm som to meget værdige yderpunkter. Derimod var omfanget af vidvinkelobjektiver endnu særdeles begrænset. Ud over de to almindelige vidvinkelobjektiver fra Zeiss og Meyer, begge 4,5/40 mm, havde Meyer datidens mest ekstreme tilbud til et SLR-kamera: Meyer Weitwinkel-Dobbel Anagstigmat 1:6,8, $f=3,8$ cm! Det begrænsede udbud af vidvinkelobjektiver skyldtes som bekendt, at der på grund af spejlet ikke var plads til de almindelige symmetriske vidvinkelobjektiver, der jo eksisterede til både Leica og Contax. Problemet med vidvinkelobjektiver til SLR-kameraer blev først løst med Pierre Angénioux's konstruktionen af retrofocustypen, hvoraf de første objektiver kom på markedet i 1950. Noget andet er, at Exakta med datidens matskive i virkeligheden ikke var særligt velegnet til optagelser med vidvinkelobjektiver; søgerbilledet var før mørkt, og skarphedsindstillingen var alt for upræcis.

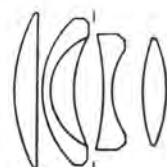
Ernostar 1,8/100 mm

Sonnar 2,0/50 mm

Biotar 2,0/58 mm

Primoplan 1,9/58 mm

EXAKTA

Die **EXAKTA** arbeitet als einäugige Spiegelreflex selbstverständlich parallaxenfrei. Ganz gleich, ob Normalobjektiv, Zusatzobjektiv, Mikrowischenstück (Abb. 2) oder Verlängerungstubus für Nahaufnahmen (Abb. 4): das aufrechtstehende Matschobenbild gibt die genaue Kontrolle über Bild- und Tiefenschärfe stets ohne besonderes Zusatzgerät.

Nach das übrige Zubehör — die doppelte Vakublitzauslösung (Abb. 1), Spezialkassetten (Abb. 3), das Reproduktionsgestell (Abb. 5) u. a. m. — steigert die Vielseitigkeit der Exakta noch ganz erheblich und erschließt dem Fachmann und dem Amateur fast unbegrenzte Aufnahmemöglichkeiten.

(Die Abb. 1 bis 5 sind in der Originalausgabe abgebildet.)

Ihagee
KAMERAWERK
STEENBERGEN & CO
Dresden-Sriesen 766

Reklame fra 1938.

Ud over et omfattende objektivprogram, satsede Ihagee fra starten på at skabe et kamerasystem, der kunne tage konkurrencen op med Leica og Contax, specielt hvad angik teknisk og videnskabelig fotografi. Da en del af det nødvendige udstyr i form af reprostativ, mellemringer og mikroskopforsats kunne overføres fra Standard-Exakta, eksisterede der stort set fra starten alt nødvendigt tilbehør til både mikro- og makrofotografering, idet det jo blandt andet er inden for disse fotografiske områder, at spejlreflekskameraet har sit store fortrin i forhold til målsøgerkameraerne. Hovedbudskabet i den viste annonce er da også, at med Exakta arbejder man selvfølgelig parallaxefrit. Det tidlige mikro- og makroudstyr må nok betegnes som mindre raffineret end det tilsvarende udstyr til Leica og Contax, men det var dette tidlige Exakta-udstyr, der dannede grundlag for den udvikling af

systemtilbehøret, der senere i 1950'erne gjorde Exakta-systemet til et af de mest alsidige og værdsatte kamerasystemer.

Den første Kine-Exakta model fra 1936 er, som vist på forsiden af "Objektiv" nr. 74, forsynet med en rund lup. Da man med den runde lup kun kunne se det centrale område af matskiven, blev kameraet allerede samme år forsynet med en rektangulær lup, der gjorde det muligt at se en noget større del af matskiven. Kameraer med den runde lup er relativt sjældne, hvilket måske især skyldes, at fabrikken senere for et meget beskedent beløb tilbød at udskifte den runde lup med den nye type. Ud over disse to hovedvarianter fra perioden før krigen, kan også nævnes den variant, hvor navnet, som vist på billedet, er stavet med c i stedet for k: Kine Exacta. Det er den almindelige opfattelse, at

EXAKTA

MR. WILL POTTER
HERKLEN W 18
PARANOMETER, 20
TEL. 22 22 22

14. Januar 1938

Ihagee-Kamerawerk
Dresden.

Kino-Exakta-Kamera

Sehr geehrte Herren!
Bevor ich mir meine Kino-Exakta-Kamera kaufte, habe ich sorgfältig die verschiedenen Kleinbild-Kameras auf dem Markt geprüft und festgestellt, dass die Kino-Exakta für alle Gebiete am besten geeignet ist.

Was, nachdem ich sechs Monate mit der Kamera arbeite, kann ich zu meinem Vergnügen feststellen, dass die Kino-Exakta für alle Gebiete am besten geeignet ist. Seine Bestätigung findet.

Ob der Fotograf schöne Landschaftsaufnahmen, Sportbilder, Interieurs oder Nachtaufnahmen herzustellen will - die Kino-Exakta ist die ideale Kamera, weil ihre lichtstarken Objektive und der vielseitige Schlitzeverschluss sie befähigen, einfach alles in Bild festzuhalten.

Ich habe besonders gefunden, dass man sie sehr gut zur Herstellung von Reproduktionen benutzen kann. Es war für mich von sehr grossem Nutzen, dass ich mit der Kino-Exakta ohne Mühe und Zeitverlust Buchseiten, Diagramme, Tabellen und Illustrationen aufnehmen konnte.

Es ist nicht übertrieben, wenn man die Kino-Exakta als **die Rolle des Kino-Exakta** anspricht.

Respektvoll
Will Potter

UN SERVICE DE PUBLICITE RAPIDE ET SUR
Ihagee Kamerawerk
Steenbergen & Co.
Schandauer Strasse 24
DRESDEN A 12

BRUXELLES LE 9.9.1937
14 RUE DES COLONNES

Messieurs,

Nous avons l'avantage de vous signaler que les résultats que nous avons obtenus grâce à votre appareil "EXAKTA" sont excellents. Le vide ditre par moi-même évite les erreurs habituelles et l'objectif puissant donne aux clichés une rare perfection. La technique impeccable, la forme agréable et le maniement facile sont d'autres avantages précieux qui nous donnent le désir d'acquiescer un deuxième appareil "EXAKTA", ce qui est la meilleure preuve de notre entière satisfaction.

Veuillez agréer, Messieurs, avec nos félicitations, l'expression de nos sentiments distingués.

S.A. Service Publicité
L'Administrateur-Délégué

M. H. de la Mar

Direktionen for Ihagee Kamerawerk modtog ofte begejstrede breve om Exakta-kameraets tekniske anvendelighed.

ALFRED MANSKE

den 15. November

48 204
Ihagee-Kamerawerk
Steenbergen & Co.
D r e s d e n A 19

Seit dem 1. Juli 1937 bin ich im Besitze einer Kino-Exakta Nr. 483896 mit Linear 2,8 Nr. 1057043.

Ich möchte Ihnen hiermit meine vollste Zufriedenheit und Dankbarkeit über die von Ihnen geschaffene Präzisionskamera ausdrücken. Trotzdem ich auf photographisches Gebiet verlässiger Jauling war, wollte ich nicht erst eine vollkommene Kleinbildkamera sein. Die große Anzahl der heute existierenden Kleinbild-Kameramodelle erschwerte mir anfangs die Auswahl.

Auf der Ausstellung "Gebt mir vier Jahre Zeit" hatte ich Gelegenheit, Ihre Exaktamodelle zu sehen, und nun wüste ich, dass die Kino-Exakta die ideale Kleinbildkamera ist. Sie ist ein Wunderwerk der Präzision und dabei doch sehr einfach zu handhaben. Wer sich mit der Arbeitsweise der Kino-Exakta vertraut gemacht hat, kann Höchstleistungen auf jedem photographischen Gebiet mit ihr vollbringen. An ihr ist nichts besonders hervorzuheben, alles ist erstklassig. Das Formschöne Gehäuse, die schnelle Schussbereitschaft, der Schlitzverschluss mit seinen vielseitigen Einstellmöglichkeiten, das zuverlässige Vorlaufwerk, die Möglichkeit schnellen Objektives, das zuverlässige Spiegelreflexsystem, diese Ausstattung erst ein zuverlässiges Scharfstellungsverfahren. Diese Ausstattung unter vollkommener Vermeidung der Parallaxe läßt sich nur mit der einäugigen, rechten Spiegelflex absolut genau vornehmen.

Die Kino-Exakta ist die Königin unter den Kleinbildkameras und verdient weiteste Verbreitung.

Mit Deutschen Gruß

Alfred Manske

THE HARMONY DRUG STORE, LTD.
BARRF, ALBERTA, CANADA

Ihagee Kamerawerk,
Steenbergen & Co.,
Dresden A 19,
Germany.

October 22, 1937

Dear Sirs:-

This will acknowledge with thanks the receipt of our Kino Exakta (no. 495260) on October 15th. It was more than satisfied with both the appearance and performance of this remarkable camera. We are sure that it will more than fulfill our expectations.

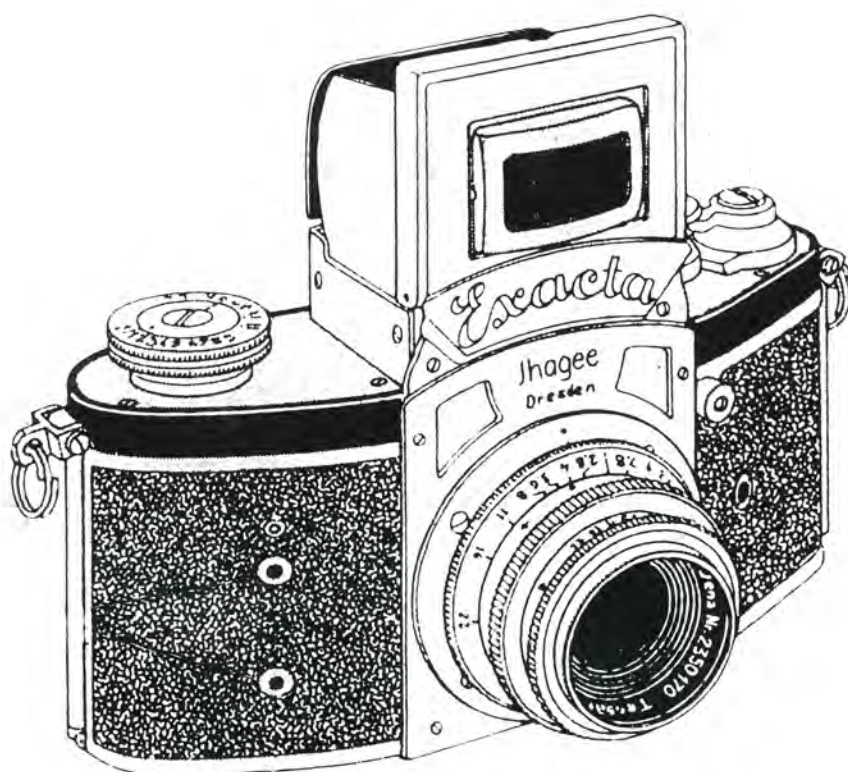
We are contemplating the establishment of a separate photographic store during the summer of 1939. We can assure you that your product will be featured exclusively.

Yours very truly,
THE HARMONY DRUG STORE
Wm. J. Harmon

TEL. BRUXELLES 17 14 11 12
1808, RUE COMMERCIALE - BRUXELLES

Bureau de la Société Générale de Belgique
RUE MONTAGNE OUFARIC 3 BRUXELLES

COMPTE CHEQUES POSTAUX 1980
CODE TELEGR. A. E. C. F. 1840

Kine Exakta, 1937.

denne variant var bestemt for det amerikanske marked, men en del af disse kameraer er havnet i Frankrig, hvor bogstavet k i navnet også har virket fremmed. Kine-Exakta var synkroniseret fra starten ved hjælp af den topoledede Vakublitz-forbindelse. I 1938 kom en model, hvor Vakublitz-kontakten, for at opnå en mere stabil kontakt, blev forsynet med gevindbøsning.

Normal produktion af Kine-Exakta fandt sted frem til marts 1940. Herefter blev også Ihagee pålagt at ændre produktionen til krigsmateriel og fremstillede herefter især navigationsudstyr. I perioden fra april 1940-1943 blev der dog (ifølge Richard Hummel) fremstillet ca. 400 eksemplarer af Kine-Exakta især til brug for krigsjournalister. I perioden 1936-1943 blev der i alt fremstillet 38.500 eksemplarer af Kine-Exakta. Til sammenligning kan nævnes, at der i stort set samme periode i alt fremstilledes ca. 100.000 eksemplarer af Contax II og III. Hvad prisen angår, kostede i Tyskland i 1939 et Kine-Exakta med Zeiss Biotar 2,0/58 mm 345,- RM, medens et Contax II med Sonnar 2,0/50 mm til sammenligning kostede 450,- RM.

I mellemtiden havde Johan Steenbergen i 1942 forladt Tyskland og var taget til USA. Vel i første omgang ud fra en formodning om at han, især da hans kone var af jødisk afstamning, ikke igen ville være i stand til at vende tilbage til Tyskland, senere, sikkert på grund af, at Dresden kom til at ligge i den sovjetiske besættelseszone, søgte han uden held i sin tid i USA at gøre amerikanske producenter interesserede i at starte en licensproduktion af Exakta. En af henvendelserne var til Eastman Kodak Company i Rochester, der dog, som det fremgår af det viste brev, høfligt, men bestemt afviste hans tilbud.

Som det har været omtalt i en tidligere artikel i Objektiv, blev fabrikken totalt ødelagt under de allieredes luftangreb på Dresden i februar 1945. Selvom dette kunne have været afslutningen på produktionen af Exakta, kom produktionen forbavsende hurtigt i gang igen. Det ville tage lang tid at gøre den totalt ødelagte fabrik i Schandauer Strasse anvendelig igen - den skulle bygges op fra grunden. Derimod fik Ihagee allerede i april 1945 anvist en kun delvist ødelagt fabriksbygning i Bla-

EASTMAN KODAK COMPANY
ROCHESTER 4, N. Y.

December 4, 1945

Mr. Johan Steenberg
c/o Netherlands Embassy
Washington, D. C.

Dear Mr. Steenberg:

We have considered carefully the proposal in your letter of November 11 offering us a license to manufacture the Exakta Camera or a license under certain U. S. patents enumerated therein. We have considered this proposition very carefully and under present circumstances we are not interested in this proposition. We have at the present time several cameras as well as other equipment in the design stage which will give us a reasonably complete and well integrated line.

We appreciate, however, your giving us this opportunity. Inasmuch as you stated in your letter of November 11 that you expected to leave the country shortly thereafter, we are sending a copy of this letter to Mr. Walter E. Drobisch in San Francisco.

Yours very truly,

Vice-President

AStuber:JLT
cc: Mr. Walter E. Drobisch

Høfligt, men bestemt afviste Kodak Steenbergens tilbud.

sewitzer Strasse, en gammel tobaksfabrik, der i øvrigt under krigen havde været benyttet af Zeiss Ikon. Den 22. maj kunne oprydning- og byggearbejdet gå i gang her, og allerede i august 1945 kunne produktionen af Kine-Exakta genoptages i den nye fabriksbygning. Fra 1945-1948 produceres ca. 35.000 eksemplarer af kameraet. Et imponerende antal, der næsten svarede til hele førkrigsproduktionen. Det skal dog huskes, at medens Ihagee før krigen havde et meget bredt produktsortiment, koncentrerede man sig efter krigen om udelukkende at fremstille SLR-kameraer - og i første omgang kun Kine-Exakta.

Af den samlede produktion på de 35.000 gik cirka halvdelen til Sovjetunionen som krigsskadeerstatninger. Allerede i begyndelsen af 1946 havde Ihagee nemlig fået en "ordre" fra den sovjetiske militæradministration i Tyskland på levering af 20.000 Kine-Exakta som krigsskadeerstatning. En sådan "handel" foregik på den måde, at materialerne blev fremskaffet om nødvendigt med militæradmini-

strationens hjælp. Ihagee producerede kameraerne, og de tyske myndigheder (delstaten Sachsen) betalte omkostningerne. Men selvom det var tyskerne selv, der jo skulle betale hele gildet, var produktionen af krigsskadeerstatninger en stor fordel for den enkelte fabrik, der derved fik tilført ressourcer, som den ellers ikke ville have haft til rådighed. Ud over de kameraer, der gik til krigsskadeerstatning, leveredes yderligere ca. 14.000 eksemplarer som almindelig eksport til Sovjetunionen. Derimod var eksporten til de vestlige lande i de første efterkrigsår forsvindende lille. Da Kine-Exakta imidlertid også i denne periode kunne købes på det amerikanske marked, må en del af de samlede leverancer til Sovjetunionen være gået til reeksport til Vesten. Ca. halvdelen af de Kine-Exakta, der blev fremstillet efter krigen, er forsynet med en frontplade, hvor navnet, ligesom på en del af førkrigsproduktionen, er stavet Exacta. Disse kameraer udgjorde tidligere en meget eftersøgt variant, og i mange år troede man, at netop denne variant var fremstillet med henblik på reeksport til det amerikanske marked. Efter åbningen mod øst er det imidlertid, som med så mange andre tidligere sjældenheder, strømmet ind med disse kameraer til de vestlige markeder, blandt andet med det resultat, at prisen er faldet drastisk. Hovedparten af disse kameraer synes således alligevel at være gået til det sovjetiske marked. Det er i øvrigt let at kende forskel på før- og efterkrigsversionen af c-modellen. Efterkrigsversionen har en lukkertid på 1/5 sekund mod 1/10 sekund på førkrigsversionen.

I 1949 kom Kine-Exakta II som den første nye model siden kameraets lancering i 1936. Kine-Exakta II kendes lettest ved som det eneste Exakta at have en sortlakeret bajonetring. Derudover havde denne model blandt andet en større lup, der gør det muligt at betragte hele søgerbilledet. Samtidig med fremkomsten af Kine-Exakta II lancerede Carl Zeiss Jena en løs prismesøger, der let kan monteres i rammen til fortsat fast indbyggede lys-skaktsøger. Denne løsning er dog ikke ideel, da, som det ses på billedet, prismet er placeret temmelig højt i forhold til matskiven, hvilket resulterer i et noget formindsket søgerbillede. Der blev fremstillet i alt ca. 18.000 Kine-Exakta II, hvoraf hovedparten stadig gik til Sovjetunionen - enten som resten af krigsskadeerstatningerne eller som normal eksport. Krigsskadeleverancerne ophørte i

Der Prismenaufsatz ZU KINE-EXAKTA

das langerwartete Ergänzungsgerät
zum Umkehren des Mattscheibenbildes

ist jetzt lieferbar!

Wenden Sie sich, bitte,
sofort an Ihren Photohändler

Kine Exakta II med Carl Zeiss Jena prismesøger, 1949.

Litteratur:

Hans-Martin Brandt: *Das Photo-Objektiv*, Vieweg, Braunschweig, 1956.

Gerhard Isert: *Kine-Exakta-Praxis, ein Lehrbuch für Echte Spiegelreflex-Fotografie*, Gerhard Isert Verlag, Halle (Saale), 1937.

Rudolf Kingslake: *A History of the Photographic Lens*, Academic Press, San Diego, 1989.

Siegfried Oehlinger: *Rationelle Mikro-Fotografie mit der Exakta*, Gerhard Isert Verlag, Halle (Saale), 1937.

Patrice-Hervé Pont: *Objectifs Angénieux*, Fotosaga, Neuilly, 1996.

Ihagee Kamerawerk Steenberg & Co.: *Ihagee-Kameras*, Dresden, 1939 (Ihagees hovedkatalog fra juni 1939).

Derudover henvises til litteraturlisten i "Objektiv" nr. 74, side 17.

1949, men da var "ordren" på de 20.000 Kine-Exakta også opfyldt.

I 1950 kom Exakta Varex som den første egentlige nyskabelse siden 1936. Medens Kine-Exakta var verdens første SLR-kamera, var Exakta Varex verdens første SLR-kamera med udskiftelig søger. Herom berettes i en senere artikel.

"Noget om illegale foto- og filmoptagelser

- under Danmarks besættelse 1940-45

Ole Schelde

9. April 1940

Dagens Bidstrup

En radikal Folketingsmand har rettet et skarpt Angreb paa Frihedsfilmen.

Strudsen: Den uforskammede Filmsfotograf kan bare vente til bagefter, saa skal jeg modigt angribe ham og hans Historieforskkningsapparat.

De fleste mennesker har den opfattelse, at det illegale modstandsarbejde imod den "Tyske Værnemagt" først kom i gang langt henne i 1942. Det er selvfølgelig rigtigt nok, hvis man til modstandsarbejdet især tænker på de spektakulære sabotager rettet mod fabrikker, der arbejdede for tyskerne. Men det skjulte modstandsarbejde kom faktisk i gang selve den 9. april 1940, idet efterretningstjenesten straks begyndte på at indsamle oplysninger om den tyske aktivitet i Danmark. Flådebevægelser, fremføring af diverse hærenheder m.v., disse hemmeligt indsamlede oplysninger tilflød så London ad forskellige kanaler.

Det britiske ambassadepersonale blev arresteret af tyskerne og sendt med tog gennem Danmark, Tyskland og Holland - hjem til England. SOE-manden Reginald Spink har fortalt, hvordan "nogen" på Fredericia station smed et eksemplar af "Politiken" ind gennem vinduet i hans kupé - og at der inden i avisen lå et hemmeligt brev med oplysninger til briterne.

For at kunne udarbejde mit foredrag i foreningen den 20. november har jeg kontaktet og interviewet en række kendte gamle filmfolk, som var aktive under den tyske besættelse. Det gik hurtigt op for

Jørgen Roos med sit Movikon, anvendt 9. april 1940. Foto: Ole Schelde.

mig, at det var i sidste øjeblik, denne opgave var blevet stillet af Objektivs redaktør. Øverst på listen stod Claus Hermansen, der desværre døde et par uger før, jeg nåede at få talt med ham - det samme gælder den meget kendte kortfilmmand, Hagen Hasselbalch, der døde i begyndelsen af juli 1997. I det hele taget gik det hurtigt op for mig, at det var i sidste øjeblik. De "store" var forlængst borte. Her tænker jeg først og fremmest på Theodor Christensen, der var yderst aktiv som filmfotograf under krigen - men desuden også navne som Nicolai Lichtenberg, Ingolf Boisen og Gunner NU Hansen.

Jeg henvendte mig allerførst til Frihedsmuseet, der tilkendegav, at man var meget glad for, at jeg ville

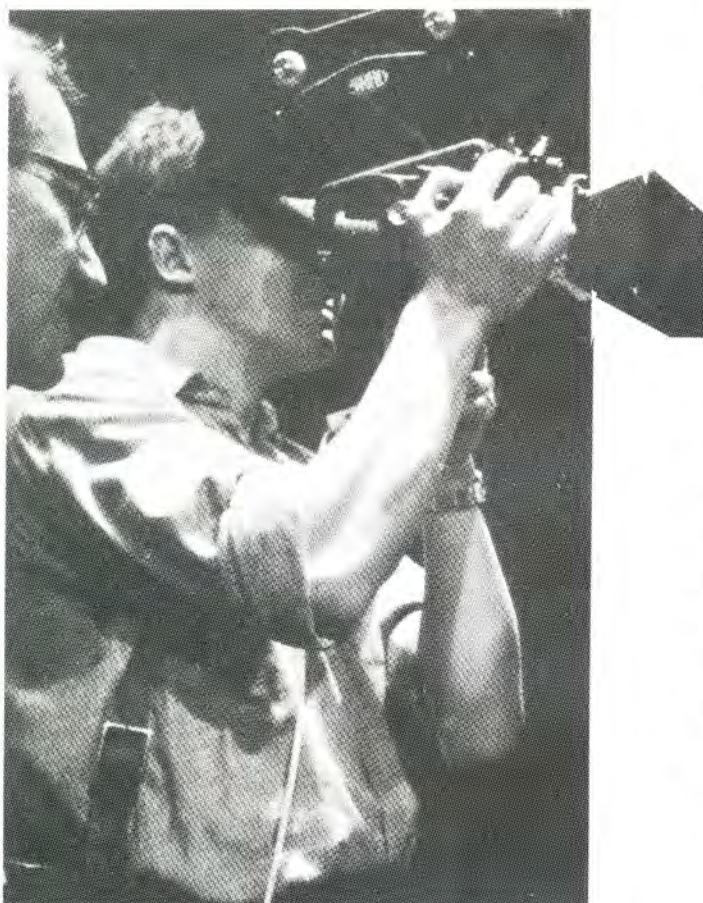
gå i gang med arbejdet, da man havde forholdsvis lidt stof om emnet - dernæst talte jeg med Ole Brage, fhv. leder af Danmarks Radios filmarkiv. Begge anbefalede, at jeg tog kontakt med så mange gamle filmfolk som muligt - og det har betydet båndinterviews med Ib Dam i Fredensborg, med Hagen Hasselbalchs lillebror, Ivar Hasselbalch i Hornbæk, og med Jørgen Roos i hans atelier på Frederiksberg. Det var naturligvis meget spændende for mig, der næsten hele mit liv har interesseret mig for Besættelsestidens historie og undervist i på Toftevangsskolen i Birkerød samt min personlige interesse for filmproduktion.

"De 5 år"

Den film, som har det absolut højeste udlånstal på "Statens Filmcentral" er "De 5 år" - en film, der i skoleudgaven varer godt 1 time. Den er dels et uddrag af Theodor Christensens "Det gælder din Frihed", som han efter et alvorligt branduheld havde færdig i 1946. "Det gælder din frihed" var - og er - modstandsbevægelsens film - meget polemisk i sin tone over for forhandlingspolitikken med tyskerne. F.eks. kaldes bruddet med tyskerne den 29. august 1943 for "Det mest forsinkede NEJ i Danmarks historie".

Både "Det gælder din Frihed" og "De 5 år" rummer en lang række forskellige typer filmoptagelser - rent "autentiske" - dvs. optagelser taget under Besættelsen, mens begivenheden udspillede sig, "rekonstruktioner", hvor man lige efter krigen har gentaget de illegale handlinger og filmet dem, som om de var taget under besættelsen. "Spillefilms-scener" - der skal illustrere dele af krigen - det gælder især visse scener i "De 5 år" - hvor bl.a. scener, der viser russiske hærgrupper, der mødes ved Stalingrad stammer fra en russisk spillefilm. Desuden er der en del scener, der stammer fra tyske propagandafilm fremstillet af UFA. Danske biografer var tvangsindlagt til at vise disse tyske - ofte fremragende film set med filmiske øjne - inden hovedfilmen - medmindre der forelå oplysende danske kortfilm, der i så fald havde fortrinsret. Dette er en af grundene til, at Dansk Kortfilm havde en vældig opblomstringsperiode under krigen. Lad mig blot nævne en enkelt - Hagen Hasselbalchs "Kornet er i fare" - hvor en scene viser, hvordan grovædende biller strømmer ind over det danske landkort over grænsen, sydfra - folk var ellevilde - men tyskerne

forstod ikke den danske humor og lod filmen slippe gennem censuren.

Filmfotograf Theodor Christensen i en typisk optagelsessituation.

Tilbage til "De 5 år". Nogle filmkyndige psykolog- og skolefolk satte sig i 1969 til at gennemgå denne såkaldte kompilationsfilm fra scene til scene, idet de som en af deres opgaver ønskede at klarlægge præcist, hvorfra de enkelte scener stammede. I 1970 udgav de deres undersøgelser i en bog på 190 sider "Filmen de fem år" - "Billed og lydside - en kritisk gennemgang". De tre herrer var Niels Skyum-Nielsen, Hans-Christian Eisen og Kaare Rübner Jørgensen. Bogen bekostedes af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Den første

Det har vist sig, at der allerede fra Besættelsens første dag er foretaget illegale filmoptagelser af danske filmfolk. Den første optagelse blev foretaget af den dengang kun 17-årige Jørgen Roos, der da boede i Tordenskjoldsgade og var ansat som "yngste mand" på Minerva Film. Da han om morgenen så og hørte de tyske bombemaskiner, som strøg hen over Københavns tage, for han op på Minerva og fik fat i et 16 mm "Movikon" og nogle ruller film - samtidig snupede han i forbifarten en kæmpe overfrakke, netop indkøbt af Theodor Christensen. Iført denne begav han sig ud i byen, der var ved at blive besat. De fantastiske billeder af tyske soldater, der går i land på Langelinie, er Jørgen Roos mester for - ligeledes de fangne britiske ambassadefolk, der blev sat op på ladet af en åben lastbil. Nogle arresterede pressefotografer råbte advarende til ham, at han skulle se at få det filmkamera gemt af vejen, derfor den store overfrakke. Kameraet kunne forud indstilles, hvorved Jørgen Roos kunne filme ved at stikke objektivet ud gennem frakkeåbningen på maven.

Den kritiske gennemgang

Den meget grundige gennemgang af filmen "De 5 år" viste i øvrigt, at der var anvendt 28 større eller

Albert Merts med briller og Jørgen Roos

mindre "moderfilm" - at skolefilmudgaven har 928 klip, hvoraf 48 er korttrick, årstal m.v. samt bygninger filmet efter krigen. 81 klip er fejlplaceret, enten tidsmæssigt eller indholdsmæssigt. 70 klip er rekonstruktioner, der henføres til under Besættelsen. De første 21 klip viser nazismens Tyskland - disse - filmisk fremragende og for visse ubefæstede sjæle forførende - scener stammer fra Leni Riefenstahls propagandafilm "Viljens Triumf" optaget på partidagen i Nürnberg 1934.

Efter min mening lider filmen af den skavank, at den i for høj grad sidestiller dansk sabotage med større slag på fronterne, man vil på en måde overdrive modstandskampens rent materielle og krigsmæssige betydning, hvad der er let nok at forstå, da grundmaterialet stammer fra "Danmark i Lænker" fra 1945 og "Det gælder din Frihed" 1946. Modstandsbevægelsens synspunkter fremhæves over for de "gamle politikeres" holdning. Hvis man derfor ikke behandler filmen kildekritisk, får eleverne et noget fortegnede billede af den militære betydning af den danske modstandskamp.

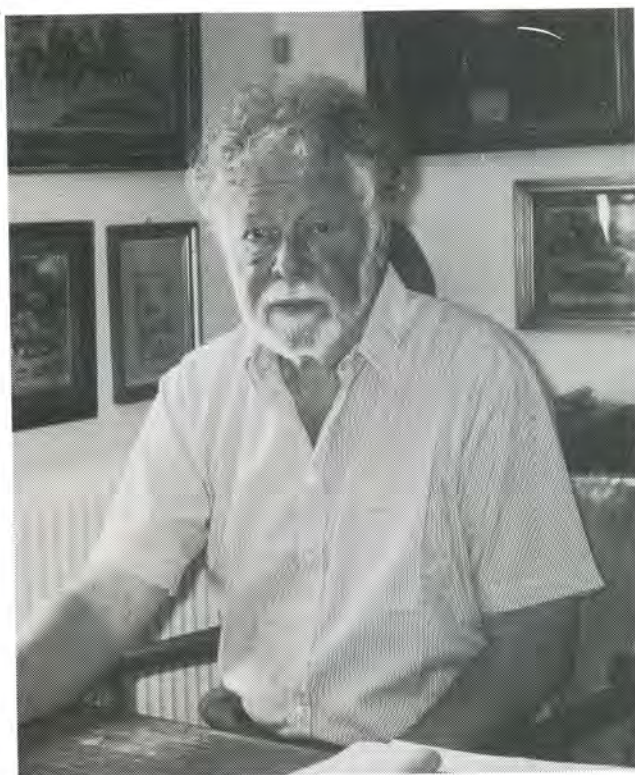
Fotograferne

De tre gamle filmfolk, jeg har haft lejlighed til at tale med, som nævnt Jørgen Roos, Ivar Hasselbalch og Ib Dam, fortæller stort set samstemmende historier om, hvordan trådene i sidste del af besættelsen samledes hos Minerva Film. Styrken var på 23 filmfotografer - heriblandt også Astrid og Bjarne Henning-Jensen. En af de mest utrolige og ubehagelige optagelser stammer fra den kun 15-årige Jørgen Sonny Hansen, der modigt fra et ismejeris kældervindue i 16 mm filmede et brutalt overfald, hvor en Hipo-mand sparker og slår en liggende modstander for til sidst at tage sin pistol frem og skyde ham.

Så snart krigen var forbi, kunne de mange illegale filmfolk træde offentligt frem - og de fik travlt med at registrere Danmarks befrielse, da englænderne kom og Montys indtog i det jublende København, stikkerarrestationer, tyskernes afmarch, flygtningene o.s.v.

"Det gælder din Frihed"

Theodor Christensen og Ingolf Boisen havde i alt til rådighed 70.000 meter filmoptagelser, plus ca. 10.000 meter stillet til rådighed af RAF - bl.a. til

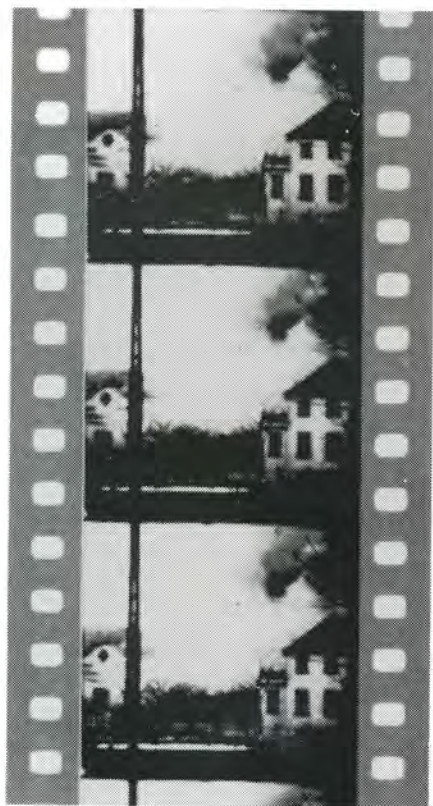
Ib Dam. Foto: Ole Schelde.

"Hände hoch" og en Walther-pistol var krigsbytte. Episode fra hjørnet af Wibrandtsvej og Amagerbrogade.

Ole Malmstrøms illegale filmkamera, godt skrammet efter de voldsomme begivenheder, det havde været med til.

de helt enestående optagelser af angrebet på Shell-huset den 21. marts 1945, hvor Dansk Fotografisk Fagskole samt den fotohistoriske samling også blev tilintetgjort. Selv fra Frøslevlejren var der 16 mm optagelser, optaget af Henrik Sandberg med et indsmuglet lille håndkamera.

Theodor Christensen havde tre klippeassistenter: Per Holst, Ivar Hasselbalch og Svend Harms. Sammen med Karl Roos fik de hurtigt sat et manuskript på benene. Den ofte meget hårde klipning er Theodor Christensens værk - mens de sylespidse kommentarer skyldes Karl Roos. Det var også Karl Roos, der skrev det gribende digt, der blev filmens ledemotiv - indtalt af Ebbe Rode, "Det gælder din Frihed".

Arbejdet foregik på Nordisk Films laboratorium i Frihavnen. Man sigtede mod præmiere 2. Juledag 1945. Den 19. november indtraf katastrofen. Klipperummet stod i flammer! Brandvæsenet og sprinkleranlægget fik til alt held begrænset ilden til det ene rum - og det var heldigt, for de fleste originaloptagelser var foretaget på de farlige nitratfilm, der brændte med eksplosionsagtig voldsomhed. Ilden fik faktisk fat i en enkelt rulle nitratfilm - Theodor, Ivar og Per Holst styrtede ud - mens Karl Roos sad i "Store Bio" og spiste et stykke mad, da han hørte de andre råbe. Ud af den åbne dør ind til klipperummet så han en flamme på 4-5 meter komme brølende ud. Koldblodigt åbnede Karl et vindue og lod sin tallerken falde - han syntes at kunne huske et halvtag under netop det vindue. Næppe havde han hørt tallerkenen ramme halvtaget, før han selv sprang efter - og reddede livet - uskadt.

Desværre blev arbejdskopien delvis ødelagt. Til alt held lå de originale negativer sikkert i en brandboks, men arbejdet måtte så at sige begynde forfra - med den kedelige følge, at premieren blev udskudt adskillige måneder. Først den 4. maj 1946 kunne "Det gælder din Frihed" vises offentligt, det fandt sted i Palads Teatret i København.

Filmen vakte mildt sagt opsigt. Modstandsbevægelsens folk var tilfredse - selv hærens folk med general Gørtz i spidsen havde ikke gjort ophævelser ved forhåndsforevisninger. Men de "gamle politikere", der nu, efter folketingsvalget i efteråret

Med det indsmuglede filmkamera blev dette billede optaget i Frøslevlejren af Henrik Sandberg.

På visse områder blev modstandskampens rent materielle og krigsmæssige betydning overdrevet. Sabotørerne er ved at gå i aktion.

Den 2. maj 1945 blev 35 tons våben losset i Nyhavn. Skibet Glory kom fra Sverige.

Tyske soldater skyder efter formodet sabotør, medens danske jernbanearbejdere, som skulle udbedre skaden efter en sabotør-sprængning, ser til. Billedet er taget af en sabotør forklædt som jernbanearbejder.

1945 - atter følte sig sikre i sadlen - de var utilfredse, for ikke at sige rasende. Filmens angreb på Danmarks defaitistiske politik over for Tyskland i adskillige år før krigen og ikke mindst gengivelsen af Vilh. Buhls såkaldte "sabotagetale" holdt i Statsradiofonien den 2. september 1942, hvori han direkte opfordrede til angiveri, vakte harme. Frode Jacobsen sagde: "De troede, at det var bedst at slippe så billigt som muligt". Visse politikere kaldte filmen: "hyklerisk, løgnagtig, sjofel, perfid, hysterisk og kommunistisk". Nogle udtalte endog håbet om, at Minerva Film måtte få en ordentlig økonomisk lussing som belønning - hvilket også skete - men siden kom Minerva Film dog ind i mere smult vand.

Optagelserne

Om det rent praktiske i forbindelse med illegale filmoptagelser fortæller Ingolf Boisen meget spændende i sin bog "Klip fra en filmmands liv", som jeg vil tillade mig at anbefale og citere i uddrag.

Begrebet "security" er naturligvis en meget vigtig faktor, når man uset skal filme "fjenden i landet". I den forbindelse bliver jeg nødt til at nævne flyverløjtnant Sneum, som med stort besvær og fare for sit liv filmede tyske radaranlæg på Fanø - fandt ud af, at der på en fynsk bondegård opbevaredes en ganske lille flyvemaskine, som han fik rigget til og uset af tyskerne fløj til England - idet han under-

vejs fyldte ekstra benzin på flyets tanke fra medbragte dunke. Under fare for nedskydning landede han velbeholden i England, hvor han overlod sine ufremkaldte film til de engelske efterretningsfolk. Desværre havde disse ikke forstand på fremkaldelse af 16 mm omvendefilm, så de afleverede spolerne til "Boots" - en slags materialist, der også fremkalder amatørfilm. Resultatet var, at kun ganske enkelte billeder glimtvis kunne genkendes som mulige tyske radarinstallationer. Sneum havde så at sige sat sit liv på spil til ingen verdens nytte. Anderledes herhjemme, hvor man havde den regel, at hvis man blev taget af Gestapo eller Hipo, så gjaldt det om at åbne apparatet, så filmen blev ødelagt.

Nordisk Film

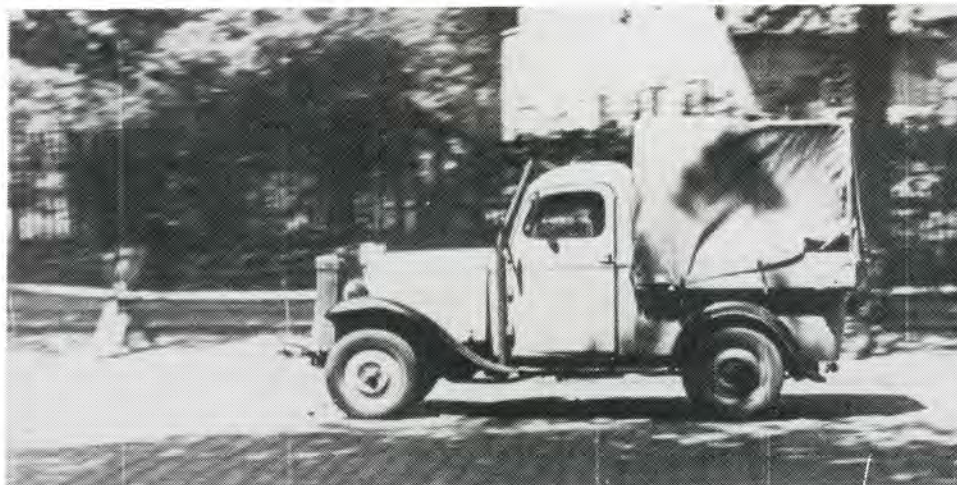
Den 1. januar 1941 fik Nordisk Films laboratorium en tysk leder i Frihavnen, Heintz Graff hed han - det var et "fikst" valg, for det medvirkede til, at Nordisk Film kunne få råfilm fra Agfa i Tyskland. Fra 1942 blev samme Graff leder af UFA's Ugejournal afdeling i Danmark, d.v.s., at både UFA's film og de illegale, såvel som de legale danske film, blev fremkaldt på eet og samme sted! Lederen af fremkalderafdelingen, Frederik Petersen, var en svoren tilhænger af de illegale filmfolk. De hemmelige optagelser blev som regel mærket med ordene "Arkiv" eller "Statens civile Luftværn" - de blev altid afleveret direkte til Petersen, med et glimt i øjet, så vidste han, hvad det drejede sig om. Efter fremkaldelsen blev de "særlige" dåser gemt mellem de tusindvis af andre filmdåser, der lå på hylderne.

Det, at UFA brugte samme laboratorium, bevirkede, at de illegale også af og til kunne få kopier af værdi for efterretningstjenesten. F.eks. feltmarskal Rommels inspektion af anlæggene på den jyske vestkyst. Petersen trak så en "masterkopi", som siden smugledes ud af Frihavnen for snarest at gå videre via Sverige til England.

Skjult kamera

I en lille gasgenerator-drevet Opel varevogn med overdækket lad havde Minerva Film installeret en særlig fiks anordning. Over førerhuset havde man anbragt et filmapparat, der var elektrisk styret fra førersædet. For at objektivet ikke skulle afsløre apparatets tilstedeværelse, var der anbragt fluenet foran frontlinsen - det gav ganske vist lidt "bløde" optagelser, men hellere det, end at blive afsløret. Det lykkedes at få taget en mængde illegale optagelser med dette "kørende" kamera, der kun kunne filme fremad i kørselsretningen. En kendt optagelse er den, hvor Hipo-folk i en af politiets biler kører gennem de københavnske gader og fyrer løs med deres pistoler. En anden vellykket optagelse var af "Vestvolden" - der var afspærret og forbudt område. Imidlertid blev den lille bil en dag standset af en tysk sergent, der bad om lov til at køre med sammen med fem menige soldater. Sergenten var i sig selv "passerseddel", så mens soldaterne sang de kendte tyske soldaterlieder, så snurrede Debrie'en lystigt oppe bag førerhuset. "Danke Schön - und Auf Wiedersehen" - så var de optagelser hjemme.

Råfilm kunne være et problem, men Ivar Hassel-

Over førerhuset var der anbragt et filmapparat, som var elektrisk styret fra førersædet.

Et enestående enkeltbillede fra en film, optaget af et Mosquito bombefly under første angrebsbølge mod Shellhuset. Maskinen befinder sig over Jarmers Plads og klokken er 11:17. I forgrunden ses Teknologisk Institut, i hvis øverste tagetage, Fotografisk Fagskoles historiske apparatsamling få sekunder senere bliver forvandlet til støv.

balch kendte nogen, der kendte nogen, der var vilige til - mod kontant betaling - at sælge af UFA's beholdning af Agfa Superpan, - ganske fikst, at lade tyskerne selv levere råfilm til modstandsbevægelsens optagelser.

Foruden de kameraer, der allerede forefandt i Danmark, så leverede briterne også nogle "Bell & Hovell" apparater via containere, der droppedes fra britiske fly - det drejede sig om 35 mm kameraer - og i sidste del af krigen havde man fast placeret 2 fotografer i 5 af de 6 modstandsregioner, som landet var delt op i.

Takket være gode forbindelser kunne de illegale filmfolk ofte være på pletten, når en større sabotageaktion skulle afvikles, f.eks. da "Adler-fabrikken" i Sydhavnen skulle sprænges i luften. Vagterne var afvæbnet og gennet hen et sted, hvor de ikke kunne tilkalde Gestapo eller Hipo. Det var Theodor Christensen selv, der filmede den dag. Filmfotografen Peter Winkel var trængt ind i en lejlighed over for fabrikken. Damen i lejligheden blev naturligvis forskrækket, da hun så Winkel i vagtværnsuniform og med et filmapparat i hånden.

"Der sker noget med fabrikken om et øjeblik", lød hans forklaring. I det samme fik han øje på en lille pige, der legede nede på gaden. "Det er min datter", sagde damen, stiv af skræk. Peter Winkel så på sit ur, styrtede ned på gaden og hev pigen med op i lejligheden, hvorefter han for hen til vinduet og trykkede på kameraets udløserknap. Få sekunder efter lød der et kæmpebrag - og taget på fabrikken løftede sig...

Shellhusets bombning

Som bekendt bombede RAF med held Gestapohovedkvartererne i både Århus og Odense. I foråret 1945 håbede modstandsfolk, at det også skulle lykkes RAF at ramme Shellhuset midt i København. Dette til trods for, at tyskerne bevidst havde anbragt et større antal prominente modstandsfolk direkte under Shellhusets tag. Ad hemmelige kanaler fik Minerva-folkene ordre til fra begyndelsen af marts 1945 at holde sig parate hver dag mellem kl. 10 og 11 og altid have "ladte" kameraer parat, og så vidt muligt være på skudhold af Shellhuset.

Angrebet

Den 21. marts 1945 opholdt Ivar Hasselbalch, Pe-

ter Winkel og Ingolf Boisen sig i Park Teatret, hvor de var ved at stille et 16 mm filmapparat op til aftenens forestilling. Klokken ca. 11.15 brød helvede løs - de styrtede op på teatrets tag, hvorfra de alle tre kunne filme RAF's flyangreb på det berygtede Shellhus. Mosquitobombere i tre bølger af 6 maskiner angreb - beskyttet af et større antal Mustangjagere. Tyskerne bragede løs med alt, hvad de havde af antiluftskyts bl.a. fra krydseren Nürnberg, som lå i Frihavnen. En af de amerikanske Mustangjagere faldt ned i Fælledparken, og de tre fotografer blev enige om at prøve at filme den nedskudte jager, for derefter, i den lille Opel varevogn - at prøve at køre så nær på Shellhuset som muligt for at filme ødelæggelserne. Alt gik som planlagt. På dette tidspunkt anede filmgruppen intet om den mirakuløse redning af 27 af de danske modstandsfigurer - eller om at 8 af fangerne var blevet dræbt.

En eller anden fortalte så om katastrofen på Frederiksberg Allé. Den franske skole var blevet ramt, og mere end 100 børn og voksne var blevet de uskyldige ofre for et uheld, der fik en af Mosquitobombemaskinerne til at styrte ned i et garageanlæg ved siden af skolen - røgen havde bevirket, at næste bølge af maskiner fejlagtigt havde bombet skolen - kun få sekunders flyvning fra det egentlige bombemål. Ingen, der har oplevet den dag, vil nogensinde glemme det.

Hvad angår det filmiske i denne sag, må det alligevel nævnes, at optagelserne af dette angreb hører til nogle af de bedste fra hele besættelsen - ikke mindst de enestående scener taget af englænderne selv, hvor de med 600 km/t. fløj hen over byen i 15 meters højde og kastede deres bomber med stor præcision.

Den 21. marts 1995 var jeg tilstede ved den store mindehøjtidelighed på Frederiksberg Allé og havde lejlighed til at tale med en af de aldrende piloter. Han havde været med i 2. bølge, og da han så det ødelagte Shellhus, havde han besluttet - efter få sekunders betænkningstid - IKKE at kaste sin bombelast, for, som han sagde til mig: *"Shellhuset havde fået nok - hvis jeg kastede mine bomber, ville de gå videre og ødelægge bygninger bag Shellhuset, og det var der jo ingen grund til, derfor tog jeg mine bomber med hjem til England igen"*.

Efter befrielsen blev der filmet flittigt af "Modstandsbevægelsens filmgruppe". Skiltet befinder sig i dag i Filmmuseets arkiv.

Theodor fanget

Den 26. marts 1945 meddelte Theodor Christensens kone lakonisk i telefonen: "Theodor er ude på en køretur" - det betød, at han var taget af Gestapo! Der måtte gøres noget særligt, da Theodor var den af filmfolkene, der sad inde med den farligste viden.

Man havde en kontakt til en Gestapomand, der for 150.000 kroner, hvilket svarer til ca. 3 millioner kroner i dagens penge, var villig til at eftergøre gestapochefen Heinrich Hoffmanns underskrift på en løsladelsesordre. Det lykkedes virkelig at få ikke alene Theodor frigivet, men også ni andre modstandsfolk. Departementchef H.H. Koch havde været meget aktiv i sagen, og 17. april 1945 slap de 10 mand ud af Vestre Fængsels "Tyske Afdeling". Løsladelsen undrede Theodor Christensen meget, for under de ubehagelige forhør var det kommet frem, at Gestapo lige siden september 1944 havde været klar over, at der fandtes "illegale filmgrupper" rundt om i landet. De vidste, at lederen var en filminstruktør i København, men de havde ikke hans signalement. Endelig kom så befrielsen den 4. maj om aftenen. Ingen, der har oplevet den fantastiske glædesrus, vil nogensinde kunne glemme det. Filmfolkene kom frem med frihedsbevægelsens armbind og skilte i emalje på deres vogne - nu var de pludselig legale - og som nævnt tidligere, fik de nu overordentligt travlt!

(Ole Scheldes foredrag den 20. november vil blive efterfulgt af de filmhistoriske optagelser fra Danmarks besættelse 1940-1945. Red.)

Dansk elev af Daguerre?

**Daguerreotypist & fotograf
- Adolf Feuerstein (1823-1893)**

John Philipp & Flemming Berendt

Et par almindelige visitkortfotografier og et enkelt familiebillede, sammenholdt med en guldsmeds erindringer og nogle korte biografiske notater danner grundlag for denne ikke helt uvæsentlige beskrivelse af en indvandrers skæbne i Danmark under napoleonskrigene.

Johanne Feuerstein, f. Scheibe.

Adolf Feuerstein

Historien begynder nede i Europas urolige hjørne Böhmen, Mæhren og Østrig under napoleonskrigene, hvor tusinder af ulykkelige skæbner blev spredt ud over hele kontinentet. En af disse skæbner tilhørte den Feuerstein'ske familie, som kan spores helt tilbage til ca. 1160'erne omkring byen Milevsko i Böhmen. Den mandlige del af slægten fostrede adskillige militær- og standspersoner med titler som: hauptmann, rådsherre, generaltøjmester, arvelig friherre samt baron og godsejer Feuerstein, som i 1763 erhvervede godset Rutzena. Familien Feuerstein har, ifølge H. Gasteiner-Feuerstein, Salzburg, i dag (1960) over 100 efterkommere spredt ud over hele Europa. En af disse efterkommere,

tøjmagermester Johan Georg Feuerstein, blev født i Bregenzerwald i Østrig, i revolutionsåret 1789. Den franske kejser Napoleon havde besat store områder af "kludetæppelandene", hvor han, traditionen tro, havde den uvane at tvangsudskrive soldater i de okkuperede områder. Dette får Johan Feuerstein og to af hans brødre til at flygte op til det neutrale Danmark, hvor han bosætter sig i den danske hovedstad og gifter sig den 15. juni 1821 i Trinitatis Kirke med en dansk dame ved navn Ane Catrine Holm (1800-1871). En medbragt pengesum gør ham i stand til at etablere sig som farver og bomuldsfabrikant i byen. Tilsyneladende klarer de sig godt og ægteparret Feuerstein får 10 børn,

en af disse er: Johan Georg Adolf Feuerstein født den 26. september 1823.

På valsen

Desværre ved vi intet om Johans barndom. Han bliver imidlertid, som det var skik og vane, uddannet af faderen som damaskvæver og farver. Den unge nybagte svend rejser rundt i Tyskland og Østrig for at dygtiggøre sig. I 1851, efter faderens død, overtager han forretningen. Hvad der imidlertid pirrer vor opmærksomhed og gør hans person særlig interessant er den omstændighed, at han i begyndelsen af 1860'erne etablerer et atelier i hovedstaden. Han var blandt de første til at overføre fotografier på træ til brug for xylografer. I en biografisk beskrivelse får vi at vide: at Johan Feuerstein i 1844 tager på "valsens" i Europa og kommer til sit hjemland Böhmen, her arbejder han en overgang som damaskvæver. På et eller andet tidspunkt i midten af 1840'erne havner han i Paris. Hans økonomiske midler tillod ham at opsøge fotografiets opfinder, fotografmester Louis Mandé Daguerre, hos hvem han skal have modtaget undervisning i daguerreotypieringens ædle kunst. Han er som bekendt ikke den eneste; vi kender navnene på flere danskere, som drager ned til Frankrig for at tage undervisning hos mester selv, bl.a. marinemaleren Anton Melbye og fotografen Erik Bøgh.

Efter sin hjemkomst fra Paris har han formodentlig arbejdet som amatørfotograf sideløbende med, at han hovedsagelig har haft sit udkomme som væver og bomuldsfabrikant. Første gang han figurerer som fotograf er, da han åbner eget atelier ca. 1864 på adressen Store Strandstræde 6. Feuerstein bliver et af de første medlemmer af Dansk Fotografisk Forening. Fra ca. 1865 til 1866 i Holmensgade 33. Hvorefter han ca. 1868 flytter til Store Kjøbmagergade No. 15 (i Kittendorf & Aagaards ejendom). Sidst etablerer Johan Feuerstein sig i Vimmelskafte 46 på kvisten, i øvrigt samme ejendom som "børnenes paradis", legetøjsforretningen Thorngreen, fra ca. 1868 frem til sin død 17. maj 1893 og blev begravet på Frederiksberg Kirkegård.

Svære tider

Krigens år 1864 var ikke det bedste tidspunkt at etablere sig som fotograf, navnlig ikke i København. Situationen var ikke væsentlig bedre ude i

Europa eller Amerika. Det fotografiske erhverv var tillokkende for mange unge, som ellers var uddannet eller beskæftiget med nært beslægtede fagområder som malere, tegnere, xylografer og litografer, men også guldsmede, tapetserer og tandlæger var tiltrukket af faget. De foregående mange år havde været en økonomisk guldgrube for mange, men nu var målet tilsyneladende fuldt, antallet af atelier i hovedstaden lå omkring 100, et antal som rigeligt var i stand til at imødekomme efterspørgslen. I det fotografiske tidsskrift "Alfen" kunne man i 1865 læse følgende om standens trange vilkår:

"Danmark har et for lille ubemidlet publikum til at andet end simpelt, billigt hverdags-arbejde kan betale sig; der mangler enhver udfordring til at gøre fremskridt og foretage enterpriser. Søgningen har i almindelighed allerede længe indskrænket sig til bestillingen af 2-3 visitkort ad gangen, helst af 2 rdlr. dusinet eller mindre, og denne søgning har siden krigen endog været i stadig aftagende. Langt mere end at vente på en bedring af denne konjunktur, på et nyt opsving, ligt visitkortenes opkomst, må vi nu forberede os på som et nødanker at anskaffe os den ære med at lade sig aftage på 2-3 kort, kunne til tak bydes en lille forfriskning af enten ½ bayer, en kognac, en kop chokolade eller sådant. Denne tilgift i købet bør udtrykkelig anføres nede i vore skilte, at dens tiltrækningskraft kan virke desto bedre".

Arbejdsvilkårene

Det var under disse ret så barske betingelser, Johan Feuerstein begyndte sin fotografiske karriere. Branchen forsøgte sig på den tid med en stribe nye formater for at stimulere salget. Med visitkortformatet som udgangspunkt lancerede man i 1866/67 en engelsk opfindelse kabinetsformatet, som målte 14x10,3 cm, på karton 16,6x10,7 med 2,3 cm rand forneden evt. med firmanavn angivet. Det efterfulgtes snart af victoriaformatet, som var 10,7x 7,5 cm, på karton 12,7x8,2 cm, promenadeforformatet på 19x9,6 cm, på karton 20x10,2 cm. Endnu flere formater så dagens lys f.eks. et med det franskklingende navn boudoirformatet på 19,5x12 cm, på karton 22x13,5 cm og sidst, men ikke mindst imperialformatet på 21,7x16,8 cm, på karton 25x 17,5 cm. Trods de økonomiske nedgangstider tyder alt på, at fotograf Feuerstein klarer sig helt godt. Han flytter som bekendt sit atelier fra den

*Tekst på bagsiden af billedet.
Siddende tv. foran bedstemor Emilie Knudsen f. Feuerstein, derefter
mama Scheibe.
Foran: morbror Jørge og mor, moster står op og byder kager, mor-
bror Laurits er drengen ved bordet, tante Johanne står foran til højre
og skænker kaffe.*

Familiefotografi optaget i atelieret Vimmelskaftet 46 ca. 1868.

ene adresse til den anden. Med atelier i Vimmelskaftet har han placeret sig iblandt de mere vel-etablerede kolleger i København, hvilket godt kunne tyde på en vis søgning og omsætning.

Familiebilledet

Engang i 1868 har fotograf Johan Feuerstein inviteret hele familien til atelier-fotografering i sit nyeste atelier i Vimmelskaftet 46. Det interessante familiebillede afslører bl.a., at der på bordet står resterne af et måltid, som man har indtaget før fotograferingen. Hvem, der har stået for optagelsen, er ukendt, idet fotograf Johan Feuerstein ses bagerst på optagelsen. Billedet kan også være optaget med "selvudløser". Familien har iklædt sig sit fineste skrud. Fru Johanne Feuerstein (ca. 1832-1871), født Scheibe, står selv længst til højre, parat til at skænke den afsluttende kaffetår. Personernes smukke opstilling, med børnene i forgrunden, er lykkedes helt fint, trods den langsomme ekspone-

ringstid, som tydeligt aftegner sig i de små børns uskarphed. Familieportættet viser også, at deres sociale status ikke var den ringeste.

Vi har her i korte glimt trukket en hidtil aldeles ukendt fotograf frem af sin glemsel. Måske ligger en læser inde med yderligere oplysninger?

LITTERATUR:

Bjørn Ochsner: *Fotografer i og fra Danmark til og med år 1920*. Kbh. 1986. Bind 1-2.

Lasse Egebjerg: redaktør ved *Jyllandsposten*. *Research i Bøhmen og Mæhren* i 1960.

Tidsskriftet "Museum": s. 206-213, 1893. Gyldendal.

Tidsskrift for D.F.F., bind VII. Nr. 16, April 1893: s. 377-78.

Daguerreotypiets fremkomst i Berlin

- en tidsbeskrivelse

Oversat af Birthe Hansen.

Bearbejdet af Flemming Berendt.

I tidsskriftet "Photographische Mitteilungen" årgang 1889, hvis redaktør var den kendte videnskabsmand dr. Hermann Wilhelm Vogel (1834-1898), publiceredes en række beskrivelser af daguerreotypiets fremkomst i Berlin. Disse bygger på avisartikler samt skriftlige udsagn fra kgl. kunsthandler Louis Sachse, bog- og kunsthandler Georg Gropius, samt optiker Theodor Dörffel i Berlin.

Blandt de første

Tyskland var blandt de første europæiske lande, som indførte daguerreotypien. Allerede 4 uger efter processens frigivelse blev der "aftaget" daguerreotypier i den Preussiske hovedstad Berlin. Byen havde 300.000 indbyggere og landets overhoved hed Friedrich Wilhelm IV (1840-1861). Vi befinder os i slutningen af biedermeierperioden, hvor den ny "kunst" fotografien, pludselig bliver en konkurrent til kunstmaleren, tegneren og litografen. Berlin var et af de første steder, hvor daguerreotypi-processen blev efterprøvet. De første fire personer, som giver sig i kast med den nye "kunst", er heliograf og daguerreotypist Hermann Biow (1804-1850), kunsthandler Louis Friedrich Sachse (1798-1877), Theodor Dörffel (1810-1878) og svejtseren Eduard Petitpierre (1789-1862). Den 15. september 1841 etablerer Hermann Biow sit atelier i Altona, karrieren blev desværre kort og hektisk, fra 1841 til 1850, hvor de livsfarlige kviksølvdampe tog livet af ham. Biow nåede imidlertid at "aftage" Tysklands konge og en række adelige personer. Han daguerreotypierede bl.a. også i Dresden og Frankfurt, hvor han på kong Friedrich Wilhelm IV's slot havde indrettet et atelier. Et større udvalg af hans daguerreotypier blev publiceret i værket: "Deutsche Zeitgenossen". Daguerreotypierne blev "aftaget" retvendt og gengivet som kobberstik, udgivet i Leipzig 1850. Bogen indeholdt bl.a. billeder af Alexander von Humbolt. En del af disse daguerreotypier kan ses i: "Museums für Kunst und Gewerbe" i Hamburg.

Daguerre's
ausführliche Beschreibung
seiner
großen Erfindung,
oder
die Kunst,
auf die beste Art die so höchst merkwürdigen
Lichtbilder zu verfertigen.
Gemeinschaftlich
von
Daguerre selbst mitgetheilt,
nebst den neuesten Berichten darüber von mehreren
berühmten Naturforschern.
Aus dem Französischen
frei übersetzt
von einem deutschen Physiker.
Mit 6 Tafeln Abbildungen.
Stuttgart:
J. Scheible's Buchhandlung.
1839.

Tysk udgave af daguerreotypiprocessen.

Hausvogelplatz Nr. 5, 6 og 7 i Berlin. Daguerreotypiet er fra 1840 og optaget retvendt af Wilhelm Halffner. Samling: Agfa-Gevaert, Leverkusen.

Første gang den tyske offentlighed bliver gjort bekendt med daguerreotypien er i en annonce publiceret 16. august 1842. Tre uger efter åbner portrætmaler og lærer, Julius Striba (- 1851) fra Bromberg sit atelier i Friedrichstrasse 64. Den næste på banen er miniaturemaleren Carl Ferdinand Stelzner (1805-1894), som modtager sine første kunder i september måned i Hamburg. Stelzner havde lært sig at daguerreotypier hos marinemaleren Eugène Isabey i Paris. Disse to herrer, Hermann Biow og Ferdinand Stelzner, må regnes blandt de ypperste daguerreotypister i Europa på den tid. Det hastigt industrialiserede Tyskland bliver på alle måder et førende land, når det gælder udbredelsen af den fotografiske kunst og teknik. Fra 1839 til 1860 etableres over 200 atelier, og inden for de første år udkommer hele 10 publikationer om daguerreotypi-processens metode og anvendelse.

Livets spejlbillede

Allerede så tidligt som i april måned 1839 kunne man læse om en fantastisk opfindelse franskmænd Louis Daguerre var ved at præsentere verdensoffentligheden for, "Das Berliner Fremdenblatt" skriver den 22. april 1839:

Carl F. Stelzner har "aftaget" dette smukke daguerreotypi af ægteparret Johann Daniel Runge (1767-1856) og Beata Katharina Wilhelmine, født Behrmann (1783-1862) i 1845.

Anvisningssalgslisten

København, 27. september 1997

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig **INTET** ansvar for eventuelle fejl eller mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes **KONTANT** på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives ikke. Undtaget er bud fra medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved hammerlagskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for trediemand, hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til anvisningssalgslederen:

Niels R. Jensen, Rygårds Allé 33A, 2900 Hellerup. Tlf.: 39 62 09 62.

Nr	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slag
1	Objektiv, 55-70, indbundet, 6 bind, bindene sælges enkeltvis	A		
2	Voigtländer Bessamatic Deluxe, Super-Dynarex 4/135mm	A	500	
3	Ratgeber im Photographiren	A		
4	Askebæger med fotomotiver, Bico	A		
5	View Master	A		
6	View Master	A		
7	Voigtländer Vito CL	B		
8	Agfa Billy Clack	B		
9	Zeiss Contessa, Tessar 2,8/50	A/B		
10	ESP forstørrelsesapparat, Focomat kopi, Leitz Focotar 5 cm	B		
11	Zeiss Ikon Moviscope 16 mm	A		
12	Fotoregistreringsapparat fra bibliotek	B		
13	Kodak EK4, Polaroidtype i æske	A/B		
14	Agfa klap, 6x9, lysebrunt læderbetræk, Anastigmat 1:8,8, ca. 1930	A		
15	Minolta A5 (24x36) m. afstandsmåler, B-taske	B/C		
16	Agfa Silette m. lysmåler (lysmåler ?), rød udløserknop, B-taske	B/C		
17	Kodak 6x9, 620 klap, 1-1/250 sek, Angenieux 4,5/100mm	A		
18	Agfa diasprojektor 6x6	A/B		
19	Bolex dobb-8 småfilmsegiver m. 18 og 5 b.p.s.	A		
20	Leitz Prado 150W m. Dimaron 10 cm, m. kuffert	A		
21	Yashica Mat 124 G, med tele, nr. 788166	A	750	
22	Jena Sonnar 2,8/180, nr. 4502435	A	1200	
23	Nikkormat FTN, nr. 4129946	A	850	
24	Lunasix, nr. 172981	A	350	
25	Photax stereobetrager	A	300	
26	Canon 814, nr. 252397, med taske	A/B	250	
27	Canon 518, nr. 147193, med taske	A/B	175	
28	Canon Zoom 8, nr. 74295, med taske	A/B	150	
29	Canon 310 XL	A/B	150	
30	Movikon Tessar 10mm, nr. S27974	A/B		
31	Movigonar 5mm, nr. 2756394, komplet	A	2000	
32	Movikon 8 mm gengiver, båndoptager, højttaler	A/B		
33	Zeiss Era Box 6x9	A	60	
34	Canon Zoom 8/2, nr. 170084, med taske	A	175	
35	Canonnet QL25, nr. 197992, med taske	A	100	
36	Altix med udskifteligt objektiv, nr. 4246957, med taske	A	150	
37	Altix, nr. 1979774, med taske	A/B	100	
38	Werra 1, nr. 7224321, Tessar 2,8/50	B	175	
39	Werra 1, nr. 4215455, grøn model, Novonar	B	150	
40	Exa 500, nr. 375516, Domiplan	A	175	
41	Praktica FX2, nr. 213127, Tessar 2,8/50	A/B	175	
42	Praktica IV, nr. 370235, Primotar 2,8/50	A/B	175	
43	Praktica LB2, nr. 32106, uden optik	B	150	
44	Praktica MTL3, nr. 750868, uden optik	A	200	
45	Kodak Brownie Starmite med ægte plastikoptik	B	max 800	

Anvisningssalgslisten

København, 27. september 1997

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig **INTET** ansvar for eventuelle fejl eller mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes **KONTANT** på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives ikke. Undtaget er bud fra medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved hammerslagskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for tredjemand, hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til anvisningssalgslederen:

Niels R. Jensen, Rygårds Allé 33A, 2900 Hellerup. Tlf.: 39 62 09 62.

Nr	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slag
46	Penti II, 18x24, Dresden, nr. 271464	A	125	
47	Minox 110 S, etui, blitz, kamera mangler	A	125	
48	Contax F, nr. 130701, Tessar 2,8/50	A	850	
49	Mimosa II, nr. 1157120	A/B	200	
50	Belysningsmålere	A/B	100	
51	Canon P-8 gengiver, Cinestar S-2	A	300	
52	Leitz Prado 150	A	150	
53	Voigtländer 8x11 cm	A	75	
54	Gossen Sixticolor, nr. OA15743	A	300	
55	Agfa Isolette III	B	75	
56	Agfa Isolette II, ny med taske, blitz og proxarlinse	A	175	
57	Canon QL25, lukker hænger	B	75	
58	Rolleicord, triotar 3,5/75, ca. 1938	B	200	
59	Agfa Vario forstørrelsesobjektiv, 24x36 til 30x40	A	300	
60	Pentacon 4/300, 42mm gevind, med etui, ny	A	900	
61	Rolleicord, Xenar 3,5/75	B	500	
62	Kodak Retinette	C		
63	Voigtländer Vitomatic IIa	B		
64	Akarette, Xenar 2,8/50	B		
65	Zeiss Contina I 522/24	B		
66	Olympus Pen 18x24	B		
67	Mahognikamera, 18x24, uden optik, Bdr. Kunze, Hamburg, m. taske og 4 kassetter	B/C	1200	
68	Mahognikamera, 13x18, uden optik, med blændeholder, uden fabrikatangivelse	B/C	800	
69	Contax II m. optik	C		
70	Topcon IC-1 Auto m. optik	A		
71	Perkeo projektor m. kassetter	B		
72	Kasse med div. kassetter			
73	Fotostativ UNOMAT, kraftig model	A		
74	Linhof kuglehoved i æske	A		
75	Konica, Danish Dynamite	A		
76	Kasse med div. optik			
77	Kasse m. New York dias, 150 stk.			
78				
79				
80				

Anvisningssalgslisten

Vejle, lørdag den 25. oktober 1997

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig **INTET** ansvar for eventuelle fejl eller mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes **KONTANT** på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives ikke. Undtaget er bud fra medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved hammerslagskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for trediemand, hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til anvisningssalgslederen:

Niels R. Jensen, Rygårds Allé 33A, 2900 Hellerup. Tlf.: 39 62 09 62.

Nr	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slag
1	Ica storformat projektor	C	200	
2	Kindermann projektor m. endeløs film	C	50	
3	Objektivbræt m. 18 cm Tessar	C	150	
4	Div. mørkekammerudstyr			
5	Rodekasse			
6	Lot stativer			
7	Div. klapprammer			
8	Lot smalfilmkameraer			
9	Kasse med div. autofokuskameraer			
10	Fototaske, stativ og blitz			
11	Kasse m. div. Instamatic-kameraer			
12	Coronar 10,5 cm 4,5 Dobbeltanastigmat	C		
13	Topcon IC-1 auto	B	100	
14	Topcon UNI i Kowataske	C	100	
15	Minolta P m. BT	C		
16	Kowa m. BT (Lukker hænger)	C		
17	Topcon Unirex m. BT	C	100	
18	Petri Color 35	C		
19	Yashica Menematic-C m. BT	C		
20	Voigtländer Vito B	B		
21	Belar 50 mm i plastdåse	C		
22	Murer Magasinkamera 6x6 (sjælden)	B	150	
23	24 farvede amerikanske stereokort	B	150	
24	Minolta 16	B		
25	Pathé 9½ mm optager m. taske	B		
26	Balda Harpo 35 m. afstandsmåler	C		
27	Kodak Retinette 1A	B/C		
28	Olympus Pen-EE	C		
29	Altix	C		
30	Minolta 16	B/C		
31	Akarette m. Xenar 3,5/50 mm	C		
32	Voigtländer Vito Automatic	B		
33	Ricoh Auto Half	C		
34	Goerz pladekamera	C		
35	Ernemann Bob I	B/C		
36	Beauty Canter, japansk ca. 1957	C		
37	Pentona II	B		
38	Voigtländer Vitoret Rapid D	C		
39	Olympus Pen-EE-2	B/C		
40	Yashica Electro 35 GT, sort	C		
41	Rolleicord IV, Xenar 3,5/75 mm	C		
42	Agfa Optima III S	C		
43	Kodak Retina IIc	C		
44	Ernemann pladekamera 9x12 cm	B		
45	ICA Corida 155	B/C		

Anvisningssalgslisten

Vejle, lørdag den 25. oktober 1997

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig **INTET** ansvar for eventuelle fejl eller mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes **KONTANT** på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives ikke. Undtaget er bud fra medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved hammerslagskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for trediemand, hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til anvisningssalgslederen:

Niels R. Jensen, Rygårds Allé 33A, 2900 Hellerup. Tlf.: 39 62 09 62.

Nr	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slag
46	Agfa Selecta	C		
47	Kodak filmtank i træ	C		
48	'Fotografisk handbok' - Helmer Bäckström			
49	Zeiss Ikon Contina 526/24	A/B		
50	Kodak No. 1A Pocket	C		
51	Kodak No. 1A Junior Autographic	C		
52	Kasse med 9 stk. 2x8 smalfilmsoptagere			
53	Fotex, dansk	C		
54	Kodak Vest Pocket Autographic	C		
55	Ernemann Heag III pladekamera	C		
56	Reflex Korelle m. taske	C		
57	Russisk stereoforsats og betragter, ny			
58	Kasse med fotoblade og brochurer			
59	Praktica IV m. 2,8/50	B	150	
60	Exa I m. 2,8/50	B		
61	Rodekasse			
62	Petri 7, 35 mm målsøgerkamera, 2,8/45 mm, 1961	C		
63	Mini-'pladekamera', blyantspidser	B		
64	Kodak Pocket Jr. No.1, gulbrun, lukker def., søger mangler 1 glas, 1930	C	400	
65	Speed Graphic 6x9, ca. 1945, m. afstandsmåler, central- og spaltelukker, 2 søgere, 4 db.-magasiner, 1 packfilmag., 2 pk. uåbnede planfilm, org. taske, klar til brug	C	1600	
66	Kasse m. bl.a. 12 forskellige kameraer			
67	Balda, 3,5/50 Baldanar, klapkamera, lange tider hænger	B		
68	Contessa, Tessar 2,8/50, Prontor SLK Special, 1 sek. sløv, 1960	B		
69	Cosina Hi-Lite, spejlrefleks, 2,8/55, 1 sek-1/1000, OK	C		
70	Nikkormat FT, 2,8/35 mm Nikkor-Q, 1965, OK	C	1200	
71	Kodak Retinette 1B, 2,8/45, Prontor 500 LK, type 045, 1965, OK	C		
72	Junka, 3x4, 8/45, 1937	D		
73	Voigtländer 6x9 bælg, røde afstande, Voigtar 7,7	C		
74	Voigtländer Vitomatic 1a, Color Skopar 2,8, 1960	B	500	
75	Ricoh Hi-Color, 2,8/35, fjederværk def.?	B		
76	Robot Vollautomat Star 2, uden søger, Xenar 2,8/37,5	C	800	
77	Arette Favorit, 2,8/45, 1958	B		
78	Zeiss Contaflex Super B, lysmåler def., BT, 1965	C		
79	Ernemann Film K, box, 6x9, 1920	C		
80	Kodak Beau Brownie, tan/black decor, 1930	B	400	
81	Rolleiflex Automat 3,5/75, velfungerende, nr. 1244674, ca. 1952	D		
82	Junior Episkop m. brugsanvisning	B		
83	Zeiss Continette, Lucinar 2,8/45, selvudløser fast, 1960	C		
84	Voigtländer Bessamatic, lysmåler OK, lange tider fungerer ikke	B/C		
85				
86				
87				
88				
89				
90				

Nikolaikirche i Hamburg "aftaget" af C.F. Stelzner i 1842.

"Under kunsthandler Louis Sachses sjette forretningsrejse til Paris, blev denne nøje informeret af sin ven Louis Daguerre om dennes endnu ikke offentliggjorte opfindelse. Daguerre beskæftiger sig med udviklingen af et komplet udstyr, samt optimeringen af et daguerreotypi-apparat til præsentation i september måned. Der blev indgået mundtlige aftaler omkring indførelsen af hans opfindelse og apparat til Berlin."

Den 17. juli 1839

Den 17. juli gengiver bladet et brev fra optiker Alphonse Giroux & Co. i Paris, som varetog salget af daguerreotypi-apparater fra opfinderen, til kunsthandler Sachse i Berlin:

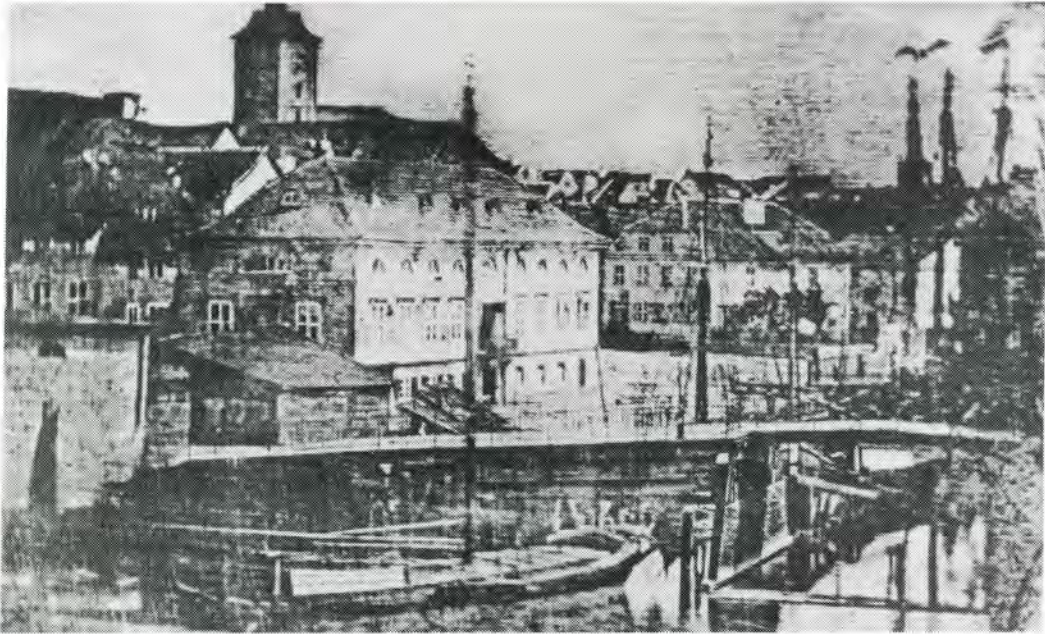
"Det meddeles Dem, at vi er nået til enighed med hr. Daguerre om salget af hans daguerreotypi-apparater", videre hedder det: "Såfremt det endnu er Dem belejligt, vil vi sørge for, at De modtager vor første forsendelse. Offentliggørelsen af opfindelsen finder sted om ca. 1 måned. Prisen er endnu ikke endelig fastlagt, men sandsynligvis vil et komplet apparat koste omkring 400 Fr."

Den 22. juli 1839 fortsætter avisen sin beretning ved at gengive den skriftlige bestilling fra kunsthandler Sachse til optiker Giroux i Paris:

"På grund af "Daguerre" anliggendet, har vi netop udfærdiget en offentlig annonce og regner med at have succes med denne gode sag. Det er en skam, at De intet har meddelt mig om Deres aftale med hr. Daguerre. Vi ville gerne have indgået en aftale med Dem, og for et rimeligt beløb have overtaget salget for Preussen. Vi regner nu med at vi er de første, som modtager apparater, og vi anstrenger os for at opbevare det godt og forhindre enhver form for efterligning. De vil modtage vore ordrer om en uge, men beder Dem foreløbig kun i fast regning, at sende os 6 apparater så snart det kan lade sig gøre."

De forretningsmæssige forbindelser mellem Berlin og Paris udvikles gradvis, den 30. juli læser vi i et brev fra kunsthandler Sachse til dr. Lucanus i Halberstadt følgende:

"Hr. Louis Daguerre burde absolut ikke fremstille daguerreotypier. Efterspørgslen fra hele Europa er så stor, at han ikke kan overkomme at fremstille sådanne. Han skulle i stedet beskæftige sig med det vigtigste, nemlig fremstillingen af selve daguerreotypi-apparatet. Den første forsendelse ankommer efter overenskomst med opfinderen til mig til september. Således kan enhver efter ønske fremtrylle de mest enestående ting, og rent faktisk er billeder-

Veisenhus-broen i Berlin "aftaget" af Louis Sachse i 1842. Samling: Wilhelm Dost. Ødelagt under Anden Verdenskrig.

nes skønhed så utrolig, at man bør undlade enhver beskrivelse deraf, for ikke at virke euforisk."

19. august 1839

I den franske hovedstad er nedtællingen forlængst gået i gang, parlamentet er indkaldt til ekstraordinært møde den 19. august, hvor daguerreotypi-processen offentliggøres ved et møde i Videnskabernes Akademi. Denne verdenssensation spredes som en løbeild ud over Europa og den ganske verden. Den 6. september modtager kunsthandler Sachse de første 6 daguerreotypi-apparater med sølvplader, glas, kemikalier og andet tilbehør. Apparatets kostpris udgør 425 Fr., fragt 153 rigsdaler, samt et originalt daguerreotypi-billede. Desværre har transportkasserne været pakket for dårligt, i et brev fra Sachse hedder det:

"Ved udpakningen var alt i en trøstesløs tilstand: samtlige flasker er slået i stykker, og De kan forestille Dem, hvilken virkning dette har haft på de andre beholdere!

Jodet har farvet alt brunt, kviksølvet er løbet ud i sølvpladerne og ødelagt disse, kasserne med kemikalier er gået i tusinde stykker og er ukendelige. Kemikerne undrer sig over, hvordan man kan pakke syrer og især kviksølv, på denne lemfældige måde, når det skal transporteres fra Paris til Berlin. Kviksølvet, der er tungt, og hvis flaske, kun var halv fuld, sprængtes; flasken stod kun løst i en ring i kassen."

Berlin syder af hektisk aktivitet, alle vil være blandt de første, som kan præstere et fuldendt daguerreotypi. Håndsnilde personer er i fuld gang med at producere daguerreotypiapparater, ifølge "Die Spener'sche Zeitung" fra den 17. september kan daguerreotypier allerede beskues flere steder i Hovedstaden:

"I går havde vi muligheden for, to forskellige steder: hos bog- og kunsthandler George Gropius og mekanikus Theodor Dörffel, at se daguerreotypibilleder "aftaget" med et hjemmelavet apparat", videre hedder det: "ingen kan betragte de fremstillede genstande uden den størst mulige tilfredshed. Såvel hr. Dörffel, som den for os ukendte fremstiller af billederne hr. G. Gropius. De på begge sider anvendte, pletterede kobberplader, har kun det lille duo- og sedesformat. Man vil først formidle i det små, for at se om forsøgene vil lykkes efter de nu kendte regler. Billederne, der blev forelagt publikum, er allerede til en vis grad fuldendte, og det bliver meget interessant, at sammenligne disse med de kommende billeder fremsendt fra Paris. Detaljerne på billederne fra hr. Gropius og især på de mest vellykkede fra hr. Dörffel, er gengivet fantastisk naturtro. Man kan med lup endda erkende de mindste enkeltheder på det afbildede museums søjler. Totaleffekten derimod er ringe og vil formodentlig forblive det: allerede den rigtige synsvinkel, i hvilken billedet synes mest fordelagtig, er ikke nem at formidle. En kontrast af skygge og lys, som ved et kobberstik, er svær at forestille sig.

En bedre effekt kan måske blive frembragt ved, at man gør sølvpletteringen mere mat. Opfindelsen vil dog være af ringere betydning for maleren end for hr. Liepmann. Vi kan med oprigtig glæde meddele vore læsere, at Hans Majestæt Kongen venter en udførlig rapport fra undervisningsministeriet, som i anerkendelse skænker Hr. Dörffel et beløb på 200 rigsdaler."

De tyske aviser fortsætter deres rosende omtale af daguerreotypiens fremkomst. I avisen "Die Vossische Zeitung" fra 21. september kan vi læse følgende analyse af forfatteren H. Kletke:

"Det hos Hr. Sachse opstillede daguerreotypi giver os overbevisningen om, at opfinderen ikke ufortjent har modtaget en betragtelig belønning fra det franske ministerium. Hr. Sachse har taget billeder af en del af Gensdarmenmarkts, på en pletteret kobberplade i kvartblad. Den henrivende toneharmonisk, som er udtrykt med megen finhed, giver os med det samme et billede af høj kunstnerisk detaljeret effekt, fikseret med en beundringsværdig præcision og troskab. Hvis dette første forsøg, som hr. Sachse tog, skulle være lidt udvisket eller plettet nogle steder, skyldes det ikke apparatet, men snarere den kendsgerning at være det første forsøg. Vi kan inden for kort tid regne med det fuldendte resultat. Da alle bevægelige genstande i daguerreotypiet synes mere eller mindre udviskede, så kan denne udmærkede opfindelse med fordel anvendes ved optagelser af arkitektoniske genstande. Den i øvrigt ikke væsentlige omstændighed, at genstandene, gengives spejlvendt, kan ophæves med et dobbeltspejl, hvor effekten dog svækkes en smule. Hvad angår apparatet fra Paris, hvis enkelte dele er udfærdiget med den størst tænkelige fuldkommenhed, hvoraf fremstillingen af vellykkede billeder naturligvis afhænger, lader vi os forlyde fra fagfolk, at et tilsvarende apparat ikke lader sig udfærdige her under den pris, som det franske apparat koster."

Avisen "Die Spener'sche Zeitung" fra den 21. september skriver om samme emne:

"Vi har nu haft lejlighed til i hr. Saches kunsthandel, at se to daguerreotypier. Det er ikke et fysisk eksperiment, men et fuldstændigt daguerreotypi vi har for øje. Det udfolder sig straks i al dets rigdom for betragteren. Udsigterne for opfindelsens indfly-

delse på maleriet former sig nu helt anderledes efter at have set disse billeder. Det første (det franske) blev åbenbart "aftaget" ved ugunstig solbelysning og med deraf følgende skønhedsfejl. Det sidste, som også er et forsøg med det franske apparat, beviser netop dette forsøgs heldige udfald. At eksperimentet ikke er så meget underkastet tilfældighederne: man kan ved fortrolighed med fremgangsmåden, under gunstige forhold, regne med en høj grad af fuldendte daguerreotypier. Disse af hr. Sachse udfærdigede daguerreotypier er "aftaget" her. Den venstre side er højre og omvendt: på den franske kan dette ikke afgøres. Om denne fejlindstilling, som i øvrigt er perfekt for litografen, som ønsker at tegne herefter, kan afhjælpes ved et dobbeltspejl i camera obscura, uden svækkelse af lysvirkningen, lader vi forblive ubesvaret. Toningen på begge billeder er mere blålig end brunlig, som den er på daguerreotypier fremstillet af Louis Daguerre. Apparatet hos hr. Sachse, som han lige har modtaget fra hr. Daguerre, koster med tilhørende plade her i Berlin 30 Fr. d'or."

Tyske apparater

Optiker Theodor Dörffel konstruerer to "prøve-apparater", som fra 16. september kunne ses udstillet i hans forretning Unter den Linden 46 samt hos Julius Kuhr i nr. 33. Prisen var betydelig lavere, hvilket indebar at de første daguerreotypier ikke blev optaget med et fransk, men med et tysk daguerreotypi-kamera. Samme dag publicerede kunsthändler Georg Gropius, at Dörffels daguerreotypier kunne beskues i hans forretning. Theodor Dörffel var hermed den første som "aftog" daguerreotypier i Berlin.

Den 26. september modtager borgerrepræsentant Degen i Königsberg et brev fra kunsthändler Sachse, hvori det hedder:

"Apparaterne fra Daguerre, samt de uafbrudte forsøg, som jeg har foretaget med dem, foranlediger mig til at berette yderligere. Hvilken vidunderlig, guddommelig opfindelse Daguerre har lavet! Jeg siger Dem, man kunne godt miste forstanden, når man ser et sådant næsten naturtro Daguerreotypi. Jeg har ikke flere franske originalbilleder, de betales med 60-120 Fr. Disse er dog ikke længere nødvendige, hvor jeg selv har apparater udarbejdet under Daguerres opsigt. Mine billeder lykkes fortræffeligt! Jeg sælger dem for 1 Fr. d'or, 8 rigsdaler og 2 Fr. d'or. Er De interesseret, kan De

Schlossfreiheit og Slotsbrücke i Berlin "aftaget" af ukendt daguerreotypist 1847.
Samling: W. Dost.

vælge mellem motivbilleder eller billeder af genstande."

Til Lucanus i Halberstadt hedder det den 18. november:

"Den eneste, som leverer forsøvede kobberplader er hoffjuveler Johann Georg Hossauer (1794-1874). Pladerne er dog meget ujævne og må udvælges blandt mange. De modtager nu 6 plader som er udvalgt med største omhu. Det bliver svært at finde objektiver, som De ønsker dem. Der er ingen på lager og vor eneste optiker hr. Pistor mener, at akromatiske objektiver i lighed med de parisiske, hvad angår størrelse og kvalitet, ikke kan fremstilles under 55 rigsdaler."

I et brev til C. Enslin i Dresden den 25. november skriver Sachse:

"Det glædede mig meget at høre fra Dem, min kære ven, efter så lang tid. Jeg var allerede bekendt med Deres interessante daguerreotypi-billeder, da jeg selv har fremstillet dem i vor videnskabelige kunstforening. Da De er en meget dygtig kemiker og har præsteret meget inden for fysikken, skulle De engang gøre alvor af at videreudvikle daguerreotypi-processen, således at man kunne få billeder på et billigere materiale, nemlig papir! Deres ærefulde

navn ville derved blive udødeliggjort! Jeg ved ikke, hvorfor mine daguerreotypi-billeder hidtil har været de bedste. Trods det, at lærde personer, kunstnere og en mekanikus samt hofoptiker Eduard Petitpierre (1789-1862) og Georg Gropius laver eksperimenter hermed. Disse har meget mere udstyr til rådighed og burde kunne levere et godt resultat. Det skyldes måske, at herrerne altid forsøger at forbedre og overgå opfinderen, hvorimod jeg, i alle henseende, retter mig helt nøjagtigt efter hans forskrifter. De bedste sølvplader får De hos Hossauer. De bedes her udvælge de bedste ud af de mindre gode. Jeg vil meget gerne fremskaffe Dem udvalget. De første daguerreotypi-billeder, som blev solgt, modtog hr. P. Mendelssohn-Bartholdy, hr. V. Minutoli og hr. Al. Mendelssohn i Berlin."

Kunsthändler Sachse fortsatte med stor succes sin udøvelse af daguerreotypien indtil midten af 1843, efter det nu var lykkedes ham, med hjælp fra professorerne Mitscherlich og Werther, at fiksere sine plader ved forgyldning og derved fjerne det hvid/blålige skær fra daguerreotypierne. Herefter blev det, efter pres fra familien og lægelige råd, nødvendigt af helbredsmæssige årsager at trække sig tilbage fra sit højtelskede arbejde og udelukkende at hellige sig de øvrige forretninger, som var en følge af hans oprindelige arbejdsområde.

Den Store Danske Encyklopædi

I forbindelse med udgivelsen af Danmarks Nationalleksikon har D.F.S. ved Flemming Berendt bidraget med afsnittet: **DEN FOTOGRAFISKE TEKNIK**, som gengives her. Tak til følgende medlemmer som har ydet faglig assistance: faglærer Rudi Hass, faglærer Mogens Koch, fhv. museumsleder Sigfred Løvstad, og ingeniør Niels Resdahl Jensen.

Fotograferingens lange og trange vej. Ukendt amerikansk fotomontage.

DEN FOTOGRAFISKE TEKNIK

Fotografiapparatets forgænger, camera obscura, blev anvendt som tegneinstrument. Det bestod af en kasse forsynet med en linse og et spejl i 45 graders vinkel, der reflekterede billedet på et stykke olieret papir anbragt øverst i apparatet. Fotografiet opstod først, da man opdagede et lysfølsomt stof, som kunne frembringe et varigt billede. Tyskeren Johann Schultze påviste i 1727, at sølvklorid er lysfølsomt. I 1777 opdagede svenskeren Carl Wilhelm Scheele, at sølvklorid ved belysning udskiller metallisk sølv i ren form; kun blå og violet lys sværter sølvklorid. Hermed var sølvsaltens farvefølsomhed opdaget og grunden lagt til fotokemien. Briterne Thomas Wedgwood og Humphry Davy forsøgte i 1802 at fastholde skyggebilleder med sølvkloridbehandlet papir, men de kunne ikke fikse det. I 1819 opdagede briterne J.F.W. Herschel, at thiosulfater kan opløse sølvklorid, men opdagelsens betydning for fotografien erkendtes ikke.

DE FØRSTE FOTOGRAFIER

I 1816 lykkedes det franskmanden J.N. Niépce at fastholde billeder på papir ved hjælp af sølvklorid. Det ældste kendte fotografi er optaget i 1826 på en tinsplade belagt med lysfølsomt syrisk asfalt og efterbehandlet med lavendelolie; eksponeringstiden var otte timer. I 1829 indledte Niépce et videnskabeligt samarbejde med kunst- og dioramamaleren L.J.M. Daguerre, for at de sammen kunne nå deres fælles mål, at fastholde og fikse et billede i camera obscura. Efter Niépces død i 1833 fortsatte Daguerre eksperimenterne, som i 1837 resulterede i daguerreotypi-processen. Det lysfølsomme stof på daguerreotypi-pladen var sølvjodid; det positive, spejlvendte billede blev fremkaldt med kviksølvdampe og fikseret med almindeligt salt, natriumklorid. Kameraet var udviklet af camera obscura og bestod af to trækasser; den bageste med en matglasplade og en kassette gled ind i den forreste, hvori der sad et akromatisk objektiv. Forlydender om, at det var lykkedes at fastholde billeder i camera obscura, blev bekræftet den 7. januar 1839 af Pariserobservatoriets direktør Francois Arago. Den 19. august 1839 offentliggjordes Niépces og Daguerres opfindelse, som den franske stat havde købt.

Andre videnskabsmænd eksperimenterede med fotokemi, men det blev briterne W.H. Fox Talbot

som i 1841 offentliggjorde kalotypi-processen. Mens daguerreotypiet var et unikum, kunne man fra et papirnegativ fremstille et ubegrænset antal positive billeder på saltpapir. Dette blev grundlaget for fremtidens fotografiske billedfremstilling. I 1851 erstattede briterne Frederick Scott Archer papirbasen med glas, og kolloidium blandet med jodid og bromid blev nu bærer af det billeddannende medium. Glaspladen med kolloidiumhinden blev dyppet i en opløsning af sølvnitrat, hvorved der dannedes en lysfølsom blanding af sølvjodid og sølvbromid. Pladen eksponeredes og fremkaldtes, mens emulsionen stadig var våd.

I 1871 opfandt briterne Richard Maddox sølvbromidgelatine- glaspladen, idet han udelukkende anvendte sølvbromid og brugte gelatine som binde-middel. Herved kunne man fabriksfremstille mere lysfølsomme plader med tør emulsion. 1873 opdagede tyskeren Hermann Vogel, at visse farvestoffer tilsat emulsionen gør den lysfølsom for de stråler, der absorberes af farvestoffet; det var princippet for den ortokromatiske film. Amerikaneren George Eastman lancerede i 1884 en rullefilm på papirunderlag, og i 1888 blev papiret erstattet af gennem-sigtigt celluloid. Samtidig markedsførte Eastman det første bokskamera til amatørbrug, kaldet Kodak Box. I 1880'erne blev det muligt af fotografer i mørke ved afbrænding af magnesiumpulver på ca. 1/50 sekund; blitzpærerne kom i 1929, elektronflashen i 1953.

FARVEFOTOGRAFI

Farvefotografis udvikling byggede bl.a. på den schweiziske naturforsker Jean Senebier, der i 1782 påviste, at når sølvklorid rammes af lys, sværtes det med et nuanceret blåligt skær. I 1810 viste den tyske fysiker Jean Seebeck, at sølvklorid antager samme farve som det lys, det udsættes for. Også franskmændene Edmond Becquerel og Niepce de Saint-Victor (1805-70) eksperimenterede med farvefotografiske processer, men det var briterne J.C. Maxwell, der som den første i 1861 kunne vise et trefarvet lysbillede, optaget og fremvist ved hjælp af et rødt, grønt og blå filter (additiv farveblanding). Forsøget fik ingen praktisk betydning, og det samme gjaldt franskmændene Louis Ducos du Hauron og Charles Cros's banebrydende arbejde med processer, der byggede på subtraktiv farveblanding. Men i 1891 fremstillede Gabriel Lippmann et holdbart farvebillede. Da den pankromati-

ske emulsion, der er følsom for alle spektrets farver, fremkom i 1902, var forudsætningerne til stede for fremstilling af farvefilm. I 1907 havde brødrene Auguste og Louis Lumière færdigudviklet autokrompladen, og i 1930'erne blev diapositivfilmene opfundet.

KAMERAER OG FILM

Fotografiske kameraer blev fra 1839 til ind i 1890'erne fremstillet af træ, i periodens slutning overtrukket med læder. Omkring 1900 fremstilledes de i metal med læderbeklædning, og kameraudviklingen gik samtidig ind i en ny periode. I 1925 præsenterede det tyske firma Leitz småbilledkameraet Leica, der anvendte 35 mm kinofilm til negativformatet 24x36 mm. De større negativformater på rullefilm, f.eks. 6x6 cm, blev anvendt i bl.a. det toøjede spejlreflekskamera Rolleiflex, 6x9 cm og 9x12 cm til de såkaldte klappkameraer. Efter 1945 blev kameraerne hovedsageligt fremstillet i formstøbt plast o.l. materialer. I 1947 skulde et helt nyt begreb ændre vort traditionelle syn på fotografering.

Amerikaneren Edwin H. Land udviklede fremkalde-teknikken, så der kunne fremstilles sort-hvid film med indbygget fremkalderproces. Dermed var Polaroidkameraet en realitet i 1948, i 1963 tillige

til farver. I 1963 lancerede Kodak sit Instamatics-system efterfulgt af Agfa's Rapidkassette. Kameraer og filmkassetter var billige og let håndterlige, og filmene havde stor eksponeringstolerance. Kodak og Agfa præsenterede henholdsvis Kodachrome og Agfacolor til farvediapositiver i 1936, mens negativfilm til farvepapirbilleder blev markedsført af Agfa i 1950 og Kodak i 1958; samtidig fremkom farvefilm som Ferraniacolor i 1952 og Ansocrome 1958. Sideløbende blev de sort-hvide films lysfølsomhed øget: i 1955 kom Kodak med Tri-X på 400 ASA/ISO.

DEN ELEKTRONISKE TEKNIK

Den fototekniske udvikling var domineret af USA og Vesteuropa, men nye kortfristede patentregler efter 1945 muliggjorde, at den japanske kameraindustri begyndte en masseproduktion af halv- og helelektroniske fotografiapparater. I 1981 præsenterede firmaet Sony det første elektroniske stillbilledkamera. I stedet for den fotografiske film registreres billedet af en lille CCD-skive, og signalerne lagres analogt på en magnetisk skive. I begyndelsen af 1990'erne gik man over til at lagre de elektriske billedsignaler digitalt, og CCD's opløsning blev forbedret så meget, at digitalkameraet er blevet en konkurrent til den traditionelle fotografiske teknik.

"Gud ske lov, at det blev reddet"

Fra vor udsendte medarbejder

Kulturminister Ebbe Lundgård besigtiger Kurt Petersens samling på åbningsdagen af Filmens Hus.

Filmfotografernes formand Henning Christiansen i samtale med K.P. Foto: Mogens Svane.

K.P., Bjarne Meldgård og Sigfred Løvstad under et besøg i Filmhuset d. 11. april.

I forbindelse med Filmhusets indvielse den 25. april blev Kurt Petersens kinematografiske samling fremvist i husets store udstillingssal. Kulturminister Ebbe Lundgård m.fl. blev orienteret om samlingens store værdi for dansk film.

Fhv. museumsleder Sigfred Løvstad stiller spørgsmål til K.P.

Foto: Per Ask Nielsen.

Mogens Svane byder velkommen og giver ordet til Andreas T. Mørch.

Kurt Petersen poserer med sit æresdiplom.

Flemming Berendt overrækker sit fotografi af K.P. til Filmmuseets konstituerede leder Dan Nissen.

Kurt P. og filmhistorikeren mag.art Marguerite Engberg.

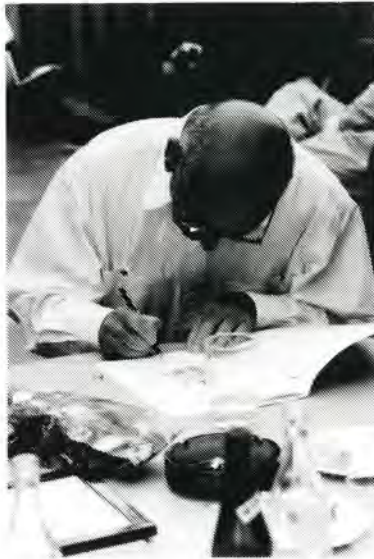
Foto: Niels R. Jensen.

Dansk Fotohistorisk Selskab havde indbudt til en lille sammenkomst på Nordisk Films "gamle scene" i Valby den 2. juni. Fra kl. 17:00-19:00 blev Kurt Petersen hyldet og udnævnt til æresmedlem af vort selskab. Nordisk Film ved Lars Kolvig havde generøst stillet verdens ældste atelier og en kold buffet til rådighed for eftermiddagens sammenkomst.

Efter at kurator for K.P.'s samling, Mogens Svane, havde budt de fremmødte velkommen blev ordet givet til formanden for D.F.S., Andreas T. Mørch. Andreas konstaterede, at for hans vedkommende, havde Kurts legendariske beskedenhed, først efter flere år, bibragt ham viden om, hvad det egentlig var Kurt samlede og beskæftigede sig med. De mange års målbevidste indsamling af kinematografisk udstyr havde ført frem til denne enestående samling. Dens værdi, ikke blot for fagfolk og kendere, men for en langt bredere kreds havde været tanken bag TeleDanmarks flotte tilbud om, at erhverve samlingen for at den kunne forblive i landet - som supplement til Det Danske Filmmuseums egen samling. Efter at Kurt Petersen officielt ved akklamation var blevet æresmedlem af DFS - håbede formanden at dette var begyndelsen på et permanent FILM MUSEUM i hovedstaden.

Herefter fik Mogens Svane ordet. Historien om, hvorledes han var blevet udpeget som kurator og projektleder, samt det store registreringsarbejde, herunder ikke mindst den korporlige flytning af samlingen fra Skovlunde til Filmens Hus, blev beskrevet. I et tæt samarbejde med Objektivs redaktør Flemming Berendt var temanummeret "Portræt af en samler" blevet sammenstykket. Et arbejde, som helst skulle udføres uden Kurt Petersens viden, men ikke mindst på rekordtid - 6 uger! Efter at Mogens Svane havde takket de mange involverede parter blev temanummeret uddelt. Nu blev der tid til bordets glæder: lækre sandwich, vin, druer, jordbær, øl og vand blev indtaget, medens samtalen gik livligt blandt de indbudte.

Blandt gæsterne, som hyldede Kurt Petersen, sås bl.a. afgående museumsdirektør Ib Monty, filmhistorikeren Marguerite Engberg, konstitueret chef for Det Danske Filmmuseum, Dan Nissen, bestyrelsen for DFS, samt en håndfuld særligt interesserede medlemmer. Ved udgangen har vi plukket i den fremlagte GÆSTEBOG:

Kurt Petersen signerer "Portræt af en samler".

Dansk Fotohistorisk Selskab

udnævner hermed

Kurt Petersen

til

ÆRESMEDLEM

af selskabet.

Kurt Petersens evige søgen efter kine- og filmudatyn inden- og udenfor selskabets rammer er legendarisk. Hans store viden og kendskab til fagområdet har skabt stor respekt om hans person - et adelsmærke for en samler.

Det har samtidigt altid været hans uselviske mål, at den enestående samling måtte forblive i Danmark, til gavn og glæde for kommende generationer. Derfor blev det muligt for en dansk sponzor at videregive samlingen til Filmens Hus i København. Det er på denne baggrund vi hylder Kurt Petersens indsats for dansk fotohistorie.

Arviden T. Karl F. Berendt *Nils Ole Polighus*

Mogens Svane *Nils R. Jensen* *Tune Laug*

Bestyrelsen

"Gud ske lov, at det blev reddet".

Ole Brage.

Danmarks Radios filmhistoriske afdeling.

"Tak for udstillingen. En filmhistoriker kan få meget at vide ved at studere disse gamle apparater".

Marguerite Engberg.

"Tak fra gamle danske filmfotografer - som på denne fine udstilling, får mange muligheder for at mindes de 50 år, som vi beskæftigede os med dansk film i".

Henning Christiansen.

Dansk Filmfotografisk Forbund.

"Til lykke med denne unikke samling, lad os håbe det muligt at lave en permanent udstilling - det fortjener de mange fine apparater, også til glæde for de mange turister i København".

Tune Laug.

"Det var ikke nemt at fremstille "Portræt af en samler" - med skjult kamera".

Næstformand og redaktør Fl. Berendt.

"Flot og inspirerende samling. Tak for den!"

Ulrich Breuning.

"Kære Kurt.

Tak for al din entusiasme. Uden dig vil Det Danske Filmmuseum være hundreder af apparater fattigere. Også en varm tak til Mogens Svane for den uundværlige koordination".

Uffe Lomholdt Madsen.

Bog & udstillingsomtale

Richard Hummel: "KINE EXAKTA" oder "SPORT"? Welche war die erste Spiegelreflex-Kleinbildkamera? Die Lebenswerke von Karl Nüchterlein und A.O. Gelgar. Format: 30 x 21 cm heftet, 48 sider.

Forlag: Lindemanns, Stuttgart. ISBN 3-89506-160-3.

Svend Erik Jeppesen

Det har været et tilbagevendende tema i fotohistoriske kredse, om det var det tyske Kine Exakta eller det sovjetiske `Cnopm` (Sport), der var det første SLR kamera til 35 mm kinofilm. I adskillige år har man i almindelighed anset Kine Exakta som det første. Mange har imidlertid bidraget til at bevare usikkerheden, senest Jean Loup Princelle i sin bog "The Authentic Guide to Russian and Soviet Cameras" fra 1995. Et sted i denne bog er der en kronologi over udviklingen af Sport, der kun kan fortolkes således, at Kine Exakta var først. På den modsatte side i samme bog omtales Sport imidlertid som verdens første 24 x 36 reflekskamera! Richard Hummel, lærling under Karl Nüchterlein og forhenværende chefkonstruktør ved Ihagee i Dresden satte sig for et par år siden den opgave at rede trådene ud og finde det endegyldige svar på spørgsmålet. Ovennævnte bog er resultatet af hans anstrengelser.

Det skal indledningsvis nævnes, at `Cnopm`, som er kameraets navn, er skrevet i kyrillisk kursiv. Cnopm betyder sport. I standard kyrillisk skrives det som Спорт, hvilket er den normale måde at skrive ordet på i russiske tekster.

Tidspunktet for fremkomsten af Kine Exakta er velkendt. En funktionsdygtig prototype fandtes i sidste halvdel af 1935, og kameraet markedsførtes i forbindelse med åbningen af forårsmessen i Leipzig 1936. Hummel har derfor set det som sin vigtigste opgave at fremskaffe alle tilgængelige sovjetiske kilder om Sport og give disse en grundig og præcis vurdering. Die russiske originaltekster er optrykt i faksimile, og de vigtigste er gengivet i tysk oversættelse. Dette giver læseren en interessant mulighed for selv at vurdere kildematerialet. Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at stort set alt det materiale, der foreligger, er af sekundær karakter. Til trods for en meget omfattende søgning i russiske arkiver og biblioteker, er det, vel især på grund af de omfattende ødelæggelser under 2. ver-

denskrig, ikke lykkedes at finde egentlige primære kilder, der nærmere kan belyse tidsfølgen for udviklingen af Sport fra ide til serieproduktion. Selv personlige oplysninger om konstruktøren A. O. Gelgar findes ikke.

Også efter Hummels arkivsøgning er det tydeligt, at artiklerne om Sport i det sovjetiske fototidsskrift "Sovjetskoe Foto" fra perioden 1934 - 1937 stadig udgør den eneste væsentlige samtidige kilde. Flere før Hummel har vurderet disse artikler. Også kronologien i ovennævnte bog af Princelle er baseret på disse artikler. Det er imidlertid værd at bemærke, hvor meget information Hummel er i stand til at udtrække af det foreliggende materiale. Hummel argumenterer præcist og let forståeligt, og hans konklusion er klar. Kine Exakta var det første SLR kamera til 35 mm kinofilm.

Et af de mere generelle og interessante spørgsmål i Hummels analyse er, hvordan man egentlig definerer "fødselstidspunktet" for et nyt kamera? I en markedsøkonomi, som jo var gældende i Tyskland ved fremkomsten af Kine Exakta, er tidspunktet for fremkomsten af et nyt produkt det tidspunkt, hvor produktet første gang lanceres for offentligheden og kan leveres på markedet. Tidspunktet for fremkomsten af Kine Exakta var således ved starten af forårsmessen i Leipzig 1936. Helt anderledes forholdt det sig i en ideologisk præget planøkonomi som den sovjetiske. Her skete der ofte en lancering af prøver og prototyper for på et meget tidligt tidspunkt i et produkts udviklingsforløb at demonstrere samfundets teknologiske formåen. Lancering skete således ofte flere år før produktet var klar til serieproduktion. Sådan var det også med Sport, og netop dette forhold forklarer meget af den usikkerhed, der har været knyttet til spørgsmålet om hvem, der kom først.

Udover den usikkerhed, der knytter sig til definitionen af tidspunktet for et kameras fremkomst, er

Sovjetisk reklame med teksten: "En af fordelene ved et småbilledkamera". Tegningen er fremstillet for Leica i Tyskland, men annekteret af den sovjetiske producent og gengivet i "Sovjetskoe Foto" maj 1934.

der også en stor usikkerhed om, hvornår Sport i sit udviklingsforløb blev konstrueret til at benytte 35 mm kinofilm. De tidligste versioner af Sport benyttede en filmtype med beskyttelsepapir og havde derfor det velkendte røde vindue. I bogen af Princelle er denne variant vist. Om der benyttedes en uperforeret rullefilm med en bredde på 35 mm, eller om der benyttedes en kinofilm med beskyttelsepapir er uklart.

Som nævnt eksisterer der kun ganske få beretninger om Sports allerførste år. Det kamera, der senere blev sendt ud i forretningerne, hed i øvrigt slet ikke Sport fra starten, men Gelveta - utvivlsomt opkaldt efter konstruktøren Gelgar. I den første omtale fra oktober 1934 er kun givet vage oplysninger om udviklingen af kameraet, men det nævnes blandt andet, at der i det kommende år er planlagt en produktion af kinofilm-kameraet Gelveta. Gelveta var således endnu ikke sat i produktion. I den næste redegørelse fra januar 1935 omtales det blandt andet, at man er ved at færdiggøre tegninger til et sovjetisk kamera, der benytter kinofilm, samt at man nu skal i gang med at fremstille en forsøgsmodel, og at produktionstegningerne skal præciseres på basis af denne. Det er vigtigt her at bemærke, at kameraet således stadig befinder sig på et forsøgsstadium, samt at der nu, i modsætning til oktober 1934, ikke tales om at starte en produktion i 1935. Her skal det huskes, at der i sidste halvdel af 1935 fandtes en fuldt funktionsdygtig prototype af Kine Exakta.

I april 1936 fremkom i den sovjetiske fotopresse nogle småannoncer, hvori der berettedes om et nyt kamera, Sport. Her omtales det, at den optisk-mekaniske fabrik GOMZ i Leningrad havde begyndt produktionen af Sport. Kameraet er som et "spejl Leica" beregnet til normal perforeret film. Kameraet lades med en filmstrimmel af en længde på 2 m. Formatet er 24 x 38 mm og da mellemrummet mellem de enkelte negativer er elimineret, er det i øvrigt muligt at benytte kameraet til panoramaoptagelser. Hummel undrer sig over, at meldingen om et så epokegørende sovjetisk fremstillet kamera finder sted i form af den slags korte annoncetekster, og han giver udtryk for den opfattelse, at der i virkeligheden har vist sig vanskeligheder med at udvikle Sport, som Gelveta nu hedder, til et funktionsdygtigt kamera, og at annoncerne havde til formål at berolige de statslige myndigheder, da der ikke siden januar 1935 var fremkommet nye oplysninger fra fabrikken.

At der vitterlig også var problemer med udviklingen af et funktionsdygtigt kamera, der kunne sættes i produktion, viser det sig i en større og ret kritisk artikel i tidsskriftet "Sovjetskoe Foto" fra juli 1936. I denne artikel nævnes det blandt andet, at fremstillingen af den første forsøgsmodel af Sport er afsluttet. Det siges dermed også, at der på dette tidspunkt endnu ikke fandt nogen serieproduktion af dette kamera sted. Dermed er Hummels undersøgelse for så vidt afsluttet, idet Kine Exakta allerede var sat i serieproduktion i forbindelse med

телевизионной экран, с проекционным экраном.

Для съёмок, используемых в науке и технике, характерно сочетание различных групп С. в. с. Как метод научного исследования С. в. с. обеспечивают длит. хранение зарегистрированной на фотоматериале информации о физич., биологич., химич. и др. процессах и явлениях, многократное воспроизведение этой информации на экране в желаемом масштабе времени, объективный и достоверный анализ исследуемых процессов и явлений.

А. В. Нисский.

«СПОРТ», 1) первый сов. малоформатный однообъективный зеркальный фотоаппарат произ-ва Гос. оптико-механич. з-да (ГОМЗ). Формат кадра

Фотоаппарат «Спорт».

24 × 36 мм; зарядка 35-мм роликовой фотоплёнкой в спец. кассетах ёмкостью 54 кадра. Объектив «Индустар-10» (3,5/50 мм). Затвор щелевой с металлич. створками; выдержки от 1/25 до 1/500 с и «В». Видоискатель шахтного типа, не складывающийся. Фокусировка объектива производится по матовому стеклу. Выпускался в 1936—40.

2) Название семейства сов. киносъёмочных аппаратов произ-ва Ленингр. оптико-механического объединения (ЛОМО), предназначенных для съёмки любительских фильмов на киноплёнку 12 × 8 мм; название первой модели кинокамеры этого семейства. Киносъёмочный аппарат «С.» имеет объектив «Т-41» (2,8/10 мм), встроенный телескопич. визир системы Галилея (с увеличением 0,35×), обеспечивающий

Beskrivelse af "Sport" i "Foto Kino Leksika Encyklopædi", 1981.

forårsmessen i Leipzig 1936. Der synes således ikke at være tvivl om, at Kine Exakta er det første SLR kamera til 35 mm kinofilm.

For fuldstændighedens skyld skal det dog nævnes, at der i "Sovjetskoe Foto" i november 1937 er en omtale af Sport, hvori der hedder at den på verdensmarkedet udbredte brug af kinofilm har

Рис. 81. Объектив «Индустар-10» к фотоаппарату «Спорт»

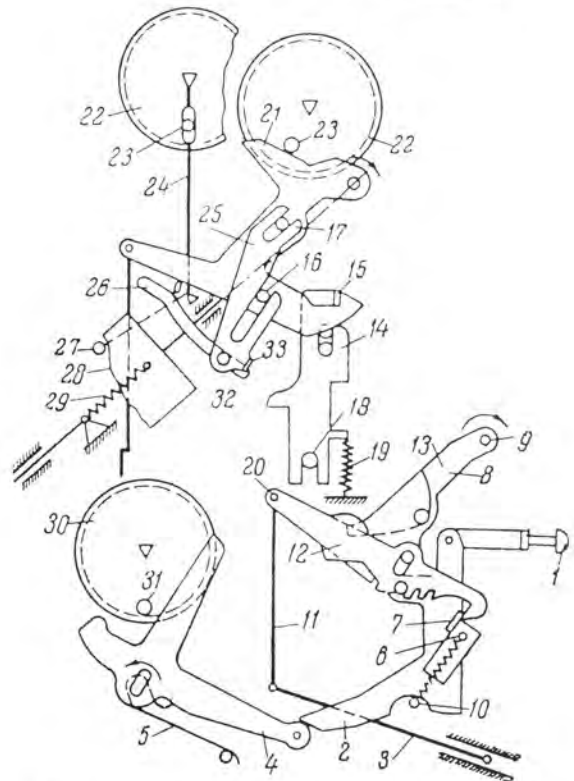

Рис. 82. Развернутая конструктивная схема затвора фотоаппарата «Спорт»

Snitbillede af objektiv og lukkermekanismen.

ansporet GOMZ til også at fremstille et SLR kamera til dette format; hvorefter der nævnes, at de sovjetiske fotoamatører og pressefotografer får den første produktionsserie af dette kamera stillet til rådighed i 20 året for den store socialistiske revolution - altså i 1937, året efter fremkomsten af Kine Exakta.

Bogen er et interessant bidrag til den kamerahistoriske litteratur. Den viser, at en tekniker med tilknytning til kameraproduktion også kan være en særdeles habil fothistoriker. Med sin tekniske baggrund og sit kendskab til både øst og vest får han stillet en række interessante spørgsmål, som sjældent dukker op i mere journalistiske fremstillinger.

Et fint eksemplar af 'Cnopm' kan ses på Danmarks Fotomuseum.

Museumsklenodie 15

Data: enøjet spejlreflekskamera til perforeret 35 mm (24x36 mm) film. De to medfølgende specialkassetter kan indeholde ca. 2 meter film for 50 optagelser. Lukkertider: 1/25, 1/50, 1/100, 1/200, 1/500 samt "B" indstilling. Lukkermekanismen er et mesterstykke af A.O. Gelgar. Selvudløserknap på frontpladen. Lysskakt med planmatskive og lup-forstørrelse. Bajonetfatning med standardobjektiv "Industar-10" 3,5/50 mm. Andre objektiver planlagt, men ikke fremstillet. Mål med objektiv: 133 x 103 x 68 mm, vægt ca. 765 gram. Forniklet, sortlakeret eller læderbetrasket kamerahus uden nummer. Produktionsstal ukendte. Markedsført i november 1937. Produktionsmål ca. 20.000 stk.

Danmarks Fotomuseum har længe haft det russiske "SPORT" kamera på sin ønskeliste. Efter Berlin-murens fald er der kommet en del apparater på markedet, bl.a. på årets Cornwalls auktion i Köln. Prisen var rimelig og kameraet fuldt funktionsdygtigt. Endnu en gang har museets venneforening vist sin berettigelse.

Illustreret Tidende

I 1945 udgav fotograf Sven Türck sin bog: "Jeg er dus med ånderne", som vakte stor opsigt. Fotografierne var optaget under kontrol af estimerede folk som forfatteren Aage Marcus og professor Preben Plum. Fotografen udtalte: "I dødens øjeblik forlader det astrale legeme det fysiske og går til et højere plan. Den astrale død er smertefri, og når tiden er inde, vælger den rejseklare i samråd med sine formyndere, hvilket jordisk legeme, han vil genfødes i". Billedernes ægthed blev godkendt skriftligt

af kgl. hoffotograf Poul Johansen og lærer Frd. Ansberg fra Dansk Fotografisk Fagskole, som udtalte, at der så vidt de kunne se, ikke var "anvendt nogen art af fotografiske tricks ved de fremlagte originale negativer". Autor interviewede Ansberg i 1987, hvor denne erkendte, at "undersøgelserne" ikke havde nogen form for foto-videnskabelig belæg. Negativerne er senere sporløst forsvundet. Endnu engang har Illustreret Tidende ydet et bidrag til fotografiens historie - i tilgift får man alle de andre underholdende historier fra det virkelige liv. Bladet bestilles på telf: 3315-8686.

Sven Türck er dus med ånderne

"Stolene dansede og hoppede, smed sig og rejste sig igen. Ville nogen sætte sig, fo'r sædet straks bort under ham eller hende igen. Damerne blev knebet, deres hår uglet. Der blæste en kold vind om os, der fik fosforbåndene, der hang ved bordets ender, til at blafre". Man må nok undre sig over at der skulle være så megen tumult for at få kontakt med de afdøde!

Dyrene - og deres mennesker før & nu

Mogens von Haven

Kun de færreste fatter hvilket enormt arbejde der ligger bag disse udstillinger. Enorme mængder af arkiv-negativer skal gennemrodes, der skal notes, der skal huskes, udvælges, disponeres, formateres, kopieres, læbes, ophænges, laves katalog - og samtidig tænke på næste emne. Puh-ha!

Udstillingen med emnet: Dyrene og deres mennesker blev vist i perioden maj til august. Fotografierne er smukt og forbilledlig opklæbet, bestående af 86 billeder af alle de skudsikre motiver, de er der alle sammen: koner med papegøjer, herrer med hunde, børn med firben på næsen, kongelig røgelse: dronning Margrethe og prins Henrik med gravhunde fra 1996 og prinsesse Dagmar fra 1864 med pekingeser. Fra hundredårige stive atelierportrætter til spritmoderne pressefotos. Der er udgave af det berømte foto af andemor, som passerer gaden med ællinger bevogtet af politi: der er den to-årige Inge Catryn i kravlegård med sutteflaske og en løveunge, der er: cirkus, fest, isbjørne, kaniner, rotter, hjorte og giraffer: en nøgen Annika med pythonslange, etc. Hele molevitten fryder min gamle udstillersjæl. Guderne må vide hvorlænge det kommer til at køre?

Næste gang går historien på: UD OG HANDLE - FØR OG NU. Jeg glæder mig. Stedet er: Fogtdals FotoCafé, Østergade 22 i København. Gratis entré!

I ca. 1910 optog en ukendt fotograf, foran en sidedør til Københavns dengang splinternye Rådhus: en rådhusbetjent i gang med at fodre en større samling sultne duer. Et evigt motiv som ku'ha'været taget i går - og bliver taget igen i morgen!

Museet for Fotokunst, Brandts Klædefabrik

Brandts Passage 37 & 43, DK-5000 Odense C, Danmark

IRVING PENN FOTOGRAFIER

30. august - 26. oktober 1997

Jørgen Jensen/Poul Henrik Hartz: Den sidste harefanger. Format 24 x 20 cm, 64 sider heftet. Forlag: Foreningen Fynske Kulturminde, Carl Nielsens Vej 50, 5792 Årslev, 1997. Telf: 4089-6566. Kr. 148,-. ISBN 87-985776-1-1.

Fotograf Jørgen Jensen har endnu engang vist sine fotografiske evner til i billeder at fastholde isolerede sæder og skikke. Denne gang drejer det sig om

en beskrivelse af den traditionelle harejagt på øerne i det sydfynske øhav, bl.a. på Hjortø. Bogens 48 s/h billeder beskriver jagten fra morgenkaffen i samlingshuset og oldermændens instrukser til traktoren, der kører ud med harekasserne. Teksten er skrevet af præsidenten for Danmarks Naturfredningsforening, Poul H. Hartz. Fotografierne er allerede fotohistoriske.

SAMPLER-DILLEN

56.600,00 kroner for et miniaturrekamera!

Det estimerede auktionshus CORNWALL i København afholdt i foråret en kæmpe-auktion med over 4.000 numre.

Auktionens højeste pris opnåede et NEUBRONNER brevdue-kamera fra 1870. En feberagtig stemning bredte sig i auktionslokalet, hver gang auktionarius hævdede udbudsprisen med 500 kr. Ifølge et øjenvidne kunne man høre, om ikke brevduens vingesus, så i hvert fald den berømte nål. Det uhyre sjældne miniaturrekamera var limiteret til 20.000 kr. men opnåede den usædvanlige høje pris af 56.600 kr. Ønsker man at se et af slagsen, er det nærmeste sted: Horten i Norge!

Et andet miniaturrekamera, en STYLOPHOT, fik hammerslag ved 1.520,- kr. Flere MINOX kameraer opnåede pæne priser: A&B modeller blev solgt for et sted mellem 2.000,- og 4.400,-kr. Stilheden bredte sig også i salen, da et JOLLY-kamera skiftede ejer ved 9.600,- kr. Et sjældent TICKA i gedeskind opnåede den høje pris af 12.980,- kr. Det morsomme VANITY kamera, med indbygget pudderdåse og læbestift, gik for 9.600,- kr.

De japanske samlere er indstillet på at betale ganske høje priser for europæiske apparater af god standard. Her et par eksempler: BESSA II med Heliar 3.600,- kr., SUPERB 5.840,- kr., CONTAX S 2.680,- kr., CONTAX I i god stand 8.600,- kr., CONTAX IIIa 2.000,- kr. ZEISS-IKON 6x6 kameraer blev solgt for pæne priser: IKOFLEX I (kaffekanden) sprang for 9.400,-kr. Øvrige modeller lå i prisklassen 1.040,- til 2000,- kr., men især tyske kameraer fra 1950 og 60'erne er eftertragtede. Ved afslutningen af auktionen må facit være, at de sjældne og raritetsbetonede apparater er i stigende kurs, medens de middelmådige ting vil falde en smule i det kommende år. Ved auktionens afslutning var 92% af effekterne solgt.

KØB, SALG & BYTTEANNONCER

Medlemmer ad DFS tilbydes gratis spalteplads under rubrikken "Samlerdillen". Deadline er: 1/3, 1/8, og 1/11. Sendes til: DFS, Postboks 49, 3050 Humlebæk.

KØB & SALG

Søges:

Visit- og kabinets billeder af officerer fra Hæren og Flåden ca. 1850 - ca. 1920 og menige fra ca. 1850 - ca. 1930. Desuden frivillige korps officerer og menige fra ca. 1850 - ca. 1930.

Hans I. Hansen, Bellmannsgade 34.4.th, 2100 København Ø. Telf: 3120-6085.

Søges:

Indstillingsring til Leitz panoramahoved "FARUX". Brændviddeskala underordnet. Desuden søges en lyskasse/bord til 36 diapositiver.

Ole Schelde, telf: 4281-2020.

Fotografika i Prag

Den gyldne stad Prag er altid et besøg værd. Søger man fotografi, er her 3 gode adresser: OBCHOD FOTO-KINO, Vodlickova 28. AZ FOTO, Celetná 8. FOTOTECHNIKA A VIDEO, Vodlickova 36. Alle forretninger i by-centrum. Priserne er "tyske" med stort udvalg og sjældne sager.

Foto Claus Dattich

"Fotohistorisk Museum"

Fotohistorisk Museum, midlertidig installeret i Nykøbing Falster's 43 meter høje vandtårn, har erhvervet sig et imponerende atelierkamera. Samlingens ejer Alex Steinbach måtte imidlertid på hårdt arbejde før klenodiet var transporteret hjem til sit høje stade i tårnet. Trods det fine sommervejr har mange turister aflagt samlingen et besøg. Skulle man i løbet af efteråret føle trang til at besøge Alex - så er telefonnummeret 5486-0385.

- fra vandtårn til udstillingstårn

Det er endelig lykkedes Alex Steinbach at erhverve sig et atelierkamera til sin samling.

Mere besværligt var det at få et stort forstørrelseskamera i hus.

Fotomessen i Göteborg 16.-19.okt.97

Johanne Maria Jensen

For fjerde gang arrangeres den svenske fotomesse. Her kan amatører og fagfolk fra foreninger, firmaer og institutioner orientere sig og mødes. Der er boder og fremvisninger af den nyeste teknik i messehallen, udstillinger med alt fra verdensnavne til lokale svenske fotografer og et væld af foredrag og fotoshows gennem fire dage.

Alle mulige sider af fotografiet er til stede samtidig. Det har både været inspirerende og til tider forvirrende. (Se evt. Objektiv nr. 74, 1996, hvor forrige fotomesse er beskrevet). Men messen giver en god fornemmelse for fotografiet netop nu og et lille indslag af fotohistorie. Svensk Fotohistorisk Forening har en bod og enkelte foredrag. Desuden er der en udstilling med Henry B. Goodwins romantiske jugendbilleder fra Stockholm 1915-30.

Udenlandske topnavne er inviteret med billeder fra kunst, reklame og reportage. Blandt mange andre kan nævnes Joel-Peter Witkin og Helmut Newton, der både udstiller og taler. Og World Press Photo fra 1996 vises. Naturfoto er blandt andet repræsenteret af Mattias Klum, der viser billeder fra Borneos regnskove. Desuden bliver der seminarer om digitalisering, billedetik, ophavsret og andre emner, der rører sig i tiden. Der er 15 seminarer om dagen og mere end 25 udstillinger.

"Helkort" til 1.280,- sv.kr. ekskl. moms giver adgang til det meste i fire dage. Der kan også købes dagskort. Entrébilletter til en dags udstillinger og boder (uden foredrag) koster 80,- sv.kr. Du kan få katalog og yderligere oplysninger gennem fax: (0046) 3181 2695 og tlf: (0046) 31 708 84 00. Adressen er: FotoMässan, box 5222, Mässens Gata 14, 402 24 Göteborg, Sverige.

Jeg har været der før, skal holde foredrag i år og kan evt. give enkelte oplysninger om at besøge fotomessen på telf: 3810 2854. J.M.J. ●

Efterårets fotoudstillinger på Danmarks Fotomuseum

5. september - 19. oktober:

"Snegle uden huse" - fotograf Henrik Saxgren udstiller.

24. oktober - 16. november:

"Den Nationale" - de bedste billeder fra danske fotoklubber tilknyttet SDF.

22. november - 30. december:

"The Golden" - 8. internationale fotosalon

**Danmarks Fotomuseum,
Museumsgade 28, Herning.
Åben hver dag fra 13-17, mandag lukket.
Telf: 9722-5322.**

Hvad man kan indfange på "NETTET"

Medlemmer af Dansk Fotohistorisk Selskab, der har adgang til internettet, kan finde mange interessante hjemmesider med oplysninger om alt muligt. Redaktionen viderebringer gerne adresserne i bladet, men kan ikke påtage sig at afprøve dem alle, så skriv venligst selv en kort anmeldelse.

- Nikon Historical Society -
<http://www.nikonhs.org/>
- Robert Leggat's, "A History of Phot'phy" -
<http://host1.kbnet.co.uk/rleggat/photo>
- Exacta page of web addresses -
<http://www.leaderrealestate.com/exakta/>
http://www2.dk-online.dk/users/jan_b_jans/exakta.htm
- Rolleiflex TLR page -
<http://www.vestdata.no/~taase/rollei.html>
- George Eastman House -
<http://www.it.rit.edu/~gehouse>
<http://www.eastman.org>
- The Photographic Historical Society of Rochester -
<http://www.rit.edu/~andpph/tphs.html>
- Books about old photographic processes -
<http://www.primenet.com/~dbarto/>
- Brownie Camera page -
<http://users.aol.com/~Chuck02178/brownie.htm>
- Pentax (Fred Sherfy) -
<http://www.concentric.net/~sherfy/>
- Graflex -
<http://www.graflex.org/>
- Hasselblad -
<http://www.hasselblad.se/>
- Mamiya -
<http://www.mamiya.com>
- Bronica -
<http://www.tamron.com/bronica/bronclst.html>
- Leica -
<http://www.leica-camera.com/>
- Antique & Classic Camera Web Page -
<http://www.members.aol.com/dcolucci/index.html>
- med mange, mange fine links ...
- Meopta -
<http://www.meopta.cz/>
- Carl Zeiss -
<http://www.company7.com/zeiss/CarlZeissHomepg.html>
- Kodak -
<http://www.kodak.com>
- Alt om Schneider objektiver -
<http://www.schneideroptics.com>
- Firmaet Canons historie og kameraer -
<http://www.ozemail.com.au/~brierley/history.htm>
- Zeiss Ikon for samlere -
<http://www.geocities.com/vienna/7139/>
- New York Institute of Photography
<http://www.nyip.com/>
- en glimrende hjemmeside for fotointeresserede. Her er artikler om digital fotografi, billeder fra Mars, 'Hvordan fotograferer man ...', konkurrence og meget mere.
- The Photographic Historical Society of Canada
<http://web.onramp.ca/phsc/>
- vor canadiske søsterorganisation, med link til fotoauktion på nettet. Denne adresse er fundet af Regnar Kjær.
- Exakta Collectors Corner -
<http://www.geocities.com/Vienna/1244/index.html>
- Takao Kubo Classic camera site -
http://pweb.aix.or.jp/~taka-ku/index_e.htm
- med mange, mange fine links ...
- The Sub Club -
<http://members.aol.com/xkaes/index.htm>
- miniature
- Internetauktion -
<http://www2.ebay.com/aw/>
- adressen er opgivet af vort medlem Kjeld Jakobsen i Ris-skov, der oplyser, at køb på denne måde foregår uden problemer. Dog opdager Told&Skat engang imellem, hvad der sker - og vil have 31%!

GRØNNINGS FOTO-CENTER
Perlegade 54 - 6400 Sønderborg
Tlf: 74 42 15 39 Fax: 74421522

Åben 9.30 - 17.30 lørdag 9.30 - 12.30 / No.3

Slip for besværet - køb & sælg gennem Grønnings foto Center,
brugtforretningen med udvalg, kvalitet & service

KØB -
SALG -
BYTTE -
KOMMISSION -

RING 74 42 15 39

Kik ind til FOTO-SLARAFFENLAND i
Sønderborg

Støt Danmarks Fotomuseum - bliv medlem af venneforeningen

Et medlemskab af Danmarks Fotomuseums Venner betyder:

- * at man får fri adgang til alle fotomuseets udstillinger.
- * at man får bladet **ORIENTERING** tilsendt 3 gange årligt med information om fotomuseets aktiviteter.
- * at man støtter en god sag for fotografien.
- * at man er med til at sikre fotomuseets bevarelse og fortsatte udvikling.

Et årligt medlemskab koster:

kr. 100,- : personligt medlemskab

kr. 400,- : forretningsmedlemskab

kr. 1000,- : virksomhedsmedlemskab

Du kan indmelde dig på nedenstående kupon - eller ringe for yderligere oplysninger til Danmarks Fotomuseum på tlf. 9722 5322.

Et medlemskab som gælder for 1997 og hele 1998 !

Jeg vil gerne støtte Danmarks Fotomuseums Venner.
Kontingent for 1997 og 1998:

___ Personligt medlemskab: kr. 100,-

___ Forretningsmedlemskab: kr. 400,-

___ Virksomhedsmedlemskab: kr. 1000,-

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr. / By: _____ Tlf.: _____

Kuponen sendes til: Danmarks Fotomuseums Venner, Museumsgade 28, 7400 Herning.

I slutningen af 1890'erne konstrueredes denne sammenklappelige kameraudformning udstyret med gardinlukker inspireret af Goerz-Anschütz. En usædvanlig tegning hvor fotografen er dame. Samling: Danmarks Fotomuseum.

"Dit & Dat"

Generalforsamling & landsmøde - den 19. april 1997.

Referent: Tune Laug.

Loppemarked

Dette års generalforsamling & landsmøde i Odense blev endnu engang afviklet i dansk sommervej. Loppemarkedet var hurtigt opstillet, hvorefter en livlig handel blev sluppet løs. Udbuddet var meget varieret, en enkelt tysk "loppe" havde medbragt ting & sager fra Hamburg, hans medlemskab kunne måske gå hen og "smitte". De 60-70 fremmødte havde tilsyneladende en fornøjelig formiddag. Fra 12:30 til 14:00 var der middagspause, hvor nye kræfter blev indhentet. På denne måde kunne man gå i gang med generalforsamlingen.

Formandens beretning

Efter at Andreas Trier Mørch traditionen tro havde budt velkommen til årets generalforsamling, blev fotohandler Hans Østberg Hansen valgt til dirigent. Denne konstaterede, at formalia var overholdt og overlod herefter ordet til selskabets formand.

Andreas T. Mørch indledte med at gennemgå selskabets mange aktiviteter i årets løb og konstaterede, at vi havde været begunstiget med virkelig kvalificerede foredragsholdere, som havde kunnet tiltrække mellem 50-60 mødedeltagere pr. mødeaften. Kombinationen af emneaftener og artikler i Objektiv fremhævedes. Herefter kunne vi også glæde os over et rimeligt anvisningssalg, som er med til at finansiere Objektiv. De vellykkede møder, under Kaj Kempels ledelse, var også en vigtig aktivitet for vore jyske medlemmer.

Formanden takkede derefter Tune Laug for hans store arbejdsindsats i forbindelse med billedbehandling til Objektiv. En falsk "fremkalder" blev overrakt som en symbolsk TAK. Alle øvrige medlemmer, som har deltaget i arbejdet omkring vort tidsskrift, ikke mindst de villige sponsorer, blev takket. Forsamlingen blev derefter gjort bekendt med, at bestyrelsen havde vedtaget at udnævne Kurt Petersen til æresmedlem (på grund af overraskelsesmo-

mentet i temanummeret "Portræt af en samler..." kunne dette ikke omtales), men det var muligt at tilmelde sig en mindre sammenkomst i slutningen af maj måned i København. Afslutningsvis håbede formanden, at mange ville tilmelde sig den tilrettelagte ekskursion til Sverige senere på året. Medlemsstallet svinger omkring de 400.

Kassererens beretning

Kasserer Niels-Ove Rolighed redegjorde for en bogføringsændring: tidligere blev kontingent bogført samme dato/år, hvor det blev modtaget, fra nu af bliver kontingent, for et kommende år, indbetalt i det gamle, bogført for det kommende år. Dette forhold fremviser nogle udsving i dette år, men fremover skulle regnskabet blive mere tydeligt.

Niels-Ove omtalte også, at tidsskriftsstøtten for 1997 desværre ikke blevet bevilget, men der ville blive søgt igen for 1998. Årsagen til, at enkelte medlemmer ikke figurerer i "Medlemslisten 1997", er, at de ikke har indbetalt deres kontingent rettidigt. Desværre er omkostningerne ved dette ca. kr. 30,- pr. restant, samt EKSTRA arbejde med registrering og manuel forsendelse. Kassereren konstaterede, at økonomien var rimelig, men man måtte forudse en investering i redaktionens computer, som har 12 år på bagen!

Medlemmerne blev spurgt, om der var spørgsmål til kassererens beretning:

Et medlem forespurgte, om ikke vi kunne nøjes med én bankforbindelse. Svaret var nej: både giro og bank giver os fordele.

Beretningen blev vedtaget med akklamation.

Redaktørens beretning

Flemming Berendt redegjorde for den meget store kontakthænde, der muliggjorde et tidsskrift som

Kan det nu passe under Kurt Littau.

Foto: Kaj Kempel

Oswald Mökesch fra Hamburg giver Tune Laug nogle "staldtips".

Keld Jensen har erhvervet sig et fint trækamera i format 40x40 cm.

Hans Østberg skal lige se, hvad klokken er på hr. Hansens ur.

Den hårdt arbejdende bestyrelse blev forevigtet. Fra venstre ses: Kaj Kempel, Niels R. Jensen, Andreas T. Mørch, Andrew Daneman, Niels-Ove Rolighed og Flemming Berendt.

Objektiv og takkede for de mange "hænder". Tema-nummeret omkring Kurt Petersen kunne af gode grunde ikke omtales, men det afsløredes, at tema-nummeret for 1997 var på trapperne. I slutningen af 1998 påregnes et temanummer om firmaet Voigt-länders historie.

Kulturministeriets afslag på støtte til Objektiv var blevet begrundet med følgende: "Objektiv er for begrænset i sit sigte og opfylder dermed ikke de kriterier, der gælder for et alment- kulturelt tids-skrift". Vi har derefter overfor Kulturministeriet på-peget, at ifølge lovteksten er det NETOP "smalle" tidsskrifter, der skal støttes. En længere redegørelse er fremsendt til Kulturministeriet.

Indkomne forslag

Der var ingen indkomne forslag fra medlemmerne.

Valg til bestyrelsen

På valg til bestyrelsen var: Flemming Berendt, Svann Hugo og Tune Laug. Sidstnævnte ønskede at udtræde af bestyrelsen, som herefter foreslog Andrew Daneman som nyt bestyrelsesmedlem. Der var ingen modkandidater opstillet. A.D. blev valgt og de øvrige genvalgt. Efter generalforsamlingen konstituerede bestyrelsen sig og fik følgende sammensætning:

Formand:	Andreas Trier Mørch
Næstformand	
& redaktør:	Flemming Berendt.
Kasserer:	Niels-Ove Rolighed.
Anvisningssalg:	Niels Resdahl Jensen.
Best-medlem:	Kaj Kempel. Jylland.
Best-medlem:	Svann Hugo.
Best-medlem:	Andrew Daneman.

Kontingent

Bestyrelsen har tolket sidste generalforsamlings-beslutning således, at vi KAN opkræve kr. 300,-, men ikke behøver at gøre det. Bestyrelsen foreslog uændret kontingent for 1998, hvilket blev vedtaget.

Valg af revisorer

Henri Mæhle og Lars Schönberg-Hemme blev genvalgt.

Eventuelt

Der blev foreslået et højere restance-gebyr, som i hvert fald dækkede de faktiske omkostninger.

Et andet medlem efterlyste en KØB & SALG rubrik i Objektiv. En sådan findes - det er blot at fremsen-de ønsker!

Andrew Daneman, som har sat DFS på internettet med informationside m.m., opfordrede andre til det samme.

Til sidst takkede dirigenten for god ro og orden og ønskede på gensyn til næste år!

Anvisningssalg

Hermed var tiden inde til årets store anvisningssalg. Iført "hammer & sjæl" bankede Andreas det ene beløb efter det andet ned i "firmaets" kasse. Pæne priser var kendetegnet for mange numre, standarden til trods. Mere end 12.000 kroner blev ført til protokols.

Dagen var ved at være slut, godt trætte havde hver især nok haft en god dag. Velkommen næste år - gennem røret.

Nr	Beskrivelse	Stand	Limit	H. slag	Nr	Beskrivelse	Stand	Limit	H. slag
1	3 fotoalbum med billeder. 1 stort og 2 små.			160	46	Gonz Smeria 8 med taske.	B		90
2	Fotostativ med læderkuffert, ca. 1900.			200	47	Weston Master V, komplet.	B		220
3	Klapparamme i metal, dansk, ca. 1900.			100	48	Bitora Boy, sort, knap defekt.	B		15
4	Kuglehoved.			10	49	Rodekasse.			1000
5	Robot II med høj fjeder, Xenar 38mm.	B	800		50	Plaubel Rada rullefilmkassette 24x36.	B	100	120
6	Zeiss Baby-Box Tengor med Novar 6,3 og etui.	B	400		51	Kodak Duaflex II	B		80
7	Adox Polo, mangler 3 skruer i frontring.	B		25	52	Rodekasse.	A	200	70
8	Agfa Isolette 6x6, Agnar 4,5/85.	A/B		50	53	Agfa Parat-1 med org. æske og brugsanvisning.			60
9	Kodak Box 6½x9 i brunt skind, 1916.	B		110	54	Rodekasse med filtre mm.	B		200
10	Keystone dobb. 8 med ½" bl. 2.5.	B		200	55	Yashica 44 LM.			10
11	Rowi universal bordstativ.	B		130	56	Rodekasse.			50
12	K. Helmer Petersen: 122 farvefotografier, 1948.	A		200	57	Rodekasse.			50
13	'Danmark set fra luften', 1972.	A		40	58	Rodekasse.			50
14	'Das Deutsche Lichtbild', 1955.	A/B		60	59	Voigtländer skilt, originalt med snor.			220
15	Reklame-lommekniv fra fotografen Echwald, Stege.	B		100	60	Voigtländer Vitoret.	B/C		30
16	Rodekasse.			230	61	Korelle 3x4.	C		110
17	Zeiss Baby Box-Tengor 54/18 med taske.	B/C		150	62	Kodak Vest Pocket.	C		70
18	Gevabox 6x9 med taske.	B		80	63	Akarell med Xenar 3,5/50.	C		60
19	Exa IIb, Xenar 3,5/50.	B		120	64	Ernemann pladekamera 9x12.	C		70
20	Exa, Meyer 2,8/50.	C		140	65	Yashica Electro 35.	B		70
21	Braun Super Paxette.	C		60	66	Kinax-Kadet.	B		50
22	Condor I, Galileo 3,5/50.	C		260	67	Zeiss Ikon Super Ikonta 530/16, Tessar 2,8/80, med taske.	C		800
23	Agfa 3008 Pocket.	A		15	68	Kodak No. 1A Junior.	C		50
24	Olympus Pen, Zuiko 2,8/30.	A		70	69	Zeiss Ikon Nettar 515/2.	C		100
25	Leica II, Elmar 3,5/50.	B/C	1500	1200	70	Voigtländer Vitessa.	C		500
26	Mnikamera med motiv fra Rhinen.	A		30	71	Kodak Folding Brownie six 20.	B		70
27	HIT minikamera med BT og film.	A	400	300	72	Rodenstock bælgkamera 6x9.	C		50
28	Fijica med motor, halvformat.	B	300	180	73	Kodak No. 1A Pocket (Canada).	B/C		70
29	View Master med 10 billedhjul.	B	100	30	74	Kowa H spejlfleks med 2,8/48.	C		80
30	Pentagon SLR med 1,8/50. F X A I B	A	400		75	Reflex-Korelle, kamerahus med taske, defekt.	C		100
31	Mamiya 135 kamera.	A	100		76	ICA Volta 125, 9x12 pladekamera.	B		150
32	Kasse med fotoblade, ca. 110 stk.			100	77	Zeiss Ikon Contaflex.	C		140
33	Tyske fotobøger.			60	78	Leitz, hoved til forstørrelsesapparat.	C		50
34	Adox Polomat 15 med BT.	A	50		79	Leitz Gesamtkatalog für den Fachhandel, 3 stk. (1966, 1968, 1974).			50
35	Petri Computer 35 med BT.	A		90	80	Trækamera, format 18x24.	C		200
36	Rodekasse med bl.a. Sun Zoom optik.			140	81	Trækamera, format 40x40 med kassette, optik Apo-Tessar 45 cm.	C		1200
37	Kodak Vest Pocket.	A/B		140	82	Stereobekvægter.			
38	Krauss Rollette VP.	B		130	83	Kæmpe foto blade			130
39	Zeiss Cocarrette 514/2.	A		150	84	Kæmpe fotoblade			60
40	Agfa Standard 6x9.	A		110	85				
41	Mahogni-kamera, 13x18, med Meyer Aristostigmat 210.	B		600	86				
42	Kodak No 2 Folding Pocket Brownie med rød bælg.	A/B		360	87				
43	Ferrania Fer-color mod. 3. Kuffert-projektor.	A		160	88				
44	Plaubel Rada rullefilmkassette 6x9. 1 æske med brugsanvisning.	B		160	89				
45	Rodekasse med Univex, Osram blitz, Instamatic.			70	90				

Mødereferat

Februar

Svend Erik Jeppesens store interesse for Exakta-apparaternes tekniske og fotohistoriske æra har vi med stor glæde kunnet følge i Objektivs spalter. Det var derfor både spændende og interessant at stifte bekendtskab med forfatteren in live. Efter en grundig gennemgang af de mange modeller, med tilhørende demonstration, fik de fremmødte medlemmer lejlighed til at fremkomme med dybdegående tekniske spørgsmål i forbindelse med konstruktion, modeller m.m. Svend Erik var manden, som med sin store viden, besvarede konkret og udtømmende. Det udartede sig til en livlig "isenkramdebat". Tak til foredragsholderen for brug af fritid og slæb af kuffert. Aftenen bød til sidst på en bunke vidunderligt "skrot".

Marts

Etnografen Poul Mørk havde en enkelt s/h film på programmet. Denne 16 mm tonefilm optaget i Iran var trods sin beskedne titel Grass (græs) en rystende dokumentarisk skildring af et nomadefolks ukuelige livskraft. Poul Mørk supplerede den ledsagende speakning af Erik Kjersgaard med relevante kommentarer. En etnografisk film uden sammenligning, men også et eksempel på en utrolig optageteknik i et ubeskriveligt barskt naturområde. Der blev handlet "skrot" i ærbødig tavshed.

Frit efter: "The Photographer Amateur"

Maria: "Frederik - det fornemmes som om vi ikke er helt alene".

sept. 1887.

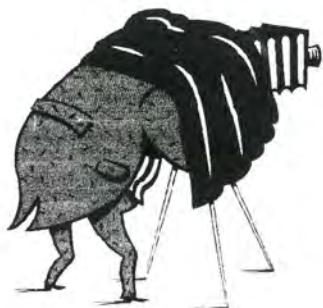
Fotografer fra USA

- foredragsrække på Københavns Universitet

5 mandage i perioden 3/11-1/12, fra kl. 19:15 til 21:00 vil cand.comm. Johanne Marie Jensen, mag.art. Ingrid Fischer Jonge, mag.art. Birna Kleivan, cand.mag. Kjerstin Vedel og fotograf Anja Tollan holde forelæsninger som vil give et indtryk af facetter i nutidens fotografi og nyere fotografihistorie og vil koncentrere sig om fem fotografers personlige billedudtryk.

1. Paul Strand (1890-1976) og "straight photography" (JMJ).
2. Wegee (Arthur Fellig), (1899-1968) og pressefotografiet (BMJ).
3. Richard Avedon (f. 1923) og modefotografiet (KV).
4. William Wegman (f. 1943) og det konceptuelle fotografi (IFJ).
5. Nan Golding (f. 1954) og den fotografiske dagbog (AT).

Pris kr. 195,-, med rabat for senior-folket (kr. 155). Ring på telefon: 3314-4181 for program og tilmelding. Købmagergade 52, fra 9:00-16:00. Eller (AMJ) telf: 3810-2854.

**Jyllandsmøde
Lørdag d. 25. 10. 97
Vestbygården
Nyboesgade 35
7100 Vejle**

Loppemarked og anvisningssalg

Program:

- Kl. 09:30 Vi mødes på Vestbygården og stiller op til loppemarked.
- Kl. 10:00 **Kaj Kempel** byder velkommen og loppemarked begynder.
- Kl. 13:00 Middagspause og eftersyn.
- Kl. 14:00 **Anvisningssalget** begynder.
- Kl. 17:00 **Oprydning!**

Lokalerne **SKAL** være ryddet kl. 17:00!

DFS vil være vært ved en kop kaffe/te og småkager.

Tilmelding senest den 18. oktober 1997!

til

Kaj Kempel, Overager 10, 7120 Vejle Øst. Tlf.: 7581 4511.

Vel mødt

MØDERÆKKEN

18/9 - 27/9 - 16/10 - 25/10 (Jylland) - 20/11 - 11/12

Torsdag 18. september

INTERNET er verdens største informationskilde. Det gælder også emnet FOTOGRAFIKA. Andrew Daneman vil orientere om, hvorledes der kan søges "antique cameras" på Nettet, med op til 300.000 muligheder. Typebestemmelse af kameraer, billeder, auktioner, museer, artikler og bogindkøb. Ønsker man at bidrage til denne verdensomspændende oplysningskilde - er muligheden der nu. Kom og hør hvorledes. Medlemmer, som har fået gjort "sommerrengøring" kan få afsat deres "skrot" efter foredraget.

vil tillige være mulighed for at stille spørgsmål vedr. artiklen i Objektiv. Medlemmer, som måtte have interessante ting fra krigens år, er velkommen til at vise disse frem. Forhåbentlig kommer enkelte med lidt "skrot".

Torsdag 11. December

Ændret mødetid:
Klokken 19:00

Årets julemøde indledes med anvisningssalg. De registrerede effekter SKAL være mærket med NUMMER samt opstillet i NUMMERORDEN på salgsbordet. Ved nummer 50 stoppes og der serveres kaffe/te og julebag. Velkommen til året sidste møde!

NYE MEDLEMMER:

Jørn Jørs Pedersen
Ibstrupvej 38
2820 Gentofte.

Hans Franzen
Stjernevej 16
6300 Gråsten.

Ib Christensen
Hvidovre Enghavevej 18. II.
2650 Hvidovre.

M. Richard Wiese
Winsbergring 36 A
22525 Hamburg
Tyskland.

Roland Eriksson
Ölmev 11. V
123 32 Farsta
Sverige.

Kurt B.R. Ditlefsen
Ellehammersvej 95
7500 Holstebro.

Niels Holmsteen
Stolpevej 10
2650 Hvidovre.

Svend Frederiksen
Tykkemarksvej 3
4760 Vordingborg.

Velkommen!

Vore mødeaftener afholdes i:
Østerbro Medborgerhus,
Århusgade 103,
2100 København Ø.
Kl. 19:30.

Loppemarked & anvisningssalg
Begynder PRÆCIS kl. 13:00

Lørdag 27. september

Efterårets loppemarked & anvisningssalg afholdes i Østerbro Medborgerhus, Århusgade 103, det sædvanlige mødested.

ANVISNINGSSALGET begynder kl. 15:00 under
direktion af Andreas Trier Mørch.

Kl. 16:30 afsluttes med oprydning - hvor ALLE
bedes deltage!

Torsdag 16. oktober

Niels Resdahl Jensen & fotografen Claus Sonne
vil præsentere miniature-kameraet MINOX. Med-
bragte eksempler af apparater og fotografier vil
blive fremlagt. Der afsluttes med "skrot-
salg!"

Torsdag 20. november

I forbindelse med artiklen "Noget om illegale foto-
og filmoptagelser under Danmarks besættelse
1940-1945 vil Ole Schelde vise film fra "de fem
forbandede år" med tilhørende kommentarer. Der

SPALTELUKKEREN

The Victoria and Albert Museum i London indvier i maj 1998 et nyt stort billedgalleri. Museets enorme samling af fotohistoriske fotografier vil i skiftende udstillinger blive præsenteret. På den første udstilling vises bl.a. hidtil mange ukendte fotografier af Julia Margaret Cameron, som efterlod sig mere end 2.000 glasnegativer.

William Henry Fox Talbot, som også var en ivrig astronom, er 120 år efter sin død blevet hædret ved at få opkaldt et månekrater efter sig. Krateret er 11 kilometer i diameter og ligger i Mare Smythii, hvis man skulle komme forbi. Fotografiets opfinder Louis Daguerre har forlængst fået "sit" krater!

Peter Randsløv, som viderefører afdøde Eriks Ferslings registrant over danske stereoskopbilleder gør opmærksom på, at han med taknemmelighed modtager nye "gamle" billeder til registrering. Det er af stor betydning, at registreringsarbejdet bliver videreført. Ring blot til: Peter Randsløv telf: 4248-1427. Klosterbakken 40. 3500 Værløse.

Lillebæltsbroen blev indviet den 14. maj 1935. En af talerne blev holdt af kong Christian X. Samtlige taler blev indspillet på 5 grammofonplader, bl.a. kong Christian X's. Sammen med et album s/h fotografier blev de overrakt majestæten til minde om begivenheden.

Jørgen Gregersen er blevet udnævnt til æresmedlem af Historisk-topografisk Selskab i Lyngby-Tårnbæk kommune for hans livslange indsamling af gamle fotografier i området. Tillykke med det!

Hertugen af Windsors dødsbo, som til dato har været i privat eje, bliver i dette efterår bortauktioneret i London. Blandt effekterne er ca. 10.000 fotografier af Det engelske Kongehus - deriblandt en del optaget af Peter Elfelt og Georg E. Hansen.

Kodak Super Panchro Press, type B, udløbsdato januar 1958 var stadig levedygtig 39 år senere. Den skal blot fremkaldes i Kodak Dektol fortyndet 1+2 i 3 minutter. Klip fra Kodaks orienteringsblad "Små Korn".

National Museum of Photography, Film and Television i Bradford, England, lukker sine porte fra 1. september 1997 til slutningen af 1998. Total renovering samt en udvidelse på 25%. Pris ca. 140 millioner danske kroner. Museet er siden 1983 blevet besøgt af over 9 millioner mennesker!

Georg Eastmans personlige og forretningsmæssige korrespondance, bestående af 39 A4 ringbind er blevet mikrofotograferet. Originalmaterialet opbevares i brandsikre bokse i Georg Eastman House, Rochester, NY.

Den 18. juni kl. 22:00 blev Claus Hermansen og Turf Wennebergs film om JPA, "Trolde- manden fra Nellerød", udsendt på DR2 uden at være programsat forud. Onde tunger påstår at DR betyder: "de roder". Skulle nogen have optaget udsendelsen på videobånd bedes man kontakte redaktionen: 4919-2299.

Fabriksvej 7 DK-6270 Tønder
Telefon 74 72 32 11

NJAL FOTO

NJALSGADE 22 - 2300 KBH. S. 31 54 55 90

KODAK & H-COLOR

DE FORENEDE FOTOLABORATORIER A/S

Kamera- specialisten

AGFA

FREDERIKSSUNDSVEJ 136 - 2700 BRØNSHØJ - TLF./FAX: 31 60 63

GOECKER PROF-SERVICE

35821100
Titangade 13A • 2200 København N
Postbox 666 • Fax 35 82 52 00

Polaroid vision

Et moderne og spændende instant kamera. Automatisk billedopbevaring i magasin bag på kameraet !

Polaroid a.s.

Blokken 75, 3460 Birkerød, Tlf. 42817500

Christianshavns

FOTO

artikler TORVEGADE 55

Telefon: 31 57 78 71.

brugt foto
købes -
køb - salg -
bytte

FILM fremkaldes
og kopieres

ALT I TRYKSAGER

IDÉ/LAYOUT, DTP, REPRO.
1, 2 & 4-FARVE OFFSET, DIGITALT TRYK,
MASSEKOPI, FARVEKOPI, GIGANTKOPI
BOGBIND OG Udstansning

TOBEMO OFFSET A-S

SMEDEVANGEN 2 • 3540 LYNGE • TLF. 48 19 28 48

VESTERBROGADE 179

Telefon 31 21 44 76 - Telefax 31 31 14 16

Åbent: ma.-to. 9-17.30, fr. 9-19, lø. 9-13
50% RABAT PÅ FOTOARBEJDE - POSTORDRE

HERBST & PREUSS FOTO

ØSTERBRUGADE 64 . 2100 KØBENHAVN Ø . TLF. 31 42 71 17

COLOR FOTO
LYNGBY
45883676

COLOR FOTO
FREDERIKSBERG
31 108213

COLOR FOTO
ESPERGÆRDE
42232377

HØRSHOLM FOTO
HØRSHOLM
42860350

Bestyrelse, adresser mm.

- Redaktion:** Objektiv udsendes i april, september og december. Gamle numre kan købes.
Henvendelse: **Flemming Berendt.**
- Økonomi:** Kontingent: 275,-.
Medlemsperiode: 1. januar til 31. december. Girokort udsendes sammen med december-nummer af Objektiv. Kontingentet skal være betalt senest **1. februar.**
DFS's gironummer: 1 50 64 47.
Henvendelse: **Niels-Ove Rolighed.**
- Adresseændring:** Ca. hvert andet år udsendes en opdateret medlemsliste.
Indholdsfortegnelse over alle numre af Objektiv kan rekvireres.
Henvendelse: **Niels-Ove Rolighed.**
- Anvisningssalg og loppemarked:** Medlemskab af DFS er obligatorisk for at kunne deltage i køb og salg.
Sælger og køber betaler hver 12,5% i salær til DFS. Skriftligt bud fremsendes til lederen af anvisningssalget. Anvisningssalg afholdes normalt på generalforsamlingen i april, i oktober i Jylland og på decembermødet i København. Tilmelding af fotografika senest 1. marts, 10. august og 1. november. Derudover afholdes loppemarked i januar/februar, april, september og oktober.
Henvendelse: **Niels Resdahl Jensen.**
- Møder:** København: 3. torsdag i måneden kl. 19.30 i sæsonen i:
Østerbro Medborgerhus
Århusgade 103
København Ø.
Tlf.: 3138 1294.
Vejle: Oktober og januar/februar i:
Vestbygården
Nyboesgade 35
7100 Vejle.
- Bestyrelse:**
Formand	Næstformand og redaktør	Kasserer
Andreas Trier Mørch
Rigensgade 5
1316 København K
Tlf.: 3314 1408	Flemming Berendt
Postboks 49
Teglårdsvej 308
3050 Humlebæk
Tlf.: 4919 2299	Niels-Ove Rolighed
Terpetvej 585
9830 Taars
Tlf.: 9896 1541
Fax: 9896 1584
nor@post5.tele.dk
Niels Resdahl Jensen
Rygårds Alle 33A
2900 Hellerup
Tlf.: 3962 0962	Svenn Hugo
Poulsvej 1
4040 Jyllinge
Tlf.: 4673 2744	Kaj Kempel
Overager 10
7120 Vejle Ø
Tlf.: 7581 4511
		Andrew Daneman
Åkandevej 5
2700 Brønshøj
Tlf.: 3860 5942
- Æresmedlemmer:** Flemming Anholm Sigfred Løvstad John Philipp Kurt Petersen

Følgende medlemmer har bidraget til dette nummer:

Cote Cuculiza, Danmarks Fotomuseum, Carl-Hermann Hansen, John Jensen, Tune Laug

Indsendt materiale er underlagt bladets almindelige layout.

ISBN 0107-6329 Denmark.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af skriftet samt dele deraf er kun tilladt efter skriftlig tilladelse fra Dansk Fotohistorisk Selskab.
No part of this publication may be reproduced in any form without prior permission in writing from the Copyright holder.
Copyright Dansk Fotohistorisk Selskab. All rights reserved under international Copyright Convention.

Tryk: PE Offset, Tømrervej 9, 6800 Varde.

"STEP IN, AND BE DONE, SIR!"

SKINDERGADE 41, 1159 KBH K, 33 14 12 15

PHOTOGRAFICA
NEW & SECOND HAND